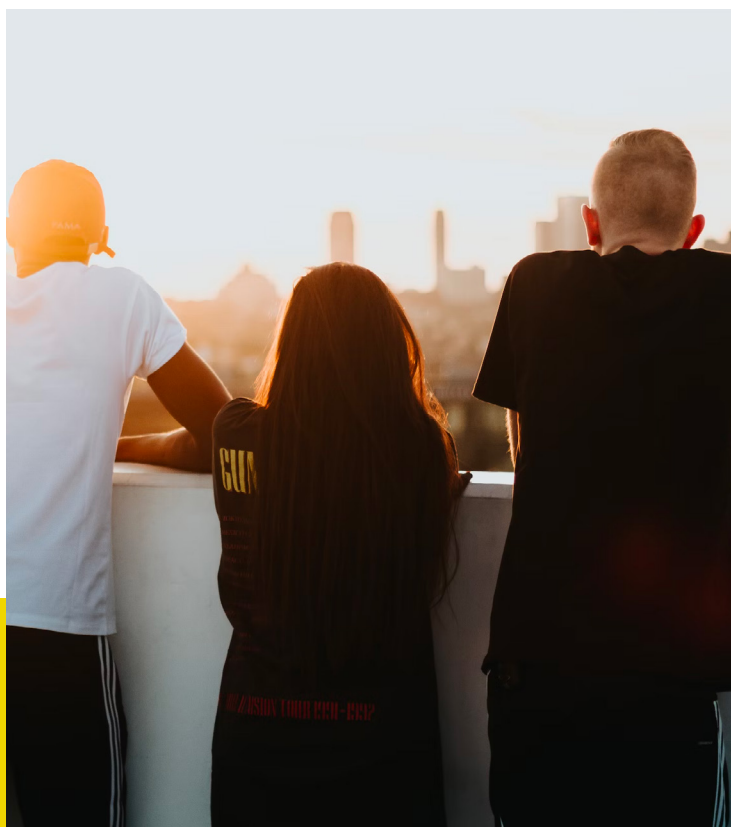

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ В ГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОБРАЗОВАНИЕ

БЪЛГАРИЯ

За A21: A21 е глобална организация за борба с трафика на хора, посветена на премахването на робството навсякъде, навинаги. Въпреки че днес има милиони поробени по света, A21 продължава да се бори за единия – всеки мъж, жена и дете, хванати в капана на робството. Чрез партньорства и усилията на поддръжници по целия свят, A21 вярва, че робството може да бъде предотвратено, жертвите могат да бъдат идентифицирани и подпомогнати, извършителите могат да бъдат изправени пред правосъдието и милиони оцелели могат да заживеят независим живот. За повече информация посетете [A21.org/bulgaria](https://a21.org/bulgaria)

Авторско право: © A21 USA, Inc. 2024. Всички права запазени. Никаква част от тази публикация не може да бъде възпроизвеждана, съхранявана в система за извличане или предавана под каквато и да е форма или по каквито и да било средства, електронни, механични, фотокопиране, запис или по друг начин, без предварителното разрешение на A21 USA, Inc. Исканията за разрешение трябва да се изпращат по имейл до info@a21.org; Тема: разрешение за авторски права.

Отказ от отговорност: Всички герои и истории в програмата са измислени. Използваните имена не персонифицират или представляват конкретни лица. Формите на трафик споменати в примерните ситуации не се случват само в държавите и регионите използвани за пример.

Бележка за съдържанието: Важно е да се отбележи, че деца, които са преживели насилие и травма, могат да имат остра реакция, ако нещо им напомни за тяхната травма. Тази програма обсъжда теми, които често са свързани със ситуации на злоупотреба, включително трафик на хора и експлоатация (онлайн и офлайн), безопасни и опасни взаимоотношения, както и опасни тайни. Възможно е децата и младежите да се сетят за минала или настояща ситуация на насилие и да решат да споделят с модератора (възможно е да имат емоционална или физическа реакция). Моля, уверете се, че сте запознати с процедурите за защита на децата и докладване на нередности във вашето училище, организация и/или държава, преди да проведете тази програма.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЕСИЯ 1: ЧОВЕШКИ ПРАВА И КАК ЦЕНИМ ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА 07

Част 1 - Човешки права и ценности..... 08

Част 2 - Ценности във взаимоотношенията и безопасни взаимоотношения ...18

СЕСИЯ 2: МИГРАЦИЯ/ДВИЖЕНИЕ 22

Част 3 - Безопасна миграция и безопасна работа 23

Част 4 - Фалшиви възможности за работа, опасна миграция и трудова експлоатация 29

СЕСИЯ 3: ДИГИТАЛНА БЕЗОПАСНОСТ 33

Част 5 - Дигитална грамотност: Познаване на дигиталния ви отпечатък 34

Част 6 - Да останем в безопасност онлайн и мерки за защита 37

Приложения 42

ОБЩ ПРЕГЛЕД

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Трафикът на хора, онлайн експлоатацията, натискът от страна на връстниците, негативната самооценка, търсенето на известност, богатство и влияние онлайн и офлайн са само част от многото проблеми, с които се сблъскват нашите деца и младежи днес. Децата и младежите са изложени на нарастващ риск от онлайн сексуална експлоатация и злоупотреба чрез онлайн груминг, фалшиви възможности за работа и неподходящо съдържание създадено от връстници (напр. съобщения със сексуален подтекст, изпращане на полуголи или голи снимки, видеа излъчвани на живо). Много от тези рискове могат да бъдат предотвратени чрез основно образование по темата и по-добро разбиране на правата и ценностите.

Програмата за превенция в гимназиален етап (ППГЕ) е образователна програма за превенция, която се занимава с темите за човешките права и ценности, трафика и експлоатацията на хора, безопасната миграция, безопасните взаимоотношения и дигиталната безопасност. Тя е предназначена за хора, които се грижат за деца, както и за специалисти в сферата на образованието, работещи с деца и младежи на възраст от 13 до 17 години, във формална и неформална училищна среда, в младежки центрове, в общности и у дома. ППГЕ има за цел да помогне на децата и младежите да се научат как да бъдат отговорни за своите действия и избори чрез насърчаване на култура на уважение и толерантност към другите.

ЦЕЛИ

Програмата цели да предостави практически инструменти на децата и младежите, които да им помогнат да разберат собствената си стойност като отделни личности с права и да са способни да вземат решения, чрез които да променят света около тях. Освен това има за цел да подкрепи деца, младежи и посредници да:

- Разберат колко важни са човешките права.
- Да разпознават безопасни и опасни взаимоотношения.
- Да изградят стратегии за самозащита.
- Да разберат повече за инструментите за дигитална грамотност и безопасност.
- Да предприемат действия за борба с експлоатацията и трафика на хора (онлайн и офлайн).

ФОРМАТ

Програмата:

- Се състои от три интерактивни сесии, всяка от които има две части.
- Има препоръчителна времева рамка от 45 минути до един час, която е гъвкава и може да бъде пригодена, за да отговаря на контекста на Вашата аудитория и продължителността на Вашия учебен час.
- Създадена е да бъде преподадена в реда, в който е представена. Всяка дейност, обаче, може да се преподаде и независимо от останалите.

МОДЕРИРАНЕ И ПРЕПОРЪКИ

Програмата:

- Може да се използва в неформална среда или в официална училищна среда.
- Е гъвкава и може лесно да се адаптира според нуждите на модераторите и децата (т.е. провежда се като едnodневна работилница или се разпределя за няколко дни, седмици или дори месеци).

Препоръчва се програмата да се проведе за по-дълъг период от време, като се насърчават непрекъснати дискусии през целия срок или година. Този подход позволява на децата и младежите да възприемат съществената информация ефективно. За обща схема на това как програмата може да бъде разделена на по-кратки сесии, вижте **Приложение 19**, което предлага разбивка на уроците.

Също така се препоръчва да дадете на децата и младежите време да обмислят въпросите и да отговорят свободно, преди да дадете примерните отговори. Когато е възможно, опитайте се да насърчите дискусията и да ги уверите, че няма глупави въпроси.

ЗА КОГО Е ПРЕДНАЗНАЧЕНА

Деца и младежи на възраст 13-17 години.

- ППГЕ може да се проведе с отделни лица (напр. родители, настойници, социални работници) или група от всякакъв размер (напр. с цял клас, като част от социални програми, в религиозни групи, в дома на приемно семейство, младежки центрове).

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ВЪПРОСИ

По време на сесиите има допълнителни въпроси. Те са предназначени за разговори на по-високо ниво и се препоръчват за използване с деца на възраст 15-17 години.

СТРУКТУРА НА ИНДИВИДУАЛНАТА СЕСИЯ

- **Подготовка:** Набляга на необходимите ресурси и ключови термини, необходими на модератора, за да проведе сесията.
- **Представяне:** Създава очакване вързано със съдържанието на сесията.
- **Взаимодействие:** Ангажира децата в ситуации на учене чрез преживяване и дава време за обработка на съдържанието на сесията. (Включена е и допълнителна дейност, която да затвърди съдържанието на сесията.)
- **Призив за действие (по избор):** В края на всяка сесия има незадължителен призив за действие, който подтиква децата и младежите да приложат на практика съдържанието на сесията чрез устен или писмен отговор, по двойки или в групов проект (напр. училищна кампания, разпространение на плакати, кампания в социалните мрежи, писане на писма до държавни служители, заснемане на видеоклип).

КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ

Ключовите термини ще бъдат дефинирани с удебелен шрифт и се срещат из цялата програма.

ПРИМЕРНИ ОТГОВОРИ

Всеки раздел ПОПИТАЙ предоставя отговори на изброените въпроси, за да подпомогне модератора, ако е необходимо. Предоставени са примерни отговори за случаите, когато отговорите ще варират спрямо опита на детето.

СЪПЪТСТВАЩИ РЕСУРСИ

Ръководство за дигитална безопасност за ученика: Това ръководство дава представа за дигиталната безопасност на учениците, предоставя съвети и индикатори за "червени знамена" в онлайн пространството и разкрива тактиките, използвани от трафикантите за набиране на жертви онлайн, като подчертава разликите между безопасна и опасната комуникация.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ
РЕСУРСИ

ОБУЧЕНИЕ ЗА
МОДЕРАТОРИ

АНКЕТА ЗА ОБРАТНА
ВРЪЗКА

РЪКОВОДСТВО
ЗА ДИГИТАЛНА
БЕЗОПАСНОСТ

АКО ИМАТЕ ПОДОЗРЕНИЯ, ПОДАЙТЕ СИГНАЛ.

Подайте сигнал за трафик на хора или експлоатация:

Национална телефонна линия за деца
116-111

Киберпрестъпления: <https://www.cybercrime.bg/>

Национална телефонна линия за борба с трафика на хора
0800-20-100

Национална телефонна линия за онлайн безопасност за деца тел:124-123

Докладвайте за спешен случай:

112

КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ

Ключовите термини ще бъдат дефинирани с удебелен шрифт и са пръснати из цялата програма.

Права на човека: правни, социални и етични принципи на свобода за всички човешки същества, които включват и правата на детето

Права на детето: правни, социални и етични принципи на свобода, специално предназначени за правата на лица под 18-годишна възраст

Трафик на хора: форма на експлоатация; престъпление; незаконната търговия с хора, главно с цел принудителен труд и сексуална експлоатация

Трафик на деца: трафик на непълнолетни лица (лица под 18-годишна възраст)

Експлоатация: използването на нещо или някого по жесток и несправедлив начин

Доверен възрастен: сигурен човек на възраст над 18 години, който е искрен, честен и надежден

Доверено лице: сигурен човек (на всяка възраст), който е искрен, честен и надежден

Дигитална безопасност: действия за защита от вреда при свързване онлайн

Дигитална грамотност: способността на човек ефективно да се ориентира, оценява и предава информация с помощта на дигитални устройства, технологии и платформи; включва способността за оценка на онлайн съдържанието, защита на дигиталната идентичност и отговорно поведение в дигиталния свят.

БЛАГОДАРИМ ВИ

Признателни сме Ви, че избрахте да научите повече за трафика и експлоатацията на хора и какви действия можем да предприемем за предотвратяването им. Тази програма ще научи децата и младежите да говорят смело и ще им покаже, че са способни да вземат информирани решения, за да защитят себе си и другите. Използвайки подход, ориентиран към децата и подходящ за възрастта им, модераторите ще ги напътстват в дейности и дискусии. Забавлявайте се, направете го по свой начин и не се колебайте да се свържете с нас на info.bgda21.org, ако имате въпроси. Очакваме с нетърпение да чуем за въздействието, което сте оказали в борбата за свобода.

ЧОВЕШКИ ПРАВА И ВЗАИМООТНОШЕНИЯ

ПОДГОТОВКА

ПЪРВА ЧАСТ

Дейност по правата на човека в четири ъгъла [Приложение 1]
 Контакти и таблица за човешките права [Приложение 2]
 Светът без това право - дейност [Приложение 3]
 Какво се случва след това? Дейност [Приложение 4]
 „Виждаш ли ме?“ Видео дейност с дискусия [Приложение 5]
 Ножици
 Хартия
 Химикалки
 Тиксо
 „Виждаш ли ме?“ линк към видео

ВТОРА ЧАСТ

Химикалки, моливи
 Въже или тебешир
 Дейност: Индикатори за нездравословна и здравословна връзка [Приложение 6]
 Сценарии за взаимоотношения [Приложение 7]
 Дневник за размисъл [Приложение 8]
 Призив за действие [Приложение 18] (дейност по желание)

КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ

ПЪРВА ЧАСТ

Права на човека: правни, социални и етични принципи на свобода за всички човешки същества, които включват и правата на детето
Права на детето: правни, социални и етични принципи на свобода, специално предназначени за правата на лица под 18-годишна възраст
Трафик на хора: форма на експлоатация; престъпление; незаконната търговия с хора, главно с цел принудителен труд и сексуална експлоатация
Трафик на деца: трафик на непълнолетни лица (лица под 18-годишна възраст)
Доверено лице: сигурен човек (на всяка възраст), който е искрен, честен и надежден
Доверено лице: сигурен човек (на всяка възраст), който е искрен, честен и надежден
Експлоатация: използването на нещо или някого по жесток и несправедлив начин
Съвременно робство: общ термин, отнасящ се до ситуации на експлоатация, от които хората не могат да избягат, включително робство и подобни на робство практики, принудителен труд, принудителен брак, обвързване с дълг и трафик на хора

ВТОРА ЧАСТ

Здравословна връзка: връзка между двама души, основана на уважение, честност, доверие, комуникация, компромис и здравословни граници
Нездравословна връзка: характеризира се с това, че единият човек принуждава другия човек (във всякакъв вид връзка) да жертва приятелства, семейство, училище, лични цели, независимост или дори емоционалното си благополучие, докато е във връзката
Лични граници: ограничения, които поставяме, които създават физическо и емоционално пространство между нас и другите; да предоставим ясни очаквания, за това кое е и кое не е приемливо поведение, особено по отношение на това как искаме да се отнасят към нас
Безопасно, приемливо докосване: положително докосване, което кара човек да се чувства обгрижван, важен и в безопасност
Опасно, неподходящо докосване: потайно или неприятно докосване, което кара човек да се чувства неудобно или наранен
Нежелано докосване: някой ви докосва по безопасен или опасен начин без вашето разрешение/съгласие.
Желано докосване: положително докосване, което кара човек да се чувства обгрижен, важен и в безопасност; изисква вашето разрешение/съгласие

ПРЕДСТАВЕТЕ

КАЖЕТЕ:

Независимо дали го знаем или не, всички имаме **човешки права**. Но какво всъщност са **правата на човека**? Всички ли имаме равен достъп до тези права? Има ли хора, които биват третирани различно въз основа на техния външен вид, пол, местожителство или религиозни убеждения? Правителствата полагат ли усилия за защита на уязвимите групи от населението и приемат ли закони срещу дискриминацията и престъпленията от омраза? Срещат ли се същите видове злоупотреби онлайн или интернетът е направил нещата по-безопасни? Като деца и млади хора, има ли нещо, което можете да направите, за да допринесете за безопасността на вашите общности? Това са само някои въпроси, които ще проучим и ще разгледаме в тази програма.

По време на сесия 1 ще говорим за **човешките права** и ценности, **трафика на хора**, **здравословните взаимоотношения** и **личните граници**. Ще проучим как всички тези различни проблеми се припокриват, как са повлияни от нашия достъп или липсата на такъв до **правата на човека**, и как да приложим различни стратегии, за да предпазим себе си и нашите приятели. Също така ще научим за различни начини, по които можем да работим заедно за насърчаване на човешките права, достойнството, равенството и безопасността във всички сфери на живота, както онлайн, така и офлайн.

ВЗАИМОДЕЙСТВАЙТЕ

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Какво са **човешките права**?“

Примерен отговор: Достъп до чиста питейна вода, храна, лекарства, училище, подслон, живот в безопасност, без насилие или дискриминация, защита от война и т.н.

НАПРАВЕТЕ:

Прочетете следните раздели или помолете някой доброволно да прочете.

Всеобща декларация за правата на човека (ВДПЧ)¹

Член 1: „Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство.“

Член 2: „Всеки човек има право на всички права и свободи, провъзгласени в тази Декларация, без никакви различия, основани на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, материално, обществено или друго положение. Освен това, няма да се допускат никакви различия, основани на политическия, правния или международния статут на държавата или територията, към която човек принадлежи, без оглед на това, дали тази страна или територия е независима, под попечителство, несамоуправляваща се или подложена на каквото и да е друго ограничение на суверенитета.“

Конвенция за правата на детето (КООНПД)²

Член 1: „За целите на тази Конвенция **“дете”** означава всяко човешко същество на възраст под 18 години освен ако съгласно закона, приложим за детето, пълнолетието настъпва по-рано.“

Член 2: „1. Държавите - страни по Конвенцията, зачитат и осигуряват правата, предвидени в тази Конвенция, на всяко дете в пределите на своята юрисдикция без каквато и да е дискриминация, независимо от расата, цвета на кожата, пола, езика, религията, политическите или други възгледи, националния, етническият или социалният произход, имущественото състояние, инвалидност, рождение или друг статут на детето или на неговите родители или законни настойници.“

„2. Държавите - страни по Конвенцията, вземат всички подходящи мерки за осигуряване закрилата на детето против всички форми на дискриминация или наказание на основание на статута, действията, изразените мнения или убеждения на неговите родители, законни настойници или членовете на неговото семейство.“

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „Виждале ли прилики между Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПЧ) и Конвенцията за правата на детето (КООНПД)? Да или не? Дайте примери.“

Примерен отговор: Член 2 и на двете гласи, че всеки трябва да бъде третиран еднакво, независимо от „раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален, етнически или социален произход, имущество, увреждане, статус при раждане или друг статус“.

В2: „Виждале ли някакви разлики между Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПЧ) и Конвенцията за правата на детето (КООНПД)? Да или не? Дайте примери.“

Примерен отговор: Да. Конвенцията за правата на детето конкретно се отнася до дете, което те определят като „всяко човешко същество на възраст под осемнадесет години“ (член 1). Тя също така казва, че държавите, което означава, нашите правителства, правоприлагащи органи (т.е. полиция, имиграционни служители) и правна система (т.е. съдилища, съдии) трябва да направят всичко възможно, за да предприемат „подходящи мерки, за да гарантират, че детето е защитено срещу всички форми на дискриминация или наказание“. Това означава, че хората, които отговарят за нашите нации, осигуряват специална защита на децата.

КАЖЕТЕ:

Защитата на децата и техните права е толкова важна, че Организацията на обединените нации (ООН) създаде документ специално за децата. Всички деца са признати в Конвенцията за правата на детето (КООНПД) (която току-що разгледахме по-горе). Почти всяка държава е подписала и ратифицирала това, което означава, че са съгласни, че всички деца, независимо от техния „статус“ (т.е. дали детето е законно в дадена страна или не), имат права и трябва да бъдат защитени от всякаква форма на увреждане, както онлайн, така и офлайн.

КООНПД също очертава, че децата имат права „... без значение кои са, къде живеят, какво правят родителите им, какъв език говорят, каква е тяхната религия, дали са момче или момиче, каква е тяхната култура, дали имат увреждане, дали са богати или бедни.“ Никое дете не трябва да бъде третирано несправедливо на каквато и да е основа.³ Всяко дете има право да каже „не“ и да бъде настоятелно в опасни и неудобни ситуации. Тази конвенция има за цел да помогне за защитата на децата от несправедливости и нарушения на техните права и да предпази децата от нараняване, дори ако това нараняване се случи онлайн.

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Защо според вас е важно нашите правителства да създават закони и правила, за да гарантират, че децата имат специална защита и възможности?“

Примерни отговори: Има много неща, които непълнолетните не могат да правят. Например:

- 6-годишно дете не може да работи, така че се нуждае от възрастен, който да го осигурява..
- 14-годишно дете не може да шофира или да има книжка, така че трябва да разчита на възрастен да го закара до училище или, за да се види с приятели.
- 3-годишно дете не може да готви храна за себе си или за семейството си, така че то разчита на своите родители или възрастен, за да се увери, че има достъп до храна.
- 16-годишен не може да бъде хирург, така че ако претърпи злополука, трябва да разчита на обучен възрастен, който е завършил висше образование, който да му помогне.
- 7-годишно дете не може да отиде в университет преди да е завършило училище, което означава, че то ще разчита на възрастен, който да го буди, подготвя и води на училище.

КАЖЕТЕ:

Има толкова много неща, които децата не могат да правят физически или юридически поради възрастта си, което означава, че се нуждаят от специални защиты, за да гарантират, че възрастните в техния свят се грижат за тях. Някои възрастни, които имат деца, не са в състояние да се грижат за тях поради бедност, а пък други поради липса на желание, защото са лоши хора. Ето защо правителството [запомнете: политическите партии, правоприлагащите органи (т.е. полиция, имиграционни служители) и правната система (т.е. съдилища, съдии)] се ангажира да направи всичко възможно, за да гарантира, че всички деца са защитени и имат достъп до своите основни нужди и **човешки права**. Тези специални защиты са предназначени да помогнат на всички деца да бъдат в безопасност, независимо от ситуацията в която се намират у дома. И когато някой малтретира дете или му вреди, тези специални защиты позволяват на други хора да се намесят.

В Конвенцията на ООН за правата на детето има 54 различни члена, които очертават всички различни права, чиято цел е да гарантират безопасността, благосъстоянието и благополучието на децата. Това са много права, които да запомните. Въпреки това, тези права могат да бъдат широко категоризирани в четири ключови области: оцеляване, защита, участие и права за развитие. Това са права, от които се нуждаете, за да оцелеете (напр. вода и храна), права, за да сте защитени (напр. да можете да живеете без експлоатация), права, които ви позволяват да участвате (напр. свобода на изразяване) и права, които гарантират, че имате здравословно развитие (напр. достъп до училище).

НАПРАВЕТЕ:

Дейност по правата на човека в четири ъгъла [Приложение 1]

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „Мислите ли, че тези сценарии се случват в реалния живот? Да или не? Защо или защо не?“

Примерен отговор: Да. Всички тези сценарии се случват в реалния живот.

В2: „Мислите ли, че тези сценарии се случват във вашата страна? Да или не? Защо или защо не?“

Примерен отговор: Да. Дори и да не сте виждали подобни ситуации да се случват във вашата страна, много е вероятно различни форми на малтретиране, пренебрегване, бедност и дори **трафик на хора** да се случват във вашата страна. Някои държави могат да се сблъскат с тези нарушения на правата на човека повече от други, но нито една страна не се е справила напълно с тези проблеми.

В3: „Можете ли да се сетите за нещо, което вашият град, вашата страна или глобална организация, за която знаете, прави за справяне с тези проблеми?“

Примерни отговори:

- Да. В нашия град има център за бездомни, който осигурява топла храна за хора, които нямат дом (т.е. нямат достъп до подслон).
- Да. Нашият град осигурява безплатно здравеопазване за хората, които не могат да си го позволят.
- Да. Има много организации, които събират пари за осигуряване на храна и чиста питейна вода за хората, живеещи в бедност по целия свят.

В4: „Как следното твърдение (член 1, ВДПЧ) влияе върху начина, по който смятате, че трябва да действате в ежедневието си? „Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство.“

Примерен отговор: Трябва да се отнасяме еднакво към всички. Дух на братство означава, че трябва да се отнасяме към хората така, както бихме искали да се отнасят към нас или както бихме се отнасяли към семейството и близките си приятели. Трябва да сме съпричастни един към друг и към различните ситуации, през които преминаваме, и да намираме начини да си помагаме.

КАЖЕТЕ:

Знаем, че Конвенцията на ООН за правата на детето е международна конвенция. Също така е важно да запомните, че всяка страна има свои собствени закони и политики за защита на децата. Дори различните региони имат специални защити; един пример е Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие. Когато разглеждаме **правата на децата** като цяло, знаем, че нациите и правителствата искат да защитят правата на децата във всички форми. Въпреки това, разглеждайки отделни истории, знаем, че все още има лоши хора по света, които искат да експлоатират, малтретират и нараняват деца и младежи, както онлайн, така и офлайн. Ето защо е важно да знаете правата си като дете или младеж и да знаете с кого можете да говорите, ако вие или ваш приятел имате нужда от помощ. Нека да разгледаме законите във вашия регион.

НАПРАВЕТЕ:

Таблица със закони за човешките права [Приложение 2]

ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

КАЖЕТЕ:

Знаем, че нарушенията на правата на човека (напр. липса на достъп до храна, чиста питейна вода, лекарства, подслон или образование, или липса на защита от малтретиране или насилие) са реалност за много хора по света, въпреки че имаме глобални инструменти като Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПК) и Конвенцията за правата на детето (КООНПД). Повечето държави имат страхотни закони, конвенции, както и желание да правят добро; въпреки това, без ангажимент за прилагането на тези закони и конвенции, добрите намерения могат да се провалят. Нарушаването на правата на човека продължава да се случва, особено когато хората се третират като „стока“, вместо като „свободни и равни по достойнство и права човешки същества“.⁴ „Стока“ това е продукт който може да бъде закупен или продаден, като безалкохолна напитка, нов чифт дънки или телефон. Когато се отнасяте към едно човешко същество като към стока, вие отнемате **човешките му права** смятайки го предмет, който може да бъде използван и изхвърлен.

Целите за устойчиво развитие (ЦУР) са проактивна стъпка, създадена от Организацията на обединените нации през 2015 г. за постигане на целите за правата на човека, изложени във Всеобщата декларация за правата на човека и Конвенцията за правата на детето, за да се гарантира, че хората се третират с уважение, а не като стока, която се експлоатира или изхвърля. Тези цели помагат на държавите да планират и да се ангажират да ги постигнат в рамките на определен период от време.

Например в дейността за правата на човека в четири ъгъла можете да видите как всеки сценарий се свързва с различна ЦУР. В сценария на Мария тя не можеше да ходи на училище защото е бедна – това беше право на развитие (достъп до образование), което е **ЦУР 4.1**: „До 2030 г. да се гарантира, че всички момичета и момчета завършват безплатно, справедливо и качествено основно и средно образование.“⁵

ЦУР бяха приети от всички държави-членки на Организацията на обединените нации през 2015 г., предоставяйки общ план за мир и просперитет за хората и планетата, сега и в бъдеще. В основата му са 17-те цели за устойчиво развитие (ЦУР), които са спешен призив за действие от страна на всички страни – развити и развиващи се – в глобално партньорство. Те заявяват, че прекратяването на бедността и другите лишения трябва да върви ръка за ръка със стратегии, които подобряват здравеопазването и образованието, намаляват неравенството и стимулират икономическия растеж – като същевременно се справят с изменението на климата и работят за запазване на нашите океани и гори.⁶

Таблица за целите за устойчиво развитие (ЦУР)

17 ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ (ЦУР)					
1. Справяне с бедността	2. Нулев глад	3. Добро здраве и благополучие	4. Качествено образование	5. Равенство между половете	6. Чиста вода и канализация
7. Достъпна и зелена енергия	8. Достоеен труд и икономически растеж	9. Индустрия, иновации и инфраструктура	10. Намаление на неравенства	11. Устойчиви градове и общности	12. Отговорно потребление и производство
13. Действия за опазване на климата	14. Живот под водата	15. Живот на сушата	16. Мир, справедливост и силни институции	17. Партньорство в общите цели	

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „С вдигане на ръка,покажете дали смятате, че това са важни цели? Защо или защо не?“

Примерен отговор: Да, те са важни, защото насърчават страните да постигнат цели като премахване на глада и гарантиране, че всички деца, особено момичетата, имат достъп до училище. Тези цели се очаква да бъдат постигнати през следващото десетилетие. Дори ако те не могат да бъдат постигнати, те насърчават страните да работят за постигане на важни цели, които ще променят живота на хората по света.

В2: „Как премахването на бедността или постигането на нулев глад е свързано с **правата на човека**?“

Примерен отговор: Знаем, че бедността означава, че хората нямат достъп до храна, чиста питейна вода, подслон, лекарства или образование. Всичко това са важни **човешки права**. Премахването на бедността би означавало, че хората ще имат право на работа и на справедливо заплащане. Те биха могли да си позволят храна и достъп до чиста питейна вода, което им дава енергия за работа и препитание, за здравословен и щастлив живот. Ще могат да изпратят децата си на училище, за да получат образование, което би отворило повече възможности за тяхното бъдеще. Ходенето на училище позволява на децата да имат свободно време за игра, вместо да се налага да ходят на работа, за да помагат в издръжката на семейството си.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ВЪПРОСИ

В3: „Равенството между половете е една от ЦУР. С какви **човешки права** може да е свързано това?“

Примерен отговор: Правото на равенство между половете може да се отнася до множество **човешки права**, включително правото на образование, правото на работа, правото на собственост и правото на глас. Например, осигуряването на равен достъп до образование за момичета и момчета може да помогне за насърчаване на равенството между половете и да даде възможност на жените да преследват кариерните си цели.

В4: „Как изменението на климата може да се свърже с **човешките права**?“

Примерен отговор: Изменението на климата може да има значително въздействие върху **човешките права**. Неполагането на грижи за планетата може да доведе до по-чести природни бедствия, които могат да изселят хората от домовете им, да повредят инфраструктурата и да доведат до загуба на човешки животи. Изменението на климата може също да повлияе на достъпа до вода и храна, които са от съществено значение за оцеляването.

НАПРАВЕТЕ:

Светът без това право - дейност [Приложение 3]

КАЖЕТЕ:

Както видяхте в дейността „Светът без това право“, липсата на достъп до едно **човешко право** оказва огромно влияние на много области на живота. Например достъпът до храна е важен не само за вашето физическо здраве и оцеляване, но и за вашето умствено развитие, способността ви да се концентрирате в училище или на работа, както и за вашето щастие и качество на живот. Липсата на достъп до едно право може да повлияе на достъпа до други права и дори да засегне множество хора, например вашето семейство, училище и общност. Всички те са взаимосвързани.

По същия начин получаването на достъп до едно **човешко право** и прилагането на една ЦУР може да има положителен ефект. Например постигането на нулев глад (ЦУР 2) означава, че хората са здрави и могат да развият умствено и физически. Нулевият глад оказва влияние върху цялостния растеж на общността чрез внедряване и развитие на местни работни места, устойчиво земеделие, селскостопански практики и технологичен напредък. Освен това намалява недохранването и дава възможност на децата и младежите да ходят на училище и да се съсредоточат върху бъдещето си.⁷

ТРАФИК НА ХОРА: ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЕДНО НАРУШЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ ПРАВА

КАЖЕТЕ:

Можете да видите от дейността „Светът без това право“, че нарушенията на правата на човека могат успешно да бъдат адресирани по различни начини. Има много решения, като ЦУР, които могат да работят за изкореняване на тези нарушения. Например ЦУР 16 (Мир, справедливост и силни институции) има за цел „Значително намаляване на всички форми на насилие и свързаната с тях смъртност навсякъде“, включително изкореняване на **трафика на хора и експлоатацията им**.⁸

Нека да разгледаме друг сценарий. Представете си свят, в който не можете да решите къде да работите, какво да носите, кога да спите, да ядете или да се забавлявате. Вие нямате контрол върху парите си, ако имате такива. Вие сте отделени от вашите приятели и семейство, може би дори изселени от вашия град или държава. В този свят понякога се отнасят към вас несправедливо и ви малтретират физически. Не можете да правите нещата, които искате да правите, и не можете да кажете „не“ на нещата, които не искате да правите. Това е свят без свобода.

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Мислите ли, че свят без свобода е реалността, в която живеят някои хора днес? Защо или защо не?“

Примерен отговор: Да. Днес има милиони хора по света, които живеят без свобода: свобода на достъп до питателна храна и питейна вода, свобода да напускат домовете си, свобода да пътуват до други страни, свобода да практикуват собствената си религия, свобода на достъп до лекарства, когато те или членовете на семейството им не са добре, свобода да ходят на училище или да учат каквото искат, или свобода да избират къде и кога да работят. Милиони хора живеят в бедност, а милиони други са жертва на трафик и експлоатация, живеейки в **съвременно робство**.

КАЖЕТЕ:

Животът без свобода е реалност за милиони хора по света днес. Всъщност има повече хора в **съвременното робство** сега, отколкото в който и да е друг момент в миналото. Тази реалност е това, което наричаме **трафик на хора и експлоатация**, въпреки че всеки има **човешки права** и трябва да бъде третиран еднакво с достойнство и уважение, независимо от това как изглежда, къде е роден, пола си, религиозните или политическите си идеологии (чл.1 и чл.2 от ВДПЧ). Както научихме, това не означава, че всеки има достъп до **правата на човека**, или че те винаги се следват или зачитат. **Трафикът и експлоатацията на хора** са пример за нарушаване на **правата на човека**. Понякога това се случва пред очите ни.

И така, какво е **трафикът на хора**? Просто казано това е незаконна търговия с хора. Това е набирането, контролирането и използването на хора, техните тела и труд.

Определение на Обединените нации в Протокола от Палермо:

Член 3

- а. „Трафик на хора“ означава набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама, заблуда, злоупотреба с власт, или злоупотреба с положение на зависимост, или чрез даване или получаване на пари или облаги, за да се получи съгласието на лице, упражняващо контрол върху друго лице, когато се извършва с цел експлоатация. Експлоатацията включва, като минимум, експлоатацията на други хора за проституция или други форми на сексуална експлоатация, за осъществяване на принудителен труд или услуги, за поставяне в робство или в положение сходно на робство, подчиненост или отнемане на телесни органи;
- б. Съгласието на жертва на трафик на хора за възнамеряваната експлоатация, упомената в алинея а) от настоящия член, е без значение, когато е било използвано което и да е от средствата, описани в алинея а);
- в. Набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на дете с цел експлоатация се счита за „трафик на хора“, дори ако не се използва някое от средствата, посочени в алинея а) от настоящия член;
- г. „Дете“ означава всяко лице под 18 години.

КАЖЕТЕ:

Личностните и социалните фактори могат да допринесат за **трафика и експлоатацията на хора**. Икономическата нестабилност и бедността, преследването, употребата на вещества и липсата на образование, както и отчаяното желание за по-добър живот, са фактори, които могат да поставят отделни хора, семейства или дори цели общности в уязвимо положение. Често има нещо негативно или несигурно, което отблъсква човек от настоящия му живот и обещанието за нещо положително и безопасно го дърпа някъде другаде. В Сесия 2 ще разгледаме по-подробно концепцията за факторите на натиск и изтегляне. Засега е важно да се разбере, че въпреки, че всеки може да стане жертва на **трафик на хора**, определени групи хора са по-уязвими към трафик и **експлоатация** поради физическото си състояние или статуса им в обществото. Следният списък включва примери за хора, които може да са изложени на по-висок риск да станат жертви на трафик:

- Деца и/или непридружени непълнолетни
- Хора, живеещи в бедност
- Хора, които нямат постоянен дом или заетост, и са финансово нестабилни и имат дългове
- Мигранти, незаконни мигранти, лица без гражданство и бежанци
- Малцинствени групи, включително религиозни, расови и етнически малцинства и ЛГБТК+ лица
- Лица с травми в детството (стресиращи или травматични събития, настъпили през детството), ниско самочувствие (самооценки) или проблеми, свързани с психичното здраве
- Лица с физически или интелектуални увреждания
- Лица с разстройство, свързано с употребата на вещества или зависимости
- Деца и младежи в приемни семейства, бегълци или непълнолетни в системи за закрила на децата

Тези групи остават едни от най-застрашените от трафик и експлоатация поради зависимостта им от други за помощ (напр. деца, хора с физически или интелектуални увреждания) или липсата им на сигурност и защита в техните общности (напр. нелегални мигранти, лица без гражданство, бежанци, етнически малцинства). Много хора се борят за достъп до своите права, което увеличава тяхната уязвимост и често ги кара да търсят алтернативни решения. Например лицата без гражданство може да нямат достъп до трудови права в страната или паспорт, така че те може да потърсят алтернативни начини за придвижване между държавите и търсене на работа другаде, като използват опасни алтернативи. Когато някой е в уязвимо положение, независимо дали поради физически, икономически, емоционални или свързани с възрастта фактори, обикновено има хора, които ще се опитат да използват тези уязвимости за своя собствена изгода. Трафикантите са експерти в идентифицирането на слабостите и използването на измама. Те могат да експлоатират трудово или сексуално жертвите си, за да печелят пари. За съжаление, поради тактиките на насилие и сплашване, използвани от трафикантите, много жертви не могат да избягат и да намерят помощ и са принудени да останат в робство.

ПОПИТАЙТЕ:

В: „И така, какво е уязвимост? Вече няколко пъти го споменахме като рисков фактор, но какво означава да си уязвим според вас? Сещате ли се за примери?“

Примерни отговори: За мен уязвимостта означава да си лесно раним или да си в опасност. Това е като когато нямаш никаква защита, която да те предпази от нещо лошо, което може да се случи. Например, ако остана сам на непознато място и не знам как да се прибера.

НАПРАВЕТЕ:

Какво се случва след това? Дейност [Приложение 4]

КАЖЕТЕ:

Както обсъдихме по-рано, хората могат да са уязвими поради физически, икономически, емоционални или фактори свързани с възрастта. Други хора могат да използват тези уязвимости. Когато хората нямат достъп до възможности, ресурси и подкрепа, получаването на помощ е трудно, защото те не знаят на кого могат да се доверят. Например, както можем да видим от дейността “Какво се случва след това”, членовете на семейството на Андреа бяха част от проблема, независимо дали го знаеха или не. Знаем също, че Андреа се страхуваше от полицията, на която обикновено разчитаме да помогне в тази ситуация. Понякога решения, които може да изглеждат очевидни за външен човек, всъщност могат да бъдат невероятно трудни за индивид в уязвима ситуация. Вземането на информирано решение, когато сте изправени пред отчаяна ситуация, като Андреа, не винаги е лесно.

Изборите, които направихте в “Какво се случва след това?” може да са довели до разочарованщи резултати и може да сте имали чувството, че Андреа се върти в кръг, независимо какво решение взимате. Това е пример за цикъла на бедността. Семейството на Андреа не разполагаше с достатъчно пари, за да осигури основните нужди на Андреа и семейството ѝ, включително ходенето на училище. Вместо това единствените възможности, които семейството ѝ виждаше като изход, бяха или тя да се омъжи за по-възрастен мъж, или да отиде на работа докато е още дете. Може би сте забелязали също, че Андреа нямаше достъп до документите си за самоличност, което е от съществено значение за много области от живота ѝ, включително свободата на движение. Цикълът на бедност често води до неадекватно образование, възможности за работа и достъп до други основни **човешки права**, което от своя страна свежда до минимум възможностите на човек да избяга от този цикъл. Това често може да е така поколения назад и е трудно за цели семейства да го преодолеят, както можем да видим в този сценарий.

Не забравяйте, че бедността е уязвимост, която излага хора и цели общности на по-голям риск от експлоатация. В “Какво се случва след това?” вероятно сте забелязали, че някои от резултатите биха поставили Андреа в ситуация на експлоатация. Вероятно сте забелязали някои червени флагове (т.е. неща, които не изглеждат правилни), които са повлияли на избора ви. Те се наричат „индикатори“. Понеже Андреа живее в цикъл на бедност, това увеличава риска ѝ да стане жертва на **трафик на хора**. Важно е да виждаме индикаторите за **трафик на хора**, за да можем да идентифицираме и да защитим хората, които са жертва на трафик.

ОБЩИ ИНДИКАТОРИ ЗА ТРАФИК¹⁰

- **Контролиран от някой друг:** Изглежда, че някой друг взема решенията вместо тях. Могат да бъдат придружени от контролиращо лице. Може да не говорят от свое име, а да се позовават на някой друг (вероятно член на семейството). Понякога човекът дори е принуден да живее на същото място, където работи или бива проследяван чрез GPS, когато напусне мястото, където живее.
- **Липса на доходи:** Те не са в състояние да запазят доходите за себе си. Доходите се „съхраняват“ от друг човек. В много случаи лицето има дълг и работи, за да го изплати.

- **Прекомерно плашливи, депресирани и с покорно поведение:** Лицето се страхува да говори с непознати и власти, тъй като е наблюдавано и контролирано отблизо от своя трафикант(и). Могат да изглеждат уплашени, тревожни, депресирани или прекалено покорни и избягват зрителен контакт.
- **Липса на документи:** Не притежават паспортите си, личните си карти или юридически документи. Могат дори да кажат, че някой пази/съхранява техните документи.
- **Липса на лични вещи:** Може да имат малко или никакви лични вещи.
- **Измамени от фалшива оферта за работа:** Истинската им работа е различна от обявената работа, която са приели.
- **Липса на езикови умения:** Наскоро са пристигнали в страната и не говорят местния език или знаят само думи, свързани с работата им или такива със сексуално съдържание.
- **Признаци на физическо насилие, лошо здраве и недохранване:** Може да имат синини, белези и други признаци на физическо насилие и тормоз. Жертвите на **трафик на хора** често биват бити на места, които не нарушават добрия им външен вид, като например долната част на гърба. Може да има признаци на малтретиране или признаци, че им е отказана храна, вода, сън и/или медицински грижи.
- **Липса на увереност:** Може да са недоверчиви и мнителни. Жертвата на **трафик на хора** може да не вярва на всеки, който предлага помощ или се опитва да разговаря с нея.
- **Признаци на зависимост:** Може да проявяват обич, привързаност или зависимост към своя насилник. Техният насилник може дори да е някой, когото познават или с когото имат семейна или романтична връзка.
- **Чувство, че са в капан:** Лицето говори така, сякаш е невъзможно да промени настоящата си ситуация.

КАЖЕТЕ:

Въпреки че нито един индикатор не може да потвърди със сигурност наличието на **трафик на хора**, няколко индикатора накуп увеличават вероятността от **експлоатация**. Изброените по-горе индикатори са признаци, които да ви насочат към това, което трябва да търсите; обаче не всички ситуации на **трафик на хора** изглеждат еднакво. Най-важното е да се доверите на инстинктите си. Ако забележите, че нещо изглежда необичайно, някой изглежда силно притеснен или ви се струва, че е контролиран от друго лице, това може да е знак за **трафик на хора**. Вероятно никога няма да сте напълно сигурни дали това, което виждате, е ситуация на **трафик на хора** и това не е проблем. Въпреки това, ако видите нещо подозрително и изразите мнението си, това може да доведе до спасяването на някого. Ако някога сте в ситуация, в която трябва да подадете сигнал, винаги е добре да помолите **възрастен, на когото имате доверие** да ви помогне, ако е възможно. Не забравяйте, че **довереният възрастен** е сигурен човек на възраст над 18 години, който е искрен, честен и надежден.

Ето няколко съвета, които ще помогнат на вас и вашия **доверен възрастен** да докладвате по ефективен начин:

- Бъдете възможно най-конкретни!
- Знаете ли точното време, дата и местоположение на това, което сте наблюдавали?
- Имате ли някаква идентифицираща информация, като имена или прякори?
- Някой от заподозрените има ли татуировки или пиърсинг? Или нещо, което може да служи като разпознаваема черта?
- Видяхте ли някаква информация за превозно средство, регистрационни номера или номера на хотелски стаи?
- разполагате ли с уеб адреса, онлайн имена или имейл адресите, ако сте видели нещо онлайн?

НАПРАВЕТЕ:

„Виждаш ли ме?“ Дейност за видео дискусия [Приложение 5]

КАЖЕТЕ:

Сега, след като видяхте пример за това как може да изглежда **Трафикът на хора**, може би се чудите защо това все още се случва в нашия свят. **Трафикът на хора** е най-бързо развиващото се транснационално престъпление (престъпление, случващо се по целия свят) и е сложен проблем. Трафикът се случва не само поради лошите намерения на някои хора, но и защото много други, които са пряко или непряко замесени, не са наясно с проблема или са безразлични към него - поради което съществува пазар за търсенето и предлагането на хора и техния труд. Когато дадено лице се третира като стока, която трябва да се купи, продаде, търгува или изхвърли, е лесно да се използва и експлоатира отново и отново. Това, което прави експлоатацията на дадено лице още по-примамлива за трафикантите е, че те могат да експлоатират жертвата толкова пъти, колкото пожелаят, за разлика от нетрайните артикули, които могат да бъдат купени или продадени само веднъж (напр. бутилка безалкохолно, бензин, сандвич).

Ето защо е важно да сме наясно с проблема, за да можем да вземаме информирани решения, да спрем търсенето на продукти/услуги, създадени от жертвите, и да сме съзнателни относно потенциални ситуации на **трафик на хора**. Както научихме, **трафикът на хора** е по-разпространен, отколкото си мислим; често е пред очите ни. **Трафикът на хора** е толкова разпространен, че следите му са по дрехите, които носим, продуктите, които ядем, хората, които виждаме да просят на улицата, работещите в автомивката и т.н. Изключително важно е, когато сме свидетели на подозрителна дейност, да знаем как да действаме, но и да не се излагаме на риск. Въпреки че инстинктът ни често ни подтиква да действаме и да направим нещо, най-доброто, което можем да направим е:

1. ПРЕЦЕНЕТЕ СИТУАЦИЯТА (бъдете на щрек за индикатори)

- Уверете се, че вие сте в безопасност. Намерете доверен възрастен, с когото да говорите или от когото да поискате помощ.

2. ЗАПИСВАЙТЕ СИ (Дискретно)

- Ако видите нещо, запишете някои от ключовите елементи, които помните, за да подадете подробен сигнал, когато сте някъде на сигурно място с вашия доверен възрастен. Важната информация може да включва:
 - Място на събитието
 - Подробно описание на наблюдаваните факти
 - Физическо описание и външен вид (татуировки, облекло, отличителни знаци и всяко друго полезно описание)
 - Номер на автомобила

3. ПОДАЙТЕ СИГНАЛ

- Ако смятате, че вие сте трафикирани или сте свидетел на възможна ситуация на трафик на хора, не се колебайте да се обадите на спешния телефон и да предоставите цялата информация, която сте видели.
- 112: Полиция
- 116 000: Национален телефон за изчезнали деца
- 0800 20 100: Национална гореща линия за борба с трафика на хора
- [A21.ORG/REPORT](https://a21.org/report): Онлайн доклад

Забележка: Винаги най-важното нещо е, да сте сигурни, че сте в безопасност. Ако подозирате нещо - говорете с **доверен възрастен**.

ПРЕДСТАВЕТЕ

КАЖЕТЕ:

В Сесия 1, Част 1 научихме за **човешките права** и ценности и как всеки има **човешки права** и трябва да бъде третиран с достойнство и уважение. Научихме също, че децата и младежите се нуждаят от допълнителна защита, което означава, че имат специални **детски права** (които са изброени в КООНПД). Говорихме също за Целите за устойчиво развитие (ЦУР) и как всички човешки същества носят отговорност да защитават себе си и най-уязвимите хора в своите общности, животните и планетата. Всеки ден ние взаимодействаме с хората около нас, независимо дали те са нашето семейство, приятели, съученици, спортни, религиозни общности или дори непознати. Оценяването и насърчаването на **правата на човека** не само изисква от нас да помагаме на глобално ниво (т.е. справяне с бедността и подпомагане на преследвани групи), но също така оказва влияние върху начина, по който действате в ежедневието си, как се отнасяме един към друг и дали общуваме с доброта и уважение или безразличие и омраза.

В сесия 1, част 2 ще говорим за ценностите във взаимоотношенията, **здравословните взаимоотношения и личните граници**. Ще предоставим полезни инструменти, които можете да използвате в ежедневието си, за да се предпазите и да изградите **здравословни взаимоотношения и лични граници**. Част 2 също ще ви предостави инструменти за разпознаване на рискови ситуации и ще даде практически примери за поставяне на здравословни граници и начини да казвате „не“ в нездравословни ситуации.

Взаимоотношенията са важна част от живота ни. Взаимоотношенията са от съществено значение както за нашето психическо, така и за физическото ни благополучие. Въпреки че никоя връзка не е перфектна, има начини да определите дали връзките ви са здравословни или нездравословни. Трафикантите (известни също като „любовници“ в определени ситуации) и насилниците могат да създадат връзка с жертвите, за да се доближат до тях и да ги подмамат в **нездравословни взаимоотношения**. Те могат да се представят за приятел, романтичен партньор (гадже/приятелка) или **доверен възрастен**, за да спечелят доверието на своите жертви. Процесът на зарибяване може да се случи бързо или за продължителен период от време. В действителност обаче тези връзки са нездравословни и могат да бъдат експлоатиращи. Важно е да познавате белезите на **нездравословните взаимоотношения** да потърсите помощ, ако подозирате, че вие или някой, когото познавате, може да е жертва.

ВЗАИМОДЕЙСТВАЙТЕ

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Каква трябва да е една връзка, за да бъде тя здравословна?“

Примерен отговор: Една **здравословна връзка** трябва да се гради на доверие, любов, доброта и честна комуникация.

КАЖЕТЕ:

Здравословната връзка е тази, която се основава на уважение, честност, доверие, комуникация, компромис и здравословни граници. За да имате здравословни **взаимоотношения**, е от решаващо значение да имате ясно разбиране за вашите права, идентичност, ценности и самочувствие. **Личните граници** са ограничения, които ние поставяме, за да създадем физическо и емоционално пространство между нас и останалите. Те предоставят ясни очаквания за това какво е и какво не е приемливо поведение, особено по отношение на това как искаме да се отнасят към нас. Като работите върху тези аспекти, ще можете да създадете здрава основа за изграждане на **здравословни взаимоотношения и лични граници**. Такива взаимоотношения обикновено се изграждат върху честност, доверие и безопасност. Те насърчават взаимното уважение и разбиране. Това не се отнася само за физическите взаимодействия, но и за начина, по който общуваме един с друг, онлайн и офлайн. Въпреки че никоя връзка не е идеална, доверието е важно качество във всички **здравословни връзки**. Не забравяйте, че **довереният възрастен** е човек, който е искрен, честен и надежден. Ако възрастен се държи нечестно, призовава ви да пазите **опасни тайни**, кара ви да се чувствате неудобно или ви нанася вреда, той не е **доверен възрастен** и това не е **здравословна връзка**.

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Какво би те накарало да мислиш, че една връзка е нездравословна?“

Примерен отговор: Една **нездравословна връзка** може да включва злоупотреба, агресивна комуникация, липса на доверие и ревност.

КАЖЕТЕ:

Нездравословната връзка се характеризира с това, че един човек принуждава другия да жертва приятелства, семейство, училище, лични цели, независимост или дори емоционално благополучие, докато е във връзката. Например, токсичен приятел може да бъде приятел, който винаги моли за помощ или пари, но никога няма време да изслуша или предложи подкрепа в замяна, говори с вас пренебрежително или грубо и винаги взема, без да дава. Друга пример за **нездравословна връзка** би бил, ако някой ви притиска да пазите тайни или отправя заплахи, и ви пречи да се доверявате на други хора. В по-сериозни ситуации нездравословните взаимоотношения могат да бъдат физически, емоционално, вербално или психически насилствени и могат да доведат до травматично обвързване. Това е обвързване, при което има дълбока връзка, лоялност или емоционална привързаност между двама души във връзка, която е разрушителна. Важно е да разпознаете признаците на **нездравословната връзка** и да потърсите помощ, ако е необходимо. И запомнете: не вземайте решения в момент на отчаяние.

НАПРАВЕТЕ:

Индикатори за нездравословна и здравословна връзка Дейност [Приложение 6]

КАЖЕТЕ:

Както видяхме, някои връзки могат да бъдат здравословни, а други могат да бъдат нездравословни. Дори ако една връзка изглежда добра отвън, тя може да има нездравословни елементи в себе си. Например: привлекателен и внимателен партньор, който е много критичен насаме и изисква интимност; популярен приятел, който винаги клюкарства за вас, когато не сте наоколо; горд родител, който се хвали с вас публично, но у дома ви се струва, че никога не можете да му угодите.

Понякога можете да идентифицирате тези елементи и да направите нещо, за да ги промените. Друг път може да се наложи вие или приятел/член на семейството да напуснете връзката. Ето защо е важно не само да разбирате индикаторите за **здравословни и нездравословни взаимоотношения**, но и да знаете инструментите/действията, необходими, за да сте в безопасност. Тях наричаме предпазни мерки на взаимоотношенията.

Предпазните мерки се използват, за да гарантираме безопасността си в различни ситуации. Следователно предпазните мерки във взаимоотношенията са предназначени да ни помогнат да установим безопасни граници в нашите взаимоотношения и да гарантираме, че това, в което вярваме и което ни кара да се чувстваме комфортно, се зачита. Някои важни предпазни мерки за връзката, които трябва да запомним, включват:

- **Определяне на лични граници:** Установете граници на съгласие във вашата връзка (т.е. какво се чувствате комфортно да правите).
- **Открита и честна комуникация:** Използвайте директна комуникация, когато вземате лични решения. Директната комуникация включва изразяване на себе си – ясно и директно. Хората, които са уверени, отстояват себе си и правата си по уважителен начин.
 - Обикновено, когато имаме връзка с друг човек, избягваме да казваме неща, които ще ги накарат да изглеждат зле. Задавайте въпроси за вашия партньор, приятел или другия човек, за да ги опознаете лично.
 - Уведомете вашия партньор, приятел или другия човек, ако нещо ви кара да се чувствате неудобно. Ако вашата честност е посрещната с агресия или наказание, уведомете доверено лице или полицията.
 - Винаги имате право да кажете „не“. Не трябва да се чувствате принудени да промените своето „не“, ако друг човек се почувства обиден или се ядоса или разстрои, когато поставите здравословна граница.

- **Създайте мрежа за безопасност (безопасен кръг) с доверени възрастни в живота ви:** Вашата мрежа за безопасност може също да включва безопасен непознат, който има отговорността да защитава, като например учител, училищен съветник, училищна медицинска сестра, полицай, пожарникар, лекар, социален работник, терапевт или някой, който има задължението (отговорността) да докладва. Споделете за новата си връзка с вашата мрежа за безопасност. Потърсете подкрепа от хора, на които имате доверие.
 - Какво е безопасен кръг? Лесен начин да запомните кой може да бъде във вашия безопасен кръг е да помислите за петима души, на които можете да се доверите. Хората във вашия безопасен кръг трябва да бъдат доверени възрастни. Когато имате доверие на някого, трябва да се чувствате сигурни и комфортно около него и да сте уверени, че той може да ви помогне, ако е необходимо.
- **Защитете правата си:**
 - Помислете за безопасни начини да реагирате, вместо да сте емоционални, ако възникне опасност или се почувствате застрашени.
 - Не забравяйте, че вашите документи за самоличност и лични вещи принадлежат на вас. Ваше е решението с кого да ги споделите. Пазете личните си вещи и документи за самоличност (напр. телефон, паспорт, банкови карти) и правете дигитални резервни копия или ги съхранявайте при доверен приятел.
- **Доверете се на преценката си:** Ако нещо ви се струва нередно, неудобно или опасно, послушайте себе си (вътрешния си глас) (напр. не влизайте в кола с непознат или с когото и да било, ако се чувствате несигурни или некомфортно).
- **Потърсете помощ:** Свържете се с полицията, доверено лице или гореща линия.

КАЖЕТЕ:

Сега, след като научихте за индикаторите за **здравословни и нездравословни взаимоотношения** и някои различни инструменти за защита на отношенията, приложете наученото към тези сценарии.

НАПРАВЕТЕ:

Сценарии за взаимоотношения [Приложение 7]

КАЖЕТЕ:

Една от причините, поради които е важно да разпознаваме **здравословните и нездравословните взаимоотношения** е, че като личности имаме права и присъща ценност. Признаването на тези права ни учи, че можем да изберем да кажем „не“, когато дадена ситуация ни кара да се чувстваме неудобно.

Също така е важно да зачитаме **личните граници** на другите, като използваме безопасен и подходящ физически контакт с нашите приятели и семейство. Не забравяйте, че ако някой, включително приятел, брат или сестра или член на семейството каже „не“ или се почувства неудобно, когато го докоснете, трябва да уважите молбата му и да спрете. Всеки човек може да има различни **лични граници**, повлияни от детски преживявания или травми и т.н. Това означава, че това, което вие смятате за **безопасно, подходящо докосване**, може да е травмиращо за някой друг. Затова е важно да слушате другите и те да слушат вас.

Тези граници важат и за социалните мрежи. Вие и другите имате право да се чувствате комфортно и в безопасност с всичко, което се споделя с вас онлайн и по телефона, включително социални мрежи, имейли, снимки, видеоклипове, телефонни обаждания, видео разговори и текстови съобщения. Други хора могат да нарушат правото ви да се чувствате добре и безопасно, като напишат нещо негативно за вас или като споделят ваши снимки без ваше разрешение. **Въпреки че всичко е онлайн, все пак имате същите права, както ако сте на живо, и можете да кажете „не“, когато някой ви моли да направите нещо, което ви кара да се чувствате неудобно.**

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „Как можем да разпознаем кога едно докосване е безопасно и подходящо?“

Примерен отговор: Докосването е безопасно и подходящо, когато и двамата са съгласни, когато то не кара никого да се чувства неудобно или застрашен и е подходящо в дадената ситуация.

В2: „Как можем да разпознаем кога едно докосване е опасно и неподходящо?“

Примерен отговор: Неподходящо и неуместно докосване възниква, когато някой не иска да бъде докосван или се чувства неудобно, заплашен или насилван. Този тип докосване може също да бъде сексуално или да не е подходящо в дадената ситуация. Важно е да уважавате границите на другите и да поискате разрешение, преди да докоснете някого, особено ако не сте сигурни дали е ОК.

КАЖЕТЕ:

Както обсъдихме, концепцията за **безопасно, подходящо докосване** може да варира от човек на човек. Някои основни неща могат да ни помогнат да разпознаваме тези видове взаимодействия. Например, можем да определим **безопасно, подходящо докосване** като очаквана ласка, ръкостискане, потупване по гърба, “дай пет” или приятелска прегръдка (ако се чувствате сигурни и сте съгласни с това). От друга страна, можем да определим **опасното, неподходящо докосване** като нежелана ласка, като докосване на интимни/лични части на тялото или физическо увреждане, като ритане или удар с юмрук.

Също така е важно да се знае, че опасни и неподходящи действия могат да се появят и онлайн в нашите разговори и начина по който взаимодействаме или сме помолени да взаимодействаме. Безопасните и подходящи онлайн разговори включват изпращане на текстови съобщения и имейл до семейството и приятелите и споделяне на подходящи снимки. От друга страна, опасните и неподходящи онлайн разговори включват споделяне на пароли или лична информация (като адреси, номера или имена) с хора, които не познавате добре, публикуване на неподходящи снимки на вас (като интимните ви части), или някой, когото не познавате, ви моли да включите вашата уеб камера. Може да включва и споделяне на нежелани, неподходящи или интимни снимки на вас или на други хора с вас. Не забравяйте, че **нежеланото излагане на материал със сексуално насилие е форма на сексуален тормоз и не е разрешено.**¹¹ В заключение, бъдете наясно какво представлява безопасно и подходящо поведение както при физически, така и при онлайн взаимодействия и кажете, ако нещо ви кара да се чувствате неудобно или ако някой наруши вашите граници.

НАПРАВЕТЕ:

Дневник за размисъл [Приложение 8]

КАЖЕТЕ:

В Сесия 1, Части 1 и 2 фокусът беше върху разбирането на правата ви като индивид и как вие можете да защитите тези права. Разгледахме и как **правата на човека** се вписват в една по-голяма картина, оказвайки влияние върху нашите общности, народи и свят, и как да разпознаваме различни индикатори и червени флагове за експлоатиране на права, особено чрез **трафик на хора**. Също така разгледахме значението на **здравословните взаимоотношения и личните граници**, като отбелязахме, че те могат да бъдат със семейството или приятелите, в училище, с работодатели и колеги, в интимни отношения или с непознати в общността. Когато разбираме значението на **здравословните взаимоотношения** в нашето ежедневие и се отнасяме към всеки с достойнство и уважение, нашите действия имат още по-голямо въздействие върху насърчаването на човешките права в нашата общност.

Дейност по желание: Приложение 18: Призив за действие

МИГРАЦИЯ/ДВИЖЕНИЕ

ПОДГОТОВКА

ЧАСТ 3

Кой съм аз Дейност [Приложение 9]
Игра за преброяване на континент/държава - дейност [Приложение 10]
Ножици
Хартия
Химикалки

ЧАСТ 4

Химикалки, моливи
Хартия
Видеовръзка „Не отивай“.
Анализиране на предложенията за работа (откриване на разликите) Дейност [Приложение 11]
Видео дейност „Не отивай“ [Приложение 12]
Призив за действие [Приложение 18]
(Дейност по желание)

КЛЮЧОВИ ТЕРМИНИ

ЧАСТ 3

Миграция: движение от едно място на пребиваване в друго
Нелегална, „опасна“ миграция: преместване в друга държава без правилните документи или съгласно правилните закони
Безопасна миграция: преместване някъде безопасно и законно
Вътрешна миграция: преместване в друг град в рамките на същата държава по работа, заради семейството или други причини (напр. вътрешна миграция от селски към градски райони)
Външна миграция: преместване от вашата страна в друга страна, за работа с виза; често пъти не е завинаги
Сезонна миграция: преместване за сезонна работа (често за бране на плодове, прибиране на реколта и др.); обикновено засяга семейства с по-нисък социално-икономически статус
Имиграция (имигрант): преместване в друга държава за постоянно (със зелена карта/паспорт/жителство)
Бежанец: човек, който се е преместил в нова страна в отговор на проблем в родната си страна

ЧАСТ 4

Нелегална, „опасна“ миграция: преместване в друга държава без наличие на документи или в противоречие на законите
Безопасна миграция: преместване някъде безопасно и законно
Трафик с цел трудова експлоатация: набиране, укриване, транспортиране на човек за извършване на труд или услуги чрез използване на сила, измама или принуда за целите на принудително робство или служене породено от дългове
Фалшиви обяви за работа или възможности: фалшивото обещание за работа с цел трафик на хора както за трудова експлоатация, така и за секс, като трафикът за работа е един от най-често срещаните

ВЪВЕДЕНИЕ

КАЖЕТЕ:

В Сесия 1, Части 1 и 2 научихме за човешките права, ценностите, здравословните взаимоотношения и личните граници. В сесия 2 ще научим за **безопасна и опасна миграция, трафик с цел трудова експлоатация**, и как да идентифицираме **фалшиви обяви за работа или възможности**. Може би сте чували думата „миграция“, но какво всъщност означава тя? **Миграцията** описва движението на хора през международна граница или в рамките на собствената им държава. Днес ще разгледаме различните форми на миграция и някои причини, поради които хората се местят.

ВЗАИМОДЕЙСТВАЙТЕ

КАЖЕТЕ:

Миграцията е навсякъде. Това е движението от едно място на друго. Милиони семейства и хора по света искат или трябва да се преместят от домовете си всяка година. **Миграцията** може да се случи независимо от правния статут на дадено лице (т.е. дали има паспорт или виза за влизане в друга държава или не), дали движението е по някаква причина, доброволно или принудително (напр. възможност за работа, преместване заради семейството, природно бедствие, война/конфликт) и може да бъде с различна продължителност (кратко или за дълго/постоянно).¹²

ПРОБЛЕМЪТ КАТО ЦЯЛО

„Днес повече хора от когато и да било преди живеят в страна, различна от тази, в която са родени. Според отдела за населението на Департамента по икономически и социални въпроси на ООН (ДИСВнаООН), към 1 юли 2020 г. глобалният брой на международните мигранти се оценява на 281 милиона. Международните мигранти съставляват около 3,5 процента от световното население, в сравнение с 2,8 процента през 2000 г. и 2,3 процента през 1980 г.“¹³

Точно както има много причини, поради които човек може да мигрира, има различни видове **миграция**:

Вътрешна миграция: преместване в друг град в рамките на същата държава по работа, заради семейството или други причини (напр. вътрешна миграция от селски към градски райони)

Външна миграция: преместване от вашата страна в друга страна, за работа с виза; често не е постоянно преместване

Сезонна миграция: преместване за сезонна работа (често за бране на плодове, прибиране на реколта и др.); обикновено засяга семейства с по-нисък социално-икономически статус

Имиграция (имигрант): преместване в друга държава за постоянно (със зелена карта/паспорт/жителство)

РАЗШИРЕНИ ДЕФИНИЦИИ

Бежанец: човек, който се е преместил в нова страна в отговор на проблем в родната си страна. Например бягство от родината поради преследване или война. Търсенето на убежище или статут на бежанец в друга страна може да ви позволи да живеете и работите безопасно и законно, докато стане възможно да се върнете у дома.

Вътрешно разселени лица (ВРЛ): принудени да се преместят в друг град в рамките на същата държава поради конфликт, природни бедствия или други нарушения на човешките права; различна от вътрешната миграция

Принудителна миграция: да бъдете принудени да пресичате международни граници против вашата воля (често без законни документи), понякога поради конфликт, природни бедствия или физическа сила от друго лице (Този тип миграция често се случва и с цел трафик и експлоатация на хора, както научихме в сесия 1, част 2.)

Както виждате, има много причини за движение и не всички от тях са предвидими или под наш контрол. Следователно е възможно всеки да бъде принуден да се премести по неочаквани причини в даден момент от живота си. Ето защо е важно не само да разпознаваме рисковете и различните причини, поради които хората се местят, но и да сме състрадателни и да проявим разбиране към хората, които мигрират. Никога не знаеш през какво е преминал човек, за да стигне до мястото, където е сега.

Има два основни фактора, свързани с **миграцията**, известни като фактори на тласкане и привличане. Някои хора мигрират по желание, тъй като биват „привлечени“ към други държави или градове заради по-добрите възможности, като работа или повишен стандарт на живот (напр. **вътрешна и сезонна миграция**). Други са „тласнати“ или принудени да мигрират (**принудителна миграция**) поради война, експлоатация, бедност или природни бедствия (напр. наводнения, пожари, земетресения). Хората могат да бъдат изтласкани от домовете си и принудени да напуснат страната си или да претърпят вътрешно разселване, но остават в страната си. (т.е. **вътрешно разселени лица**).

Тези фактори на тласкане и привличане допринасят към причините човек, семейство или цяла общност да поиска да се премести в търсене на работа, безопасност или по-добър живот, понякога карайки хората да поемат по-големи рискове или да се доверяват на непознати, които в крайна сметка искат да ги трафикират или експлоатират.

НАПРАВЕТЕ:

Прочетете факторите за тласкане и привличане в таблица¹⁴:

Тласкащи фактори	Привличащи фактори
• Икономически затруднения • Екологични бедствия • Страх от преследване или насилие • Недостатъчни възможности за заетост • Политически сътресения и война • Лоши медицински грижи • Несигурни условия на живот • Религиозно преследване/липса на религиозна свобода	• Сигурност и безопасност • Заетост/възможности за работа • По-високи стандарти на здравеопазване • Образование • Събиране на разделено семейството • По добри условия на живот/благосъстояние • Лична реализация, за удоволствие или почивка • Религиозна свобода

КАЖЕТЕ:

Миграцията може да бъде повлияна от негативни фактори, включително липсата на достъп до храна и подслон, културни различия и екологична, политическа и икономическа нестабилност. Може да разпознаете някои от тях от списъка с основни човешки права, за които научихме в Сесия 1. **Миграцията** може да бъде повлияна и от положителни фактори, като преместване заради семейството, нова, вълнуваща възможност за работа, нова връзка или забавление. Когато имаме избор и свобода, свързани с **миграцията**, това може да бъде безопасна и вълнуваща възможност. Често обаче съществува по-голям риск от уязвимост, когато дадено лице е принудено да се премести („тласкащи фактори“) без избор, поради бедност, икономическа нестабилност, преследване, насилие или конфликт. В тези ситуации **миграцията** често е свързана с желанието и надеждата за свобода, по-добри условия на живот и/или работа, справедливост и равен достъп до човешки права („привличащи фактори“). Тези фактори на уязвимост могат да направят хората по-податливи към измами, взимане на опасни решения, поемане на по-големи (опасни) рискове и в крайна сметка това да доведе до експлоатация. Нека да разгледаме някои примери за **безопасна и опасна миграция**.

НАПРАВЕТЕ:

Помолете децата и младежите да прочетат различните индикатори за **безопасна и опасна миграция** в таблицата по-долу.

Индикатори за безопасност	Рискови индикатори (по-голям риск)
- Имате необходимите документи (напр. виза, паспорт) - Пътувайте с някого или се уверете, че някой знае къде се намирате - Носете си достатъчно пари за пътуването - Направете проучване преди пътуването (т.е. научете някои местни фрази, разберете културата и какво е прието или не) - Пътувайте с хора, които познавате или на които имате доверие - Направете си пътна или здравна застраховка - Използвайте официални и законни маршрути за пътуване - Поддържайте комуникация със семейството и приятелите (напр. купете местна SIM карта, пуснете роуминг на телефона си, използвайте интернет кафенета) - Научете номерата за спешни случаи в страната или как може да получите помощ, ако имате нужда.	- Липса на виза/неправилен статут на виза - Пътувате сами или никой не знае вашите планове за пътуване - Без доходи/ограничени финансови средства - Не познавате езика на страната - Непознаване на културата на мястото, където отивате - Нямате безопасен кръг от хора, на които имате доверие - Липса на достъп до здравната система в страната - Пътуване през незаконни маршрути - Да сте откъснати от вашето семейство и доверени хора в родната ви страна - Непознаване на правоприлагащите органи или спешните номера в страната

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Ако вашите приятели или семейство отиват зад граница (между държави) за уикенда, какво трябва да подготвите, ако отивате с тях?“

Примерни отговори:

- Да направим проучване на местоположението.
- Да попитаме родител или настойник дали можем да отидем.
- Да подготвим подходящи документи (напр. виза, лична карта).
- Ако сме достатъчно големи, да пътуваме сами, да изготвим маршрут, който можем да споделим с доверен възрастен или приятел.
- Да се уверим, че имаме достатъчно пари.
- Да купим пътна или здравна застраховка (ако е необходимо).

КАЖЕТЕ:

Миграцията е нормална част от нашия свят. През 2020 г. „в света е имало около 281 милиона международни мигранти“, „което се равнява на 3,6 процента от световното население“¹⁵ За да поставим това в перспектива, 281 милиона души е почти населението на Съединените щати; 43 пъти населението на България; два пъти повече от общото население на Мексико и е повече от четири пъти от населението на държави като Испания, Обединеното кралство, Тайланд, Южна Африка, Австралия или Камбоджа.¹⁶ Както виждате, това са огромен брой мигранти. Глобалната оценка за „хора, живеещи в страна, различна от тяхната страна на раждане“ се е увеличила почти двойно от 1990 г. насам и повече от три пъти от 1970 г. насам.¹⁷

Знаем, че някои хора се местят по избор, а други са се преместили насилствено. В исторически план е имало природни бедствия или конфликти, които са принуждавали хора от всички континенти и държави да напускат домовете си бързо и без да имат право на избор. Цел за устойчиво развитие (ЦУР) 16 насърчава „Мир, справедливост и силни институции“ за работа за изграждане на по-мирно и приобщаващо общество.

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „Как едно мирно и приобщаващо общество може да има положително въздействие върху **миграцията**?“

Примерни отговори:

- Ако имаше мир и приемственост, нямаше да има войни, които са голям фактор, допринасящ за принудителното изселване на хора от родните им страни.

- Ако всички бяха по-отворени към другите, щеше да е по-лесно за хората от други националности да търсят безопасност и нов дом във всяка страна.

В2: „Можете ли да се сетите за исторически събития, които са причинили масово движение на хора (напр. война)?“

Примерен отговор: (Вижте таблицата с исторически кризи с бежанци и миграционни движения)

В3: „Можете ли да се сетите за по-скорошни примери за криза или ситуация, която е накарала хората да се преместят?“

Примерен отговор: (Вижте таблицата с исторически кризи с бежанци и миграционни движения)

Таблица с исторически бежански кризи и миграционни движения

Век	Историческо събитие	Година	Място	Описание
16-ти до 19-ти	Робска миграция	Между 1501–1900г	Африка—Америка	Смята се, че търговията с роби от Африка към Америка е засегнала повече от 12 милиона поробени африканци.
	Големият глад (в Ирландия)	1845–1855	Ирландия—САЩ	Около 1,5 милиона души са избягали от Ирландия в САЩ в началото на един от най-големите миграционни периоди в световната история (повече от 50 милиона европейци в Съединените щати).
20-ти	Първата световна война	1914–1918 г	Въпреки че битките са се провеждали главно в Европа, много страни по света са били замесени.	Военен конфликт, който започна главно заради убийството на австро-унгарския наследник на империята, което води до поредица от събития, прераснали във война. Войната причинила милиони разселвания поради конфликтите, които са засегнали цивилни.
	Втората световна война	1939–1945 г	Този конфликт се е случил на световно ниво, засягайки милиони хора по различни начини.	Конфликтът е имал много измерения и е бил едно от най-значимите събития свързани с нарушаване на човешките права. Холокостът довел до масовото избиване на милиони евреи и малцинства, както и разселването на още милиони евреи, което частично довело до създаването на Израел през 1948 г.
	Разделянето на Индия	1947 г	Индия - Пакистан	Разделянето на Индия поради религиозни разногласия довело до миграцията на около 14 милиона души между Индия и Пакистан.
21-ви	Земетресение	2010 г	Хаити	След разрушително земетресение хиляди напуснали региона. Някои държави отказали влизане на хора, търсещи безопасно убежище, и се опитали да избегнат вероятна масова миграция.

Век	Историческо събитие	Година	Място	Описание
21-ви	Липса на ресурси	От 2021г	Сомалия	Около 1 милион сомалийци са избягали от Сомалия поради суша.
	Хуманитарна криза в Афганистан	2021 г	Афганистан	8,2 милиона афганистанци са приютени от съседни държави, а допълнителни 3,2 милиона са вътрешно разселени.
	Война между Украйна и Руската федерация (Русия)	2022 г	Украйна	Нахлуването в Украйна от Русия в началото на 2022 г., след дълъг период на напрежение, доведе до бягство на милиони украинци през границата и заселване в Европа или вътрешно разселване.

СКОРОШНА БЕЖАНСКА КРИЗА И МИГРАЦИОННИ ДВИЖЕНИЯ

(Провежда се по различно време между 2015_2023 г.¹⁸)

Сирия	14 милиона разселени
Украйна	13 милиона разселени
Афганистан	8,2 милиона разселени
Венецуела	6 милиона разселени
Южен Судан	2,4 милиона разселени
Централноафриканска република (ЦАР)	2,7 милиона разселени
Мианмар	1 милион разселени

Както току-що научихме от таблиците по-горе, през годините е имало толкова много исторически събития, които са довели до десетки, ако не и стотици, милиони хора, които са били принудени да напуснат домовете си и да се преместят в различни страни. Някои са мигрирали за постоянно, други са станали бежанци в бежански лагери, някои са били вътрешно разселени и много са успели да се върнат в домовете си, за да изградят отново живота си. Някои **бежанци** и мигранти са правили невероятни неща, когато са били изправени пред бедствието.

КАЖЕТЕ:

Сега ще проведем занимание, което идентифицира някои от най-влиятелните **бежанци** и мигранти в съвременното.

НАПРАВЕТЕ:

Кой съм аз? Дейност **[Приложение 9]**

КАЖЕТЕ:

Много хора се преместват от градове или държавите си в даден момент от живота си, по желание или по принуда. Знаем, че много хора, които мигрират/емигрират/търсят убежище/ и т.н., в крайна сметка пренасят своята култура и опит в новите си домове, обогатявайки своите нови общности. В дейността „Кой съм аз?“, видяхме, че някои **бежанци** и хора, търсещи политическо убежище, са постигнали невероятни неща в живота си. Това важи за много мигранти, които в крайна сметка стават носители на Нобелова награда за мир, изобретатели, художници, музиканти, спортисти, актьори, бизнес лидери, адвокати, политици, религиозни лидери, учители, лекари и медицински сестри или майки и бащи. Нашите градове, нашите държави и дори собствените ни семейства са това, което са днес, поради влиянието на много култури.

Ако днес се огледате из стаята, вероятно до вас седят хора с интересна семейна история, независимо дали самите те са родени в чужбина или техните родители, баби, дядовци или прадедовци са родени в друга държава.

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Мислили ли сте някога да живеете и работите в друга държава, когато станете достатъчно големи? Защо или защо не?“

Примерен отговор: Да, бих искал дапридобия опит като живея и работя в друга държава, когато порасна. Би било невероятно изживяване да се запозная с нови култури, да се срещна с хора от цял свят и да разширя миогледа си.

НАПРАВЕТЕ:

Игра за преброяване на континент/държава - дейност [Приложение 10]

КАЖЕТЕ:

Днес научихме за различните форми на **миграция**, кой може да бъде засегнат от нея (напр. **бежанци**), различните тласкащи и привличащи фактори на миграцията и как може да изглежда **безопасната** и **опасна** миграция. Научихме също, че има много причини хората да мигрират. Независимо дали става въпрос за принудителна миграция или не, често има икономически причини, свързани с преместването на хората. Разпознаването на индикаторите за **безопасна** и **опасна миграция** и факторите на уязвимост ни информира за рисковете, свързани с миграцията, и ни помага да разберем стъпките, необходими ни да останем в безопасност. Също така ни учи да разбираме богатата култура и многообразието, които съпровождат **миграцията**, както видяхме в историите на различните герои. Как включването на различни култури може да доведе до нови и положителни резултати за обществото.

ВЪВЕДЕНИЕ

КАЖЕТЕ:

По-рано в тази сесия (Сесия 2, Част 3) научихме за миграцията и какво може да накара хората да се преместят или да избягат от домовете си. Научихме също за някои исторически личности, които са били мигранти и са имали невероятен живот и значително влияние върху света.

Научихме също за различните фактори, които могат да повлияят на решението на човек да напусне дома или страната си, често свързани с търсенето на възможности за работа. Не забравяйте, че когато хората са изправени пред предизвикателства, свързани с непознаването на нова среда, като език, култура или местни работни практики, те може да са изложени на голям риск от експлоатация. Мигрантите, незаконните мигранти, лицата без гражданство и **бежанците** попадат в категорията хора, които могат да бъдат по-податливи на трафик и експлоатация поради своето положение в обществото. **Трафикът с цел трудова експлоатация** и набирането чрез **фалшиви обяви за работа или възможности** са голяма част от този проблем и често са свързани с **нелегална „опасна“ миграция**, тъй като фалшивите работодатели няма да издадат правилните документи или да наемат хора съгласно законите.

ВЗАИМОДЕЙСТВАЙТЕ

КАЖЕТЕ:

В1: „Каква е мечтаната ви работа? Защо?“

Примерни отговори:

- Инфлуенсър, защото ще е забавно и ще имам много пари.
- Учител, за да мога да помагам на другите деца да учат.
- Адвокат, защото ще ми плащат много.
- Лекар, за да мога да помагам на хората.
- Професионален футболист, защото ще мога да правя това, което обичам и да ми плащат много.
- Бих работил каквото и да е, за да мога да си купя собствено жилище.

В2: „Кои са най-важните неща, за които трябва да гледаме в една работа? Защо?“

Примерни отговори:

- Пари/добра заплата
- Гъвкавост/работа от вкъщи
- Възможност за пътуване
- Забавни възможности в работната среда
- Допълнително здравно осигуряване
- Приятни колеги
- Баланс между работа/личен живот
- Защо: Добрата работа трябва да е приятна, със здравословен баланс между работа/личен живот (т.е. да не прекарвате цялото си време на работа нещастни). Тя трябва да ви осигури жизнен минимум (т.е. достатъчно, за да платите всичките си сметки, да си купите храна и да ви останат пари, за да се насладите и на забавни неща).

ВЗ: „Кои са някои червени флагове в работата, които биха ви накарали да не искате да работите за този бизнес/компания?“

Примерни отговори:

- Лош/нелюбезен шеф или колеги
- Нископлатени или изобщо неплатени (т.е. под минималната заплата)
- Небезопасни условия на труд
- Липса на гъвкавост
- Предлагат се осигуровки на минимална работна заплата, въпреки по-висока реална заплата. Понякога липсват и осигуровки.
- Да няма възможност за растеж в рамките на вашата професия (т.е. повишение)
- Защо: Дори и да не обичате работата си, тя трябва да е безопасно място и трябва да бъдете подходящо компенсирани за дейността, която вършите. Безопасно място не означава само защитено от физически наранявания, но и безопасно от тормоз и други видове насилие.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ВЪПРОС

В: „Какво бихте направили, ако приятел или член на семейството ви каже, че са приели работа, която има някои от червените флагове на опасна работна ситуация?“

Примерни отговори:

- Ако се притеснявате, но не сте сигурни, можете да поискате повече подробности.
- Кажете им да внимават и да не споделят лична информация.
- Кажете на доверен възрастен.
- Ако вие и довереният възрастен смятате, че са изложени на риск, обадете се на полицията или на местната гореща линия за трафик на хора.

КАЖЕТЕ:

Току-що говорихме за нашите мечтани работни места и какви биха били положителните и отрицателните аспекти на работата (напр. добра заплата, любезен шеф, безопасни условия на труд). Лесно е да мислите за тези неща, но можете ли да ги идентифицирате на практика? Понякога работата може да изглежда „твърде добра, за да е истина“, защото е такава. Въпреки това, когато хората се опитват да напуснат негативна или несигурна ситуация или да осигурят по-добър живот за себе си, те може да пренебрегнат червените флагове, които разпознават, и да бъдат по-податливи на измама.

НАПРАВЕТЕ:

Анализиране на предложенията за работа (Откриване на разликите) Дейност [Приложение 11]

КАЖЕТЕ:

Фалшивите обяви за работа или възможности са основен метод за набиране на хора, използван от трафикантите. Когато хората търсят работа, желаят да започнат нов живот и търсят по-добро бъдеще, непознаването на контекста на работата, езика или общите условия на работа в новата дестинация, те са по-податливи да станат жертви на различни видове злоупотреба, експлоатация или дори трафик на хора. Нека да разгледаме някои червени флагове, които показват, че работа не е реална.

ПРЕДИ ДА ВИ НАЗНАЧАТ: Внимавайте с оферти, които изглеждат твърде добри, за да са истина. Ако ви предложат страхотни придобивки (допълнително здравно осигуряване, фитнес карта и др.), без да изискват опит или проучване на уменията ви, може да се опитват да ви измамат. Ето няколко примера:

- **Предложена работа без ясно обяснение:** Ако не предоставят ясна информация за заплата, работни графици, почивки и други важни подробности това може да е знак, че нещо не е наред. Предложена ви е работа от напълно непознат, който не познава вашите възможности.
- **Предложението е твърде добро, за да е истина:** Обещават да платят всичките ви разходи, включително документите ви за пътуване (напр. виза) и да ви предложат настаняване, но не ви дават достатъчно допълнителна информация. Важно е да сте наясно с жилищните условия и всякакви други придобивки, преди да приемете оферта.

- **Без проверки или интервюта:** Те предлагат работа, без да провеждат интервю или да проучват предишния ви трудов опит. Една сериозна и надеждна компания трябва да има интерес да се срещне с вас и да прецени дали сте подходящият кандидат за работата.
- **Няма онлайн присъствие:** Не можете да намерите информация за компанията или информацията, която намирате изглежда ненадеждна. Доказаните компании обикновено имат онлайн присъствие и препоръки от други служители или клиенти. Адресът на компанията не се показва в GPS системи като Google Maps..
- **Недостъпни езици:** Ако обявата за работа е на език, който не разбирате и не е предоставен превод на вашия език, бъдете внимателни. Липсата на превод може да скрие важни подробности или неизгодни клаузи в договора.
- **Потенциална дискриминация:** Предложението за работа подчертава националност, пол, възраст или физически характеристики като изисквания или предимства. Това може да бъде дискриминационно и непрофесионално. Потърсете възможности за работа, които ценят вашите умения и компетенции, а не личния ви профил.

Не забравяйте, че е важно да се доверите на инстинктите си и да използвате здравия разум, когато оценявате оферта за работа. Ако нещо изглежда подозрително или неясно, най-добре е да проучите допълнително или да потърсите други опции, преди да се ангажирате. Преди да отидете командировка, трябва да знаете точното място, адрес или град, където ще отседнете, да имате данни за контакт и телефонни номера на хората, с които ще бъдете, както и номерата и адресите за сигурност в случай на спешност (напр. като полиция на страната, медицински служби или организации, които могат да ви помогнат).

ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА: Понякога хората не осъзнават, че тяхната трудова ситуация е различна от това, което им е обещано, докато не започнат работа. Ето някои червени флагове, които могат да помогнат на вас или на някой, когото познавате, да идентифицира работа, която трафикира или експлоатира хора:

- **Липса на контрол:** Вашите документи за самоличност (напр. лична карта, шофьорска книжка, акт за раждане) са ви отнети. Вашите документи за самоличност са най-важните документи, които имате. Когато сте в чужбина, избягвайте да ги давате на когото и да било и винаги пазете копие за спешни случаи.
- **Липса на свобода:** Отведени сте на работа на място, което е различно от мястото, където сте се съгласили да работите, и сте принудени да вършите работа, която не сте се съгласили да вършите. Споделянето на вашето местоположение и притежанието на вашите пътни документи може да помогне на вас, вашето семейство или приятели да знаят къде се намирате по всяко време.
- **Условия в противоречие с вашите права:** Вие сте принудени да спите и работите на едно и също място. Не ви е позволено да говорите със семейството или приятелите си. Няма право да правите почивки по време на работа. Няма право да се движите свободно или да напускате работното място. Нито една безопасна възможност за работа не трябва да нарушава вашите човешки права.
- **Физически или емоционално неприятна среда:** Вие сте третирани по агресивен начин, физически или вербално. Вашият работодател отказва да потърси медицинска помощ, ако вие или ваш колега сте ранени. Ако вашият работодател или колеги ви малтретират физически или емоционално или отказват да осигурят медицинска помощ, трябва да опитате да си тръгнете или да потърсите помощ. Не се колебайте да се обадите на полицията или на гореща линия за трафик на хора, ако нещо не е наред.
- **Малко или никакво финансово възнаграждение:** Не получавате адекватно възнаграждение за работата, която вършите. Всеки трябва да получи компенсация за труда си. Ако не получавате, това не е законно работно място. Трябва да се свържете с местните власти за съдействие.
- **Заплахи и изнудване:** Вашият работодател заплашва да ви докладва на полицията за визови проблеми или заплашва да нарани семейството ви, ако повдигнете на въпрос условията на труд или заплатата си. Никой няма право да ви заплашва или изнудва. Ако нещо противоречи на вашите права, имате право да конфронтирате и потърсите помощ. Ако не се чувствате в безопасност да говорите, можете да подадете анонимен сигнал до горещата линия на вашата страна (ДАЗД тел:116111).

Не се подвеждайте от фалшиви обещания. Ако попаднете в опасна ситуация или подозирате, че някой друг е в такава, потърсете помощ, като се обадите на номер за спешни случаи. Този вид експлоатация е незаконна и вината не е ваша.

КАЖЕТЕ:

Фалшивите обяви за работа могат да доведат до ситуации като неудобна или опасна работна среда, несправедлива заплата, дори до форма на експлоатация, известна като **трафик с цел трудова експлоатация**. **Трафикът с цел трудова експлоатация** представлява набирането, укриването, транспортирането на човек за труд или услуги чрез използване на сила, измама или принуда за целите на принудително робство или експлоатация. Милиони хора по света днес са принудени да работят в опасни условия на труд, срещу малко или никакво заплащане, в непригодни за живот условия и/или с ограничена или никаква възможност да напуснат..

Образованието и осведомеността относно това как изглежда трафикът с цел трудова експлоатация и как да се идентифицират червените знамена за фалшиви обяви за работа, са жизненоважни инструменти за превенция. Когато хората могат да идентифицират потенциалните рискове на дадена работа, преди да я приемат, те могат да вземат информирано решение дали това е нещо, което искат да правят или не. Както споменахме, някои хора отчаяно се стремят да избягат от бедността или несигурните условия, в които живеят и вярват, че всяка работа е по-добра от сегашното им положение. Реалността е, че **трудова експлоатация** и всякаква форма на експлоатация е съвременно робство. Така се отнемат правата и свободата ви. Когато познавате реалните опасности от трафика на хора, вие имате реален поглед над текущата си ситуация и можете да видите, че **фалшивите обяви за работа** надали са по-добри от сегашното ви положение.

НАПРАВЕТЕ:

Видео дейност „Не отивай“ [Приложение]

КАЖЕТЕ:

Този видеоклип улавя два различни резултата от една и съща ситуация: единият, при който бащата/семейството не са били наясно с червените знамена на **трафика на хора и експлоатацията**, другият, при който бащата/семейството са знаели за какво да внимават и са осъзнавали рисковете. Способността да разпознавате индикатори за **фалшиви обяви за работа** и потенциална трудова експлоатация са защитни фактори, които могат да предпазят вас и хората, които обичате.

Дейност по избор: Приложение 18: Призив за действие

ДИГИТАЛНА БЕЗОПАСНОСТ

ПОДГОТОВКА

ЧАСТ 5

Дейност “Фалшив рофил” (Версия на английски език) [Приложение 13]
 Как бихте реагирали? Дейност [Приложение 14]
 Ръководство за дигитална безопасност
 Ножици
 Хартия
 Химикалки, моливи

ЧАСТ 6

Химикалки, моливи
 Хартия
 Костюми/ реквизит (по желание)
 Какво бихте направили? Сценарии [Приложение 15]
 Промени последствията от ситуацията
 Дейност [Приложение 16]
 Какво бихте направили? (Драматизация) [Приложение 17]
 Призив за действие [Приложение 18]
 (дейност по желание)

ОСНОВНИ ТЕРМИНИ

ЧАСТ 5

Дигитален отпечатък: лична следа от информация, включително изображения, оставени по време на взаимодействие онлайн.
Дигитална грамотност: знания, умения и отношение, които позволяват на децата да бъдат едновременно в безопасност и овластени в един все по-дигитален свят; обхваща тяхната игра, участие, общуване, търсене и учене чрез дигитални технологии¹⁹
Дигитална безопасност: действия за защита на някого от вреда при свързване онлайн
Груминг: манипулация във времето и експлоатация онлайн или офлайн, използвана от хитър и опасен човек, за да примамва и фалшиво да се сприятелва с уязвим индивид, за да се възползва от него

ЧАСТ 6

Защитник: някой, който защитава каузата на друг; човек, който говори, пише или действа от името на друг човек или група, за да привлече вниманието към кауза
Страничен наблюдател: човек, който вижда нездравословно поведение, което вреди на другите и не прави нищо, за да помогне за спирането на рисковата, вредна и опасна ситуация.
Дигитални граници: установени насоки, правила или ограничения, които човек създава, за да защити своята дигитална безопасност и граници, за да не бъде използван.
Безопасен кръг: инструмент, който идентифицира петима доверени възрастни, на които може да се разчита да ни предпазят от вреда

ВЪВЕДЕНИЕ

КАЖЕТЕ:

В Сесия 1 научихме за човешките права, ценностите, безопасните взаимоотношения и личните граници. В сесия 2 обсъдихме безопасна и опасна миграция, трафик с цел трудова експлоатация и как да идентифицираме фалшиви обяви за работа. В тази последна сесия (сесия 3) ще разгледаме **онлайн безопасността и дигиталната грамотност** и ще проучим как рисковите фактори и уязвимостите, за които научихме в предишните сесии, се прилагат и към нашия онлайн живот и взаимодействия.

В тази част (част 5) ще научим за нашия **дигитален отпечатък**. Това включва кои сме ние онлайн и какво се случва с цялата лична информация, взаимодействия и изображения, които качваме с течение на времето. В нашата последна част (част 6) ще продължим да разглеждаме как да останем в безопасност онлайн и ще изследваме различни практики за защита, които да ни помогнат да станем **защитници**, а не просто **странични наблюдатели** на трудни или потенциално опасни ситуации.

ВЗАИМОДЕЙСТВАЙТЕ

КАЖЕТЕ:

Интернет е огромна част от нашето ежедневие. Вероятно вие, вашето семейство, вашите приятели, вашите учители, здравни специалисти и почти всички, които познавате във вашата общност, използват интернет като жизненоважна част от ежедневието си. Това включва социални мрежи, приложения, имейли, съобщения, онлайн пазаруване, банкиране, планове за пътуване, училищни задачи, медицински изследвания, обучение и др. Има толкова много различни начини, по които интернет е част от живота ни и подпомага функционирането на общностите ни.

Знаете ли, че Световната банка изчислява, че около ^{63%} от световното население използва интернет?²⁰ Това са над пет милиарда души. От тях УНИЦЕФ изчислява, че „един на всеки трима интернет потребители е дете под 18-годишна възраст.“²¹ Виждаме, че огромен процент от света все повече използва интернет в ежедневието си. Докато интернет може да донесе толкова много радост, връзка и достъп до образование, той може също да отвори хората към свят на експлоатация, злоупотреба и измама.

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „Какво е **онлайн безопасност**?“

Примерен отговор: **Онлайн безопасността** се фокусира върху превантивни действия за защита срещу онлайн експлоатация и предоставя инструменти за намаляване на уязвимостта към сексуален контакт и трафик.

В2: „Смятате ли, че **онлайн безопасността** е важна? Защо или защо не?“

Примерен отговор: Да, **онлайн безопасността** е важна, защото нашият свят днес е взаимосвързан и всеки трябва да знае как да се защити онлайн и да бъде в безопасност, докато използва интернет. **Онлайн безопасността** ви помага да избегнете различни онлайн опасности, като кибертормоз, кражба на самоличност, груминг и др. Тя ви учи как да защитавате личната си информация, да сте наясно какво споделяте онлайн и да разпознавате потенциалните рискове.

В3: „Лесно ли е според вас някой да получи информация за даден човек чрез неговите социални мрежи?“

Примерен отговор: Ако човек не е направил своите социални медийни платформи лични и е много открит с това, което споделя, може да бъде много лесно да научите всичко за него - от снимките, видеоклиповете и историите, които публикува. Ако дадено лице е включило настройките си за поверителност, ограничава достъпа на неканени хора до своите акаунти и не споделя публично лична информация, може да бъде по-трудно да научите повече за него.

В4: „Можете ли да изброите поне три различни социални медийни платформи, приложения или игри, които използвате редовно и колко време прекарвате в тях дневно?“

Примерни отговори:

- TikTok: 2 часа
- Instagram: 1 час
- Snapchat: 30 минути
- X (бивш Twitter): 30 минути
- Fortnite: 2 часа
- Roblox: 1 час

Забележка: Тази дейност може да ви помогне като преподавател/модератор да разберете какви платформи използват децата и младежите, с които работите, и колко дълго са онлайн и са изложени на потенциални рискове.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ВЪПРОСИ

В1: „По скалата от 1 до 10 (1 е „не добра“ и 10 е „много добра“), как бихте оценили поверителността на собствените си акаунти в социалните мрежи?“

Примерен отговор: Бих казал 7 от 10. Не говоря с непознати, нямам толкова много публикации и се опитвам да не публикувам твърде много идентифицираща информация.

В2: „Как бихте се почувствали, ако един ден някой направи екранна снимка на цялата ви лична информация от личната ви социална медия и я направи публична без ваше разрешение във вашето училище или на място, където често излизате?“

Примерен отговор: Бих се почувствал неудобно, сякаш поверителността ми е била нарушена.

НАПРАВЕТЕ:

Фалшиви акаунти [Приложение 13]

КАЖЕТЕ:

Само за 5–10 минути успяхте да разберете много лична информация за Адриан и Мария, заради **дигиталните отпечатъци**, които са оставили в профилите си в социалните мрежи. Вашият **дигитален отпечатък** е лична следа от информация, която включва изображения, оставени по време на взаимодействие в интернет. Не забравяйте, че вашият **дигитален отпечатък** е нещо, което остава онлайн завинаги. Всеки, който използва интернет, има **дигитален отпечатък**. Когато се публикува снимка или информация, те вече не са лични и стават част от вашия **дигитален отпечатък**.

Понякога хората ще се възползват от информацията във вашия **дигитален отпечатък** и ще нарушат правото ви да се чувствате безопасно онлайн и офлайн. Те могат да направят това, като кажат или напишат нещо лошо за вас или като споделят ваши лични снимки, които не харесвате или не сте дали разрешение да бъдат споделяни. Дори ако споделите изображението или информацията публично или лично, това не дава право на никой друг да ги използва без ваше разрешение или да ги експлоатира. **Дори ако всичко се случва само онлайн, пак имате същите права, както ако сте на живо.** Имате право да кажете „не“ на неща, които хората ви молят да направите, ако те ви карат да се чувствате неудобно. Имате право да бъдете защитени от злоупотреба и нараняване, точно както, когато сте офлайн.

Дигиталната безопасност предпазва хората от вреда когато се свързват онлайн. Усвояването на знания, умения и поведение, необходими, да сте в безопасност в един все по-дигитален свят, е това, което наричаме **дигитална грамотност**. Това ви позволява да играете онлайн, да общувате и учите чрез дигитални технологии в безопасна среда. Важно е да разберете какъв дълготраен ефект имат нещата, които споделяте за себе си онлайн. Когато осъзнавате опасностите от споделянето на лична информация онлайн и правите всичко възможно да запазите тази информация поверителна, ще попречите на хората да я използват, за да ви експлоатират или да ви навредят.

Също така имате право да се чувствате добре и безопасно с всичко, което се споделя с вас онлайн и по телефона. Това може да включва социални мрежи, имейли, снимки, видеоклипове, телефонни обаждания, видео разговори, текстови съобщения и онлайн съобщения. Никой няма право да нарушава поверителността или личните ви граници онлайн или офлайн.

НАПРАВЕТЕ:

Прочетете и обсъдете Ръководството за дигитална безопасност (линк).

КАЖЕТЕ:

Току-що прочетохте кратък текстов разговор между двама души. Първоначално изглежда, че непознатият е на 17, защото така се представя. Въпреки това, докато четем, откриваме, че ad.17 всъщност е Йоан, който е на 54. Той общува с 14-годишен, преструвайки се, че изгражда приятелство и потенциална връзка. 14-годишното дете очевидно не знае, че ad.17 всъщност е на 54. Видно е, че детето започва да се привързва емоционално към него. Непълнолетният разказва за живота си, за трудностите си с родителите си и т.н., а ad.17 се преструва, че го подкрепя, за да изгради доверие. В крайна сметка виждаме, че всичко е било с цел манипулация, експлоатация и злоупотреба онлайн.

Тази ситуация се нарича **грумнинг**. **Грумнингът** е продължаваща във времето манипулация и експлоатация онлайн или офлайн, използвана от коварен и опасен човек, за да създаде фалшиво приятелство с уязвим индивид и се възползва от него. Някой установява емоционална връзка с непълнолетно лице единствено, за да го манипулира, експлоатира или злоупотребява (лично или онлайн). Важно е да запомните, че **грумнинга** може да изглежда по различен начин. Извършителят може да бъде възрастен или млад от всякакъв пол, от всякакъв произход или държава. Може никога да не разберете откъде са или истинската им самоличност. Реалността е, че е трудно да разберете с кого говорите, ако никога не сте срещали човека в реалния живот или в безопасна обстановка. Също така е трудно да се разберат нечи намерения, особено когато ситуацията включва **грумнинг**. Грумърът е човек, който има за цел да спечели доверието ви, да ви впечатли или да ви накара да се почувствате чути, често чрез споделяне на емоции и изграждане на връзка. Обикновено знаят отлично как да спечелят доверието на хората и постепенно да получат това, което искат.

НАПРАВЕТЕ:

Как бихте реагирали? Дейност [Приложение 14]

КАЖЕТЕ:

По време на дейността “Как бихте реагирали?” научихме, че на пръв поглед дребни решения, взети по време на онлайн разговори, могат да имат сериозни последствия. Споделянето на лична, лична информация с непознати, планирането на лични срещи или оставянето на камерата включена по време на видео разговор може да доведе до негативни резултати. Тези действия могат да ви превърнат в жертва на изнудване или експлоатация от хора, които искат да се възползват от вашите слабости.

Интернет е неразделна част от нашето ежедневие и технологиите могат да бъдат полезен инструмент за придобиване на нови умения, укрепване на личните взаимоотношения и забавление. Като се има предвид това, за нас е важно да бъдем внимателни, когато решаваме каква информация да споделим, с кого да взаимодействаме и какво съдържание да публикуваме онлайн. По този начин можем да предпазим себе си, нашите близки и нашата среда от неприятни ситуации. Винаги мислете първо за вашата безопасност. Един от начините да го направите е да итърсите признаци на манипулация, като например чувство на натиск да споделите информация или съдържание с някого или да направите нещо, за да не разсърдите някого.

ВЪВЕДЕНИЕ

КАЖЕТЕ:

В част 5 разгледахме дигиталната грамотност, научихме за нашия дигитален отпечатък и колко лесно хората могат да манипулират някого онлайн, като използват личната информация, която е споделена онлайн. Разгледахме същността на груминга и сексуалното изнудване в Ръководството за дигитална безопасност, идентифицирайки различните индикатори, които присъстват в онлайн разговор. В част 6 ще се съсредоточим върху това как да сме в безопасност онлайн и какво представлява онлайн защитата. Не забравяйте, че в Сесия 1, Част 2 въведохме концепцията за „предпазни мерки“ на взаимоотношенията и обяснихме, че това е защитна мярка за гарантиране на безопасност в различни ситуации и установяване на безопасни граници.

В този раздел ще разгледаме различни предпазни мерки онлайн, като използваме инструментите и концепциите, които научихме по време на тази програма. Правата на човека са много важна част от нашия дигитален живот, затова е важно да знаем как да ги прилагаме както онлайн, така и офлайн. Вероятно много от вашите социални взаимодействия и взаимоотношения се развиват онлайн чрез чат, споделяне на снимки, видеоклипове и игри. Възможно е вие или хора от вашето семейство да сте започнали приятелство и работа чрез онлайн платформа. Така че сега повече от всякога трябва да знаем как да се предпазим онлайн, да установим граници и да създадем мрежи за безопасност (т.е. **безопасен кръг**).

ВЗАИМОДЕЙСТВАЙТЕ

ПИТАЙТЕ:

B1: „Как би изглеждало поставянето на дигитални граници?“

Примерен отговор: Избягвайте онлайн разговори с хора, които не познавате. Пазете вашата лична информация поверителна. Бъдете честни с родителите или настойниците си относно приложенията, които използвате.

B2: „Как можете да защитите правата си онлайн?“

Примерен отговор: Дори ако всичко се случва само онлайн, пак имате същите права, както ако сте на живо. Например правото на безопасност/защита. Ако някой ви заплашва или ви тормози онлайн, можете да кажете на доверен възрастен или да го докладвате.

B3: „Как решавате, че някой е част от вашата мрежа за безопасност (вашият **безопасен кръг**)?“

Примерен отговор: Вашият безопасен кръг трябва да се състои от доверени възрастни и непознати, на които може да се доверите – полиция, лекари/медицински сестри и социални работници.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ВЪПРОСИ

B4: „Какво трябва да направите, ако се чувствате несигурни или некомфортно онлайн?“

Примерен отговор: Ако нещо ви се струва нередно, неудобно или опасно, послушайте инстинкта си. Доверете се на преценката си и помолете някой от вашия защитен кръг за помощ. Докладвайте лицето онлайн, обадете се на някоя от горещите линии или се свържете с полицията.

B5: „Какви са начините, по които можете да подобрите вашата онлайн **безопасност**?“

Примерни отговори:

- Да прегледам настройките на моя профил, за да се уверя, че са зададени като лични.
- Изтриване, блокиране или ограничаване на всеки, който ме кара да се чувствам неудобно или изглежда като фалшив акаунт.
- Да избягвам споделянето на информация в реално време и никога не показвам адреси, табели или лога на местата, които посещавам.
- Да обръщам внимание на съдържанието, което споделям онлайн, тъй като то може да има дългосрочни последици за моята **онлайн безопасност** и репутация.

НАПРАВЕТЕ:

Какво бихте направили? Сценарии [Приложение 15]

КАЖЕТЕ:

Както виждате от сценариите, през които току-що преминахме, обикновено има практики за безопасност, които можем да приложим, за да сме в безопасност онлайн. Някои от стъпките, които обсъдихме в сценариите „Какво бихте направили?“ са стъпки за превенция, което означава, че правим тези неща, преди да се присъединим към социална платформа, приложение или игра. Например:

- Избягвайте да публикувате каквато и да е информация, позволяваща идентифициране, като вашия личен адрес, възраст, телефонен номер, имейл, училище (**информация, позволяваща идентифициране**).
- Избягвайте да добавяте хора, които не познавате в социалните мрежи (**доверени връзки**).
- Създайте потребителско име, което не разкрива вашата възраст или година на раждане (**Поверителност**).
- Въздържайте се от публикуване на неподходящи или неприемливи изображения (**Въздействие върху бъдещето**).
- Коригирайте настройките си за поверителност в социалните мрежи, така че само хората, на които разрешите, да имат достъп до вашето съдържание (**Настройки за поверителност**).
- Избягвайте да се срещате лично с хора, които срещате онлайн, особено сами (**сигурност**).

Други действия са реактивни. Това са стъпките, които предприемаме, след като някой направи нещо, което не е безопасно или ни кара да се чувстваме неудобно. Те могат да включват:

- Блокиране или докладване на онези, които ви карат да се чувствате неудобно (**доверени отношения**).
- Винаги казвайте на доверен възрастен, ако някой ви кара да се чувствате неудобно, споделя неподходящи снимки или видеоклипове с вас, които включват нежелано съдържание, иска интимни снимки или ви заплашва, ако кажете на някого. Ако се чувствате неудобно да говорите с родителите си, говорете с учител или подайте сигнал (**Право на глас**).

ПИТАЙТЕ:

В1: „Ако някой сподели неподходящи снимки или видеоклипове с вас, бихте ли се чувствали уверени да помолите доверен възрастен за помощ?“

Примерни отговори:

- Бих бил уверен, защото знам, че ще ми помогнат.
- Бих се чувствал несигурен, но въпреки това бих го направил.

В2: „Как бихте отговорили, ако някой ви помоли да спделите с него неподходящи снимки или видеоклипове на себе си?“

Примерни отговори:

- Ще кажа не.
- Бих казал веднага на доверен възрастен и бих го докладвал.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ВЪПРОС:

В3: „Защо е важно да не споделяте неподходящи снимки или видеоклипове онлайн или чрез текстово съобщение?“

Примерни отговори:

- Може да бъде опасно за нас.
- Може да бъде опасно за другите.
- Има дълготраен ефект.

КАЖЕТЕ:

Видяхме как може да ни се навреди онлайн. С появата на софтуер и ботове с изкуствен интелект (AI) трябва ли да се притесняваме, че AI се използва и за причиняване на вреда? Въпреки че AI има потенциала да подобри ежедневието ни чрез повишаване на ефективността и удобството, той също така има своите предизвикателства, с които децата и младите хора трябва да са наясно. Например алгоритмите за препоръки (когато интернет

предлага какво бихте искали да видите сега) може да предложат ненадеждна или неподходяща информация, а събирането на данни може да засегне личната поверителност. Освен това AI може да бъде използван за генериране на неподходящо съдържание или манипулиране на хора.

За да се ориентираме във възможностите и рисковете, свързани с технологиите и AI, е важно да знаем как да ги използваме и да взаимодействаме с тях. Трябва да разберем, че използването на технологията за тормоз, нараняване на някого или за накърняване на нечий имидж може да причини сериозни вреди и да доведе до правни последици за нас. Важно е да се предпазим от хора, злоупотребяващи с нашата дигитална информация, но също трябва да сме сигурни, че самите ние не сме част от проблема.

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „Кои са някои положителни характеристики на AI?“

Примерни отговори:

- Създаване на възможности за иновации.
- Намаляване на човешките грешки в науката.
- Помощ при правопис и граматика.
- Улесняване и ускоряване на решаването на задачи.

В2: „Кои са някои от отрицателните характеристики на AI или начините, по които AI може да бъде вреден?“

Примерни отговори:

- Създаване на фалшиви изображения или видеоклипове на хора.
- Проблеми с поверителността.
- Може да ни направи по-мързеливи.
- Позволява на хората да бъдат нечестни или да тормозят другите анонимно.
- Разпространява негативна или невярна информация много по-бързо.

КАЖЕТЕ:

Точно както има положителни и отрицателни въздействия при използването на интернет или социални мрежи, има плюсове и минуси, свързани с напредъка на AI. Въпреки че има недостатъци и потенциални опасности, напредъкът в технологиите и начинът, по който използваме интернет и AI, продължават да растат и стават неразделна част от живота ни. Всеки ден научаваме различни начини да се предпазим и да подобрим дигиталната си грамотност.

В рамките на тази програма ви питахме какво бихте направили в различни ситуации. В някои от ситуациите случката се случва с вас, а в други ситуации вие виждате нещо да се случва с някой друг. Може да е лесно да изберете правилната опция, когато четете сценарий в класната стая или в хипотетична ситуация. Въпреки това, когато се сблъскаме с тези ситуации в реалния живот, можем да се окажем емоционално пренатоварени, дори и да не се случва лично на нас. Често ние сме **страничен наблюдател** или свидетел на събитие, а не човекът, на когото се случва. Ако нямаме лична връзка с човека можем да решим че проблема не ни засяга. Например трафикът на хора, онлайн експлоатацията и бедността са огромни глобални проблеми, които засягат милиони хора ежедневно. Но когато нещо е толкова голямо, изглежда, че се случва само онлайн или по целия свят, може да се запитаме: „Какво всъщност мога да направя аз в тази ситуация?“ Отговорът е: „Много“.

Страничен наблюдател е „човек, който вижда зловредно поведение, което наранява другите, и не прави нищо, за да помогне за прекратяването на рисковата, вредна и опасна ситуация.“²² От друга страна, **защитник** е някой, „който се застъпва за каузата на друг“²³ и ще „говори, пише или действа от името на друго лице или група, за да привлече вниманието към кауза“²⁴ Когато влезем в ролята на **защитник**, ние ставаме **странични наблюдатели** които носят отговорността да предприемат действия. Като отговорни граждани, онлайн и офлайн, всички ние трябва да се стремим да бъдем **защитници** на другите, когато видим несправедливост. И така, какво можем да направим, за да бъдем проактивни **защитници**, вместо **странични наблюдатели**?

Петте правила при намесата на наблюдател

Петте правила при намесата на страничния наблюдател е модел, предназначен да подпомага хора, които може да са **странични наблюдатели** на дадена ситуация. Петте правила са:

- **Отвлечете вниманието:** Намесете се без конфронтация.
- **Делегирайте:** Потърсете помощ или подкрепа.
- **Бъдете директен:** Намесете се директно, ако е безопасно да го направите, и коментирайте поведението.
- **Отложете във времето:** Говорете с човека след събитието, за да видите дали трябва да се направи нещо повече.
- **Записвайте:** Съхранявайте писмен запис на инцидента, всички участници и колкото е възможно повече подробности.

Може да не сте в състояние да се намесите в дадена ситуация по много причини. Основната идея на петте правила е да ни насърчи да се намесим, ако това е безопасно, да помогнем във всяка ситуация, която можем, и да докладваме за ситуацията (или подозрително поведение), когато е възможно. Това ни насърчава да действаме, когато видим нещо нередно, независимо дали нещо се случва пред нас, в училище или онлайн с приятел. Това може да означава да потърсите доверен възрастен за помощ, но има и други начини да бъдете **защитник**, вместо **страничен наблюдател**. Ето няколко различни примера:

Онлайн тормоз: Виждате, че някой е тормозен онлайн или виждате споделяне на неподходящи снимки на някой, когото познавате.

- **Ето какво трябва да направите:** Докладвайте за инцидента, кажете на доверен възрастен и блокирайте човека.

Личен тормоз: Виждате някой да е тормозен в училище, в парка или у дома.

- **Ето какво трябва да направите:** Кажете на доверен възрастен какво сте видели.

Трафик на хора: 1) Минавате покрай някого и разпознавате индикаторите за трафик на хора. 2) Гледате документален филм за робството във плантациите за какао и кафе.

- **Ето какво трябва да направите:** 1) Обадете се на горещата линия и докладвайте какво сте видели подробно. 2) Купувайте продукти с етичен произход и образовайте приятелите и семейството си по въпроса.

Глобални нарушения на човешките права: Наясно сте с бедността, дискриминацията по полов признак и неадекватния достъп до образование, лекарства и вода.

- **Ето какво трябва да направите:** Повишете осведомеността, набирайте средства и купувайте продукти с етичен произход.

КАЖЕТЕ:

В Сесия 1, Част 2 научихте за индикаторите за ситуации на трафик и колко важни могат да бъдат тези индикатори при идентифицирането на потенциална ситуация на трафик. Знаете ли, че има и индикатори, които можем да търсим, за да видим дали е налице онлайн експлоатация?

Индикатори за онлайн експлоатация:

- Когато някой е социално и емоционално изолиран от своите приятели/семејство.
- Става затворен и/или проявява потайно поведение.
- Прекарва прекалено много време в текстови съобщения или чат с някого онлайн.
- Променя поведението и оценките в училище/ на работа.
- Не е на училище или често пропуска училище или работа.
- Получава подаръци, които не са по повод и са с неясен произход.

Когато познавате тези индикатори за онлайн експлоатация вие ще можете да защитите себе си и другите. Нека да разгледаме още ситуации и да видим дали можем да приложим това, което сме учили, за да променим резултата от опасен на безопасен.

НАПРАВЕТЕ:

Промени последствията от ситуацията Дейносту [Приложение 16]

КАЖЕТЕ:

В дейността Промени последствията от ситуацията успяхме да разгледаме различни ситуации и да видим какво можем да направим, за да променим резултата. Понякога, когато имаме възможност да погледнем назад към опасните или неудобни ситуации и да ги анализираме, може да ни бъде по-лесно да видим какво трябва да се промени, за да направим ситуацията безопасна. Разглеждайки събитията от миналото, ние можем да се научим как да предотвратим същите неща да се случат в бъдеще. В Сесия 1, Част 2 научихме как да прилагаме защитни мерки, за да гарантираме безопасността си. Това е, нашата цел в този курс. Като знаем как изглеждат различните рискове и как да се защитим от вреда, както онлайн, така и офлайн, ние научаваме как и кога да прилагаме защитни мерки.

Дори начинът, по който действаме един спрямо друг, могат да бъдат различен начин за прилагане на защитни мерки, за предпазване на другите от опасност. Ако се отнасяме към всички като към свободни и равни, с достойнство и уважение, онлайн и офлайн, ние гарантираме, че действията ни не нараняват другите – например, когато общуваме онлайн с другите с уважение, вместо да сме нелюбезни или да ги тормозим, или пък когато сме **защитници** вместо **странични наблюдатели** и говорим открито срещу тормоза. Нека не бъдем **странични наблюдатели** на несправедливостите случващи се около нас. Както видяхте в дейността, нашите действия имат значение и точно те са това, което прави света безопасно място, както онлайн, така и офлайн.

НАПРАВЕТЕ:

Какво бихте направили? (Драматизация) [Приложение 17]

КАЖЕТЕ:

В Сесия 3, Части 5 и 6 научихме за **онлайн безопасността** и **дигиталната грамотност**. Научихме също за значението на нашия **дигитален отпечатък**, как да използваме предпазни мерки, за да сме в безопасност, и как да станем **защитници**, а не просто **наблюдатели**. Докато изследвахме тези теми, научихме, че нашите действия имат едни и същи последствия, както онлайн, така и офлайн. Не забравяйте, че винаги имаме избор: дали ще бъдем отговорни и мили към другите, или нелюбезни и опасни. Тъй като нашият свят продължава да расте, ще се разширява и контакта ни с дигиталния свят. Ето защо е важно да разполагате с инструменти, за защита не само на себе си, но и на другите. Когато сте уверени в себе си и знанията си по различни въпроси, намалявате рисковите фактори.

Важно е, ако видим нещо, да кажем нещо и да направим нещо. За вас като деца и младежи това може да означава да кажете на учител, родителите си или друг доверен възрастен. Въпреки че сте млади, вашият глас има значение! Ако смятате, че някой бива тормозен или е в опасност, имате право да говорите. Знаем, че имате права като деца съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето; имате право да бъдете защитени (член 3) и имате право да бъдете изслушани (член 12).

Дейност по желание: Приложение 18: Призив за действие

ПРИЛОЖЕНИЯ

Цел:

Да образова децата относно основните **човешки права**, до които всеки човек трябва да има достъп, и да им помогне да разберат как тези права влияят положително на различни аспекти от живота.

Материали:

- Карти с категории на права на детето (изрежете ги)
- Примерни сценарии
- Ножици
- Тиксо, самозалепваща се лента или blue-tac

Стъпка 1:

Като използвате картите с категориите на права на детето, маркирайте всеки ъгъл на стаята с една от четирите категории (Права на участие, Права на развитие, Права на защита и Права на оцеляване).

Прочетете на глас дефинициите в таблицата с категории права и различните права в таблицата с карти с човешки права.

Стъпка 2:

Изберете и прочетете примерен сценарий (по-долу) на децата и младежите.

Помолете децата да отидат в ъгъла на стаята, който според тях представлява подходящата категория за конкретното право. Това може да се играе като игра, при която децата и младежите се преместват в ъгъла, който смятат за правилен. (По избор: Децата, които отиват в десния ъгъл, получават възможност да продължат да играят и да останат в играта.)

Стъпка 3:

След като децата и младежите изберат своя ъгъл, помолете ги да обяснят защо са избрали тази категория. След това можете да обясните дали са верни, или не и защо, като използвате примерните отговори.

Стъпка 4:

За да обобщите дейността, използвайте следните въпроси за дискусия::

В1: „Как според вас мислите, че децата могат да бъдат наранени, ако правата им не са защитени?“

Примерни отговори:

- Ако правата не са защитени, въздухът, водата и храната могат да бъдат мръсни и да разболеят детето.
- Ако децата биват тормозени това може да предизвика страх и липса на самочувствие.

В2: „Кой смятате, че трябва да отговаря за гарантирането на правата на тези деца ?“

Примерни отговори:

- Местни и национални лидери
- Правителство
- Хората
- Родители и настойници
- Понякога ние самите и други деца и младежи можем да помогнем за защитата на техните права

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ВЪПРОС:

В3: „Взимането на какви решения може да защити децата от вреда, така че те да бъдат в безопасност и добро здраве?“

Примерни отговори:

- Да сме физически здрави, като се научим да избираме здравословни храни за ядене и да бъдем активни.
- Да избягваме рискови и опасни ситуации.
- Да бъдем учтиви с другите и да се противопоставяме на дискриминацията и тормоза.
- Да кажем на доверен възрастен, ако ние или наш приятел има нужда от помощ.
- Да кажем нещо, ако видим нещо, което не изглежда правилно.

Таблица с категории права

Категории	Определение
Участие:	Права, свързани с активното и смислено участие на хората в политическия, икономическия, социалния и културния живот на тяхната общност (напр. споделяне на мнения, присъединяване към религия, свобода на изразяване)
Развитие:	Права, които позволяват на хората да разгърнат пълния си потенциал и да имат възможност да подобрят условията си на живот (напр. образование, игра и активност, почивка)
Защита:	Права, които защитават хората от насилие, дискриминация и потисничество (напр. без тормоз, безопасност от отвличане или продажба, без вреди от експлоатация)
Оцеляване:	Основни права, необходими за поддържане на живота и човешкото достойнство, като правото на подходяща храна, вода и жилище (чист въздух, чиста вода, питателна храна)

ПРАВО НА
ЧИСТ ВЪЗДУХ

РЕЛИГИОЗНО
ПРАВО

ПРАВО НА
ДОСТЪП ДО
МЕДИЦИНА И
ЗДРАВНИ ГРИЖИ

ПРАВО НА
ПОВЕРЛИВОСТ

ПРАВО НА
ЧИСТА ВОДА

ПРАВО НА
СВОБОДА НА
ИЗРАЗЯВАНЕ

ПРАВО НА
ЗАЩИТА ПО
ВРЕМЕ НА ВОЙНА

ПРАВО НА
ПРАВНА ПОМОЩ
И СПРАВЕДЛИВО
ТРЕТИРАНЕ

ПРАВОТО НА
ЗДРАВΟΣЛОВНА
И ПИТАТЕЛНА
ХРАНА

ПРАВОТО ДА
ИГРАЕШ И
ДА БЪДЕШ
АКТИВЕН

ПРАВО НА
ИДЕНТИЧНОСТ

ПРАВОТО НА
ПОДКРЕПА И
ВКЛЮЧВАНЕ
НА ХОРАТА С
УВРЕЖДЕНИЯ

ПРАВО ДА
ЖИВЕЕШ БЕЗ
ТОРМОЗ

ПРАВОТО ДА
ПОЧИВАШ

ПРАВОТО НА
КУЛТУРА И ЕЗИК

ПРАВО НА
ЗАЩИТА ОТ
НЕГЛИЖИРАНЕ

ПРАВО НА
ЗАЩИТА ОТ
ОТВЛИЧАНЕ ИЛИ
ПРОДАЖБА

ПРАВО НА
ОБРАЗОВАНИЕ

ПРАВО НА ДОСТЪП
ДО ИНФОРМАЦИЯ

ПРАВОТО ДА
ПОЗНАВАШ
СЕМЕЙСТВОТО СИ

ПРАВО ДА
НЕ БЪДЕШ
ЕКСПЛОАТИРАН

ПРАВО НА ИМЕ И
НАЦИОНАЛНОСТ

ПРАВО НА
ЗАЩИТА ОТ
ЗЛОУПОТРЕБА

ПРАВО НА
АДЕКВАТНО
ЖИЛИЩЕ/
ПОДСЛОН

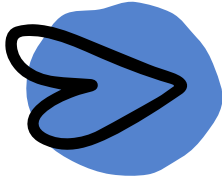
ПРАВО НА
СПОДЕЛЯНЕ
НА МНЕНИЯ ПО
ВЪПРОСИ

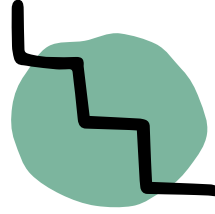
ПРАВО НА
ЗАЩИТА
ОТ ВРЕДНА
РАБОТНА СРЕДА

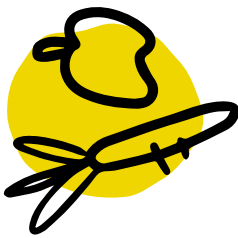
ПРАВО НА
ЗАЩИТА ОТ
ЖЕСТОКОСТ/
НАСИЛИЕ

ПРАВА НА ЗАЩИТА

ПРАВА ЗА РАЗВИТИЕ

ПРАВА ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ

ПРАВА НА УЧАСТИЕ

Примерни ситуации:

1. Мария иска да стане адвокат, но поради финансовото състояние на семейството ѝ, родителите ѝ не могат да платят обучението ѝ. Тя не е успяла да завърши основното си образование, което я затруднява да влезе в университет. **(Достъп до образование, развитие)**

Примерен отговор: Достъпът до основно образование е основно право на детето. Въпреки че семейството на Мария няма пари да я изпрати, повечето страни са поели ангажимент или се ангажират да направят образованието достъпно или безплатно, за да гарантират, че деца като Мария имат достъп до училище, независимо от финансовото състояние на родителите им.

2. Педро живее на място, където водоснабдяването не е постоянно и понякога качеството на водата, която достига до дома му, е лошо поради проблеми във водопроводната система. **(Достъп до вода, оцеляване)**

Примерен отговор: Достъпът до безопасна питейна вода е международно признато човешко право. Законът за правата на човека задължава държавите да работят за постигане на универсален достъп до вода и канализация за всички, без каквато и да е дискриминация, като същевременно дават приоритет на тези като Педро.

3. Откакто майката на Айноа загуби работата си, семейството ѝ се бори да посрещне основните си хранителни нужди. Това е довело до това, че Айноа и нейните братя и сестри не получават питателна храна редовно. **(Достъп до храна, оцеляване)**

Примерен отговор: Достъпът до храна е човешко право; това се определя като наличие на редовен, постоянен и неограничен достъп (директно или чрез финансови покупки) до адекватна и достатъчна храна в количествено и качествено отношение. Държавите имат задължението да изпълнят (осигурят) правото на адекватна храна на хора, които не могат да задоволят основните си хранителни нужди по независещи от тях причини, като семейството на Айноа.

4. Има неща в страната на Хорхе, които просто не му се струват правилни. Той би искал да може да направи някаква промяна, но ако излезе на улицата да протестира, ще го варкат в затвора. Затова Хорхе мълчи и не казва нищо. **(Свобода на изразяване и мнение, участие)**

Примерен отговор: Хорхе, както всички хора по света, има човешкото право на свобода на изразяване; това включва свободата да формирате мнение и да търсите, получавате и разпространявате информация и идеи чрез всякакви медии, независимо къде живеете. Страната му трябва да гарантира това право.

5. Сара живее на място, където жените не трябва да работят, но за съжаление Сара няма роднини от мъжки пол, така че трябва сама да изкарва пари. Тя е наета във фабрика за чанти, където трябва да работи по 16 часа на ден в сграда без прозорци. Плащат ѝ малко, но това е единственият начин да получи заплата, макар и малка. **(Работа, свободен избор на работа, справедливи и благоприятни условия на труд, защита)**

Примерен отговор: Въпреки че Сара живее на място, където не трябва да работи, тя има човешко право на работа, избор на работа и справедливи условия на труд. Тя заслужава да упражнява това право без злоупотреба и експлоатация; в момента обаче тя работи 16 часа при неадекватни условия. Правителството носи отговорност да осигури безопасни условия и да попречи на компаниите да експлоатират или да се възползват от уязвими хора като Сара.

6. Маркос работи в селското стопанство и смята, че шефовете му го експлоатират; отнели са му паспорта и му казват, че трябва да им изплати голям дълг за жилище и транспорт до работа. Той иска да докладва на полицията; в неговата страна обаче полицията може да бъде корумпирана, така че Маркос се страхува, че шефовете му работят съвместно с полицията, която няма да му помогне, защото е корумпирана. **[Имайте предвид, че в много страни служителите на реда са най-безопасното място, където да се обърнете за помощ, въпреки че това не винаги е така за всички.] (Защита срещу робство и трафик на хора, Защита)**

Примерен отговор: Робството е забранено във всички форми и Маркос има право да бъде защитен от полицията и правителството на страната, в която се намира, срещу всякакви ситуации на експлоатация, малтретиране или заплаха..

7. Ана вижда, че следобедите пред нейното училище има много деца, които чакат родителите си да дойдат и да ги вземат. Тя смята, че това може да е възможност да се създаде програма, с която те да могат да се забавляват и да учат, вместо просто да чакат родителите си. **(Правото на игра и активност, Развитие)**

Примерен отговор: Правото да играят и да бъдат активни е важно, тъй като помага на децата да развиват умения за взаимодействие с другите, изследване на света, придобиване на здравословни навици и развиване на творчеството. Предложението на Ана може да създаде пространство, където децата, чакащи да бъдат взети от родителите си, могат да продължат да развиват своите умения и да се социализират.

8. Хелена е чула, че има протести, които се провеждат в близка държава, и след като е проучила, тя развива страст към това, за което те протестира. Тя иска да направи презентация по темата в нейното училище, но никой не приема нейните идеи. **(Споделяне на мнения за проблеми, Участие)**

Примерен отговор: Хелена има правото да споделя мнението си или дори да въвежда нови теми за разговор в своето училище, без да бъде подигравана или заглужавана, дори ако нейните идеи не се споделят от групата или учителите. Нейните мисли трябва да бъдат уважавани и трябва да се осигури безопасно и уважително пространство за дискусия.

9. Андрю знае, че вторият му баща е малтретирал малкия му брат, но не е казал нищо на никого, защото се страхува какво ще се случи, ако каже нещо. Въпреки че иска да подаде сигнал, той не знае на кого да подаде сигнал и вярва, че нищо няма да се случи, защото няма как да си позволи правна помощ. **(Право на безопасност, без насилие или експлоатация, Защита)**

Примерен отговор: Андрю и малкият му брат имат правото да се чувстват сигурни и защитени в собствения си дом. Андрю трябва да се чувства в безопасност и свободен да каже на доверен възрастен за насилието и трябва да е уверен, че гласът му ще бъде чул и ще бъдат предприети действия. Никой няма право да наранява вас или друг човек.

Цел:

Да предостави на по-детайлен преглед на различните договори и ангажименти, подписани от региони и държави по света по отношение на правата на човека.

Материали:

- Таблица Права на детето и Права на човека

Стъпка 1:

ПОПИТАЙТЕ:

В: „Можете ли да посочите някакви закони, договори, споразумения или международни организации, свързани с правата на човека и правата на детето във вашия район?“ [Вижте таблицата за отговори.]

Стъпка 2:

Дайте време на децата да прочетат информацията в таблицата. Това е справочна таблица, която предлага по-широка перспектива за значението на човешките права, особено по отношение на правата на децата и младежите. Тя също съдържа неизчерпателен списък на съответните закони и организации за вашата страна, като ви позволява по-дълбоко разбиране на конкретните разпоредби за защита на непълнолетните и общите човешки права във вашия район. **[Имайте предвид, че този списък не е изчерпателен. Той е предназначен само да предостави пример за някои от правните инструменти и организации, които се фокусират върху правата и защитата на децата, младите хора и проблемите с човешките права като цяло.]**

Права на човека и закони Таблица

ЗАКОНИ/ОРГАНИЗАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
ДЕКЛАРАЦИИ, КОНВЕНЦИИ, ДОГОВОРИ (България и по света) • Конвенция на ООН за правата на детето (подписана през 1995 г.) • Протокола от Палермо (протокол за трафик на хора към Конвенцията на ООН срещу трансграничната организирана престъпност) • Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора • Директива (ЕС) 2024/1712 на Европейския парламент и на съвета относно предотвратяване и борбата с трафика на хора • Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик на хора • Европейска конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание ЗАКОНИ: • Закон за борба с трафика на хора (2003, допълнен 2019) • Наказателен кодекс: Раздел IX "Трафик на хора", Чл. 159а, ал.1 • Закон за закрила на детето

ОРГАНИЗАЦИИ:

- Фондация "Кампания A21" България (A21)
- Национална комисия за борба с трафика на хора
- Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД)
- Главна дирекция "Борба с организирана престъпност" (ГДБОП)
- Държавна агенция за бежанци при Министерски съвет (ДАБ)
- Агенция за социално подпомагане (АСП)
- Българският Център за безопасен интернет (SafeNet)
- Международна организация по миграция (МОМ)

Стъпка 3:

Таблицата за услуги и данни за контакт също предоставя допълнителна информация, ресурси и номера на горещи линии, които могат да бъдат прегледани по-късно. Напомнете на децата и младежите, че информацията в тази таблица може да бъде запазена и използвана при спешни случаи или по всяко време, когато те или някой, когото познават, е подложен на насилие, малтретиране, експлоатация или други сериозни проблеми.

Таблица с данни за услуги и контакт

УСЛУГА/МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ	КОНТАКТИ
Национална телефонна линия за борба с трафика на хора	0800-20-100
Национална телефонна линия за деца; Киберпрестъпления: https://www.cybercrime.bg/	116-111
Полиция (за спешни случаи)	112
Национална 24-часова гореща линия за домашно насилие	0800-18-676
Национална телефонна линия за онлайн безопасност за деца	124-123

Цел:

Да покаже важността на **човешките права** и въздействието, което липсата на достъп до тези права може да има върху ежедневието.

Материали:

- Карти за правата на човека
- Хартия или компютър
- Моливи, химикалки
- Музикални инструменти (по избор)
- Костюми (по избор)

Стъпка 1:

Раздайте на всеки човек или група лист хартия и няколко карти с правата на човека (напр. образование, питателна храна, жилище/подслон, медицинско обслужване)

Стъпка 2:

КАЖЕТЕ:

През следващите 15 минути ще се разделим на групи (или ще работим самостоятелно), за да покажем по някакъв креативен начин какъв би бил светът за един човек, ако нямаше достъп до едно от тези права. Например: медицинско обслужване, образование, чиста питейна вода или свобода на изразяване. [Вижте примерна история] Можете да напишете песен, стихотворение или история, или дори да заснемете видеоклип, в зависимост от времето и колко креативни искате да бъдете.

Помислете за следните въпроси, докато работите:

B1: Как би изглеждал светът без правата на човека върху картата, която ви е дадена?

B2: Как това може да повлияе на бъдещето на някого или на неговите деца, внуци или бъдещи роднини?

Стъпка 3:

След като децата прекарат около 15 минути в създаване на своите истории или сценарии, обсъдете как би изглеждал светът без права или с ограничен достъп до всяко от **човешките права**, за които току-що са научили.

Нека децата и младежите да отговорят на следните въпроси:

B1: Как изглеждаше вашият свят без това човешко право?

B2: Как смятате, че този резултат ще се отрази на бъдещите поколения?

Стъпка 4:

Отделете време, за да прегледате заедно таблицата на целите за устойчиво развитие (ЦУР) в сесия 1, част 1.

Нека децата и младежите да отговорят на следните въпроси:

B1: Кои са две ЦУР, които смятате, че са свързани с проблемите, с които бихте се сблъскали във вашата общност без това определено право?

B2: Как прилагането на тези ЦУР би променило вашата история?

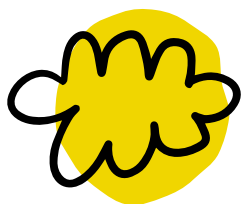
Стъпка 5: (По избор)

Помолете децата и младежите да измислят алтернативен сценарий, използвайки ЦУР, които са идентифицирали, взимайки предвид нарушените човешки права.

Пример: Ако някои участници имат “достъп до чиста вода” като право, без което трябва да живеят, те биха могли да изберат ЦУР 1 (без бедност) и 6 (чиста вода и канализация), за да се справят с това. Те могат да обсъдят необходимостта водата да стане безплатна или достъпна за всички хора, може би чрез обществени водопроводни системи, кладенци и резервоари. Те също биха могли да помислят за системи за филтриране, които могат да пречистват водата и т.н.

Примерна история:

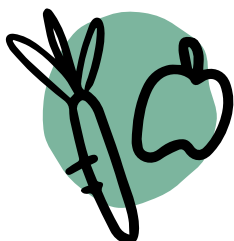
Общността е изправена пред сериозен проблем с достъпа до чиста питейна вода поради неизправна тръбопроводна система. Това води до чести проблеми в училища, предприятия и други места и се стига до значителни образователни неуспехи за децата и възпрепятства икономическия растеж на общността. Семействата живеят трудно, академичните постижения на децата намаляват в сравнение с връстниците им в други общности и местната икономика страда. Някои семейства са били принудени да се преместят, оставяйки домовете си, за да започнат нов живот. С течение на времето общото състояние на района прогресивно се влошава, като в крайна сметка се превръща в един от най-бедните региони в страната.

ПРАВОТО НА
Чист Въздух

ПРАВОТО НА
Чиста Вода

ПРАВОТО НА
**Питателна
Храна**

ПРАВОТО ДА
**Живееш Без
Тормоз**

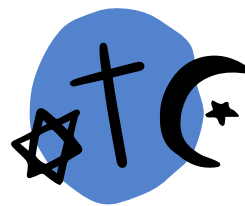
ПРАВОТО НА
**Защита от
Отвличане или
Продажба**

ПРАВО ДА
**Не Бъдеш
Експлоатиран**

ПРАВО НА
**Споделяне на
Мнения по
Проблеми**

ПРАВО НА
**Религиозно
Самоопределение**

ПРАВОТО НА
**Свобода на
Изразяване**

ПРАВОТО ДА
**Играете и да
Бъдете Активни**

ПРАВОТО НА
Почивка

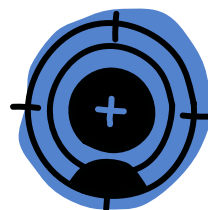

ПРАВО НА
Образование

ПРАВОТО ДА

**Имаш Име и
Гражданство**

ПРАВО НА

**Защита по Време
на Война**

ПРАВО НА

**Защита от Вредна
Работна Среда**

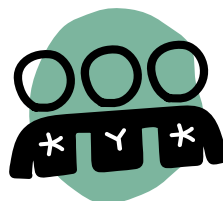
ПРАВОТО НА

Идентичност

ПРАВО НА

**Достъп до
Медицински
Грижи**

ПРАВОТО НА

Култура и Език

ПРАВО НА

**Достъп до
Информация**

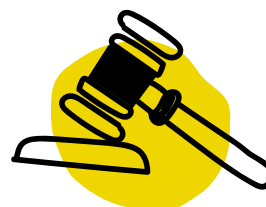
ПРАВОТО НА

Поверителност

ПРАВО НА

**Защита от
Злоупотреба**

ПРАВО НА

**Правна Помощ
и Справедливо
Отношение**

ПРАВО НА

**Защита от
Жестокост**

ПРАВОТО НА

**Подкрепа на Хора
с Увреждания**

ПРАВОТО ДА

**Бъдеш Защитен от
Неглижиране**

ПРАВОТО ДА

**Познаваш
Семейството си**

ПРАВОТО НА

**Адекватно
Жилище/подслон**

Цел:

Да покаже на учениците как факторите на уязвимост влияят на определени социални групи, усложнявайки процеса на взимане на информирани решения или осигуряване на достъп до най-основните човешки права.

Материали:

- Какво се случва след това? Таблица

Стъпка 1:

Прочетете на глас сценария на Андреа:

Андреа живее в отдалечено село в по-бедна страна. Тя наистина не знае възрастта си, тъй като в нейното село няма документация или структура, която да записва раждането ѝ, но семейството ѝ смята, че е на около 15 години. Тя няма лична карта, няма удостоверение за раждане и вече няма възможност да ходи на училище. Тя може да чете малко, но само много основни думи, които е научила през първите няколко години в училище и от книгите в селото. Докато расте, поради бедност, за нея е било „нормално“ да вижда момичета в своята общност, принудени да работят и да се женят от ранна възраст, за да помогнат финансово на семействата си. Андреа не иска да бъде принудена да се омъжи за по-възрастен мъж, но изпитва натиск да помогне на семейството си, сега, когато е малко по-възрастна. Роднините ѝ са намерили партньор. Изглежда хубав мъж, но е поне с 40 години по-възрастен от нея. Тя знае, че ако се омъжи за него, семейството ѝ ще бъде добре, но тя ще трябва да се отдели от него, да започне работа и може би дори да забременее скоро.

Стъпка 2:

Използвайки таблицата „Какво се случва след това?“, прочетете на глас трите различни избора във всеки ред. Всеки избор ще има различен резултат. От този резултат ще има друг избор, който да направите и т.н. Има три алтернативни версии, всяка с различни въпроси за ситуацията и в зависимост от отговора на децата и младежите може да ги отведе до съответната версия. Всяко взето решение ще доведе до различен резултат.

Какво се случва след това? Таблица

	Версия 1	Версия 2	Версия 3
1 Избор	Андреа бяга от селото си в друг град, за да работи с братовчедка си.	Андреа се вслушва в семейството си и се жени.	Андреа се опитва да говори със семейството си и да намери друго решение.
2 Резултат	Братовчедка ѝ я води на работа с други деца в близката фабрика.	Съпругът ѝ е недобър и тя иска да си тръгне.	Семейството ѝ я изслушва и предлага друг вариант.
3 Избор	Трябва ли Андреа да приеме работата? Да: продължете Не: върнете се към версия 2 или 3, ред 1	Трябва ли Андреа да се опита да напусне? Да: продължете Не: върнете се към версия 3, ред 1	Трябва ли Андреа да послуша семейството си и да избере новата опция? (въпреки че тя все още не знае какво е) Да: продължете Не: върнете се към версия 1 или 2, ред 1
4 Резултат	В шивашката фабрика Андреа е принудена да работи по 15 часа на ден. Тя живее и спи на същото място, което е в ужасно състояние. Тя не може да си тръгне, когато пожелае, и няма достъп до баня и достъп до храна.	Тя бяга и намира полицейски участък. Тя се притеснява, че няма да ѝ помогнат.	Семейството ѝ я води в града при братовчедка ѝ. Братовчедка ѝ разказва за работа в близката фабрика. Тя не е много сигурна какво включва работата.
5 Избор	Трябва ли Андреа да се опита да избяга? Да: отидете на версия 2, ред 4 Не: продължете	Трябва ли Андреа да вярва на полицията? Да: продължете Не: отидете на версия 1 или 3, ред 1	Трябва ли Андреа да попита братовчедка си за повече подробности, преди да поеме работата? Да: продължете Не: отидете на версия 1, ред 4
6 Резултат	Шефът ѝ е казал на нея и на другите деца, че ако правят каквото им се каже, ще получат храна и ще им бъде платено. Ако не го направят, няма да получат нищо.	Полицията я моли да им разкаже повече подробности за това къде е работила и какво се е случило с нея.	Андреа пита братовчедка си какво включва работата. Братовчедка ѝ казва, че не е много сигурна. Тя просто знае, че други деца на нейната възраст работят във фабриката.
7 Избор	Трябва ли Андреа да остане и да се опита да свърши всичките си задачи? Да: продължете Не: отидете на версия 2, ред 4	Трябва ли Андреа да бъде честна с полицията и да им даде всички подробности? Да: продължете Не: отидете на версия 1 или 3, ред 1	Като знаете това, смятате ли, че Андреа трябва да поеме работата? Да: отидете на версия 1, ред 4 Не: продължете

Какво се случва след това? Таблица Прод.

	Версия 1	Версия 2	Версия 3
8 Резултат	Андреа се опитва да бъде добър работник, въпреки че е изтощена и ненавижда мястото. Въпреки че прави всичко както трябва, все още не ѝ е платено.	Андреа разказва на полицията всичко: че е била омъжена, че е избягала, че е получила тази работа и че е била малтретирана и че има много други деца, които все още работят във фабриката. Полицията изслушва и взема показания. Казват ѝ, че има организация, която може да ѝ помогне, ако иска.	Андреа не е сигурна, че работата е законна. Вместо да приеме тази работа, тя решава да потърси друга работа онлайн. Тя отива на държавен уебсайт за работа и намира стаж, където може да работи и учи едновременно. В заявлението е посочено колко ще ѝ бъде заплатено и какви са очакванията. Не плащат много, но ѝ дават възможност да се върне в училище и да получи дипломата си за средно образование.
9 Избор	Трябва ли Андреа да се опита да избяга? Да: отидете на версия 2, ред 4 Не: продължете	Трябва ли Андреа да приеме помощ от полицията и организацията? Да: продължете Не: отидете на версия 1, ред 9	Мислите ли, че Андреа трябва да кандидатства за тази работа? Да: продължете Не: отидете на версия 1, ред 4
10 Резултат	Андреа решава да остане. Шефът ѝ става по-зъл с всеки изминал ден, а в някои дни е и жесток. Андреа е изтощена и започва да се чувства зле. Тя не мисли, че може да остане тук повече.	Андреа се съгласява да се срещне със социален работник от организацията. Те са много мили и ѝ носят нови дрехи и храна. Освен това те я изслушват и тя споделя своите преживявания. Те ѝ казват, че ще ѝ помогнат да намери безопасно място, където да остане и ще продължат да работят с нея, ако още иска да говори с полицията.	Андреа решава да кандидатства. Тя обяснява ситуацията си и стажът ѝ насочва към подходящите места, за да получи личната си карта и необходимите документи, необходими за работата. След като получава личната си карта, тя става успешна.

Цел:

Да покаже как изглеждат реални сценарии на трафик на хора, за да могат децата и младежите да ги разпознават.

Материали:

- Начин за възпроизвеждане на видеоклипове със звук
- „Виждаш ли ме?“ видео връзка

ВИЖДАШ ЛИ МЕ?

Стъпка 1:

Гледайте единия или двата видеоклипа като група или в по-малки групи.

Стъпка 2:

Разделете всички на малки групи от четирима или петима души.

Стъпка 3:

Нека децата и младежите да отговорят на следните въпроси в малки групи.

ПОПИТАЙТЕ:

В1: *Кой е жертвата? Опишете техния профил (напр. възраст, пол, работа/училище, дрехи).*

В2: *Къде е жертвата? Опишете местоположението.*

В3: *Какви са характеристиките на трафиканта? Опишете техния профил (напр. възраст, пол, работа/училище, дрехи).*

В4: *Какви индикатори/признаци ни навеждат на мисълта, че главният герой е потенциална жертва на трафик на хора?*

В5: *Какво бихте направили, за да помогнете в тази ситуация?*

Забележка: Използвайте тази дейност, за да дадете съвети за безопасност на участниците. Например, напомнете им никога да не се намесват директно без доверен възрастен, а да използват протокола, обяснен в сесия 2, част 2, за да не забравят да се консултират с възрастен и да не се подлагат на риск.

Цел:

Да се даде възможност на децата и младежите да оценят критично различните взаимоотношения във филми, телевизионни предавания или книги и да обсъдят индикаторите за здравословни и нездравословни взаимоотношения.

Материали:

- Индикаторни карти за нездравословна и здравословна връзка (Препоръчително е да адаптирате езика на сценариите към възрастта и нивото на класа.)
- Химикалки, моливи
- Въже или тебешир (за направата на кръг)

Стъпка 1:

Разделете децата и младежите на по-малки групи (това може да се направи и като една голяма група). Накарайте всяка група да нарисова или създаде малък кръг. Помолете децата и младежите да прочетат различни карти и да поставят индикаторите, които съответстват на **здравословна връзка** в кръга, и индикаторите, които съответстват на **нездравословна връзка**, извън кръга. (Забележка: Модераторът може по свое усмотрение да реши кои части да сподели в зависимост от възрастта на децата в стаята.)

Карти с нездравословни индикатори

Манипулира

- Използване на съблазняване за измама и „ухажване“ на някого във връзка.
- Създават емоционални връзки, но не споделят много лична информация за себе си (те са потайни или ви молят да пазите тайни или да лъжете за тях).
- Използва психологически натиск и манипулация, опитвайки се да контролира другия човек, като предизвиква объркване и го кара да се съмнява в собствените си възприятия, спомени или разбиране на събитията.

Изисква интимност

- Изискване от другия партньор да прави неща, които не му харесват (напр. насилствени сексуални действия, видеозапис на сексуална дейност/голота, публикуване на снимки).
- Прекриване на граници, каране на другия човек да се чувства неудобно от начина, по който се отнасят към него. Може да бъде начина, по който човек ги гледа или как ги докосва, или ги моли да споделят лично съдържание като снимки или интимни подробности.

Изолира

- Изпитват удоволствие от контрол над личността на другия или ревността на партньора.
- Опитват се да отдалечат партньора си от семейството, приятелите и общността му.

Изисква контрол

- Ограничаване или премахване на достъпа до личните банкови сметки или документи на другия (шофьорска книжка, лична карта, акт за раждане, паспорт или виза).

Проявява агресия

- Партньорът е агресивен насаме и/или публично, което може да включва физическа агресия (сграбчване, бутане, удряне), вербална агресия (обиди, крещене, псуване,) или психически тормоз (омаловажаване, осмиване, изолиране, вменияване на чувство за неадекватност).

Нереалистични очаквания (холивудски стандарти)

- Очакване другият партньор или самата връзка да бъдат перфектни или да имитират взаимоотношения, като в холивудски филми.
- Излагане на сексуално графични материали и желание да ги възпроизведе в рамките на собствената си връзка, без съгласие.

Карти със здравословни индикатори

Укрепва комуникацията

- Уважаване на откритите и честни разговори във връзката и оценяване на чувствата на другия.
- Споделяне на лична информация (работа, семейна история, спомени от детството).

Поддържа връзка

- Да се доверяват един на друг и да апозволяват партньора да има взаимоотношения със семейството и приятелите.
- С радост споделят общи приятели.

Уважава границите

- Установява на граници на съгласие.
- Чувстват се комфортно да изразят открито своите емоционални и физически нужди и какво ги кара да се чувстват комфортно.
- Партньорите се чувстват удобно и безопасно да кажат „не“ на всичко, което им е неудобно да правят физически или да споделят за личния си живот/връзка в социалните мрежи.

Насърчава автономността

- Предоставят един на друг пространство за собствено мнение и интереси.
- Чувстват се чути и знаят, че гласа им има значение.

Подкрепят се взаимно

- Партньорите използват уважителен език, внимателни са и се подкрепят един друг.
- Партньорите преодоляват разногласията, като се вслушват и разглеждат всяка гледна точка без насилие.

Реалистични очаквания

- Задаване на реалистични очаквания като двойка или група приятели, разбиране, че всеки има несъвършенства и това не е проблем.
- Зачитане на границите на партньора и приятелите, честна комуникация и автономност.
- Искане на съгласие и зачитане на отговора на другия, дори ако не е това, което искате.

Стъпка 2:

ПИТАЙТЕ:

В1: „Кои са някои филми, телевизионни предавания или книги, които изобразяват индикатори за **нездравословна връзка**?”

Примерен отговор: Филмът ‘След това’ изобразява партньор, манипулиращ емоциите. Във филма виждаме Хардин да се държи надменно и грубо към Теса. Той говори високомерно с нея и това е нещо, от което Теса често се оплаква, но тя остава във връзката.

В2: „Кои са някои филми, телевизионни предавания или книги, които изобразяват индикатори за **здравословни взаимоотношения**?”

Примерен отговор: В телевизионното шоу ‘Приятели’ виждаме силна комуникация между Моника и Чандлър. Чандлър винаги говореше за това, че не комуникира лесно с жените, но винаги полагаше усилия да общува с Моника и да ѝ каже как се чувства. Моника също беше честна и общуваше с Чандлър, когато имаше съмнения.

В3: „Ако ваш приятел сподели, че е в **нездравословна връзка**, какво бихте могли да направите и с кого бихте могли да говорите?”

Примерен отговор: Доверен възрастен (напр. майка, татко, баба, дядо, учител, полицаи)

Цел:

Да се анализира и определи дали сценариите на различни взаимоотношения са здравословни или нездравословни и какви предпазни мерки се използват или могат да бъдат препоръчани.

Материали:

- Сценарии за взаимоотношения

Стъпка 1:

Прочетете следните сценарии. Попитайте ги дали смятат, че всеки сценарий показва **здравословна** или **нездравословна връзка**.

Стъпка 2:

КАЖЕТЕ:

Разгледайте предоставените сценарии и вижте дали са здравословни или нездравословни и какви потенциални предпазни мерки могат да бъдат предприети. Моля, направете справка с различните предпазни мерки за взаимоотношенията, разгледани на страници 19–20.

- **Поставяне на лични граници**
- **Открита и честна комуникация**
- **Създайте мрежа за безопасност (безопасен кръг) с доверени възрастни в живота си**
- **Защитавайте правата си**
- **Доверете се на преценката си**
- **Поискайте помощ**

Стъпка 3:

След като всички участници (или тези, които биха искали) имат възможност да отговорят, споделете с тях правилните отговори и отделете малко време, за да обясните защо сценарият е безопасен или опасен.

(Забележка: За да спести време, водещият може да избере един или два от сценариите).

Сценарии за взаимоотношения

Сценарий 1:

Мария току-що е започнала да учи в ново училище и се притеснява да намери нови приятели. В първия ѝ ден Катя и Боби се представят и я канят да седне при тях. Мария е развълнувана, че се сприятеляват толкова бързо. Докато вървят, Катя грабва гривната на Мария и казва: „Ако наистина искаш да си ми приятелка, ще ми дадеш тази гривна като доказателство.“ Гривната е подарък от бабата на Мария, така че тя казва „Не“. Боби казва: „Хайде, Мария. Искаш цялото училище да мисли, че си твърде бедна, и не можеш да направиш подарък на приятелите си ли?“ Мария се чувства неудобно, защото обича тази гривна, но също така се страхува да каже „не“, защото не иска да загуби новите си приятели.

В1: „Смятате ли, че това е **здравословна** или **нездравословна връзка**?“

Примерен отговор: Прилича на началото на една нездравословна връзка, защото Катя и Боби обуславят приятелството си въз основа на негативен натиск от връстници, манипулация и заплахи. Ако това беше безопасна връзка, те щяха да уважават Мария. Те нямаше да се опитват да я притискат да направи нещо, което не ѝ е приятно.

В2: „Какви предпазни мерки за връзката се използват или кои бихте предложили да се приложат тук?“

Примерен отговор: Мария може да говори честно с приятелите си за това как се чувства. Ако приятелите ѝ реагират с повече агресия или тормоз, тя може да поиска помощ от доверен възрастен в нейната мрежа за безопасност или в училище.

Сценарий 2:

Кики, Силвия и Лина са много добри приятелки. От малки правят всичко заедно. Те са в едни и същи класове в училище и играят в едни и същи спортни отбори след училище. Те дори прекарват празниците си заедно. Понякога на Кики ѝ се иска да ходи в мола и с други приятели, а не само със Силвия и Лина. Тя обаче никога не отива, защото се притеснява да не разстрои приятелите си. Един ден решава да говори със Силвия и Лина за това как се чувства. Тя им казва, че ги обича и обича да прекарва времето си с тях, но би искала понякога да отиде до мола с някои от другите си приятели. Силвия и Лина са много разбрани. Те казват на Кики, че също я обичат и че нямат нищо против тя да прекарва време с други приятели. Те също така ѝ казват, че винаги е добре дошла да покани приятелите си да излизат с тях; те просто искат тя да бъде щастлива. Кики се чувства облекчена, че Силвия и Лина не са ѝ сърдити. Тя е наистина благодарна, че има толкова добри приятели.

В1: „Смятате ли, че това е **здравословна** или **нездравословна връзка**?”

Примерен отговор: Това е здравословна връзка. Кики се чувства достатъчно сигурна, за да проведе честен разговор с приятелите си. Силвия и Лина слушат Кики, разбират как се чувства тя и уважават границите ѝ. Те също така подкрепят решението на Кики и не се опитват да я тормозят или манипулират да промени решението си.

В2: „Какви предпазни мерки за връзката се използват или кои бихте предложили да се приложат тук?”

Примерен отговор: Открита и честна комуникация. Безопасни граници.

Сценарий 3:

Карлос е на 17. Работи усилено в училище и получава добри оценки, но истинската му страст е футбола. Той тренира усилено, така че да може да играе професионален футбол след няколко години. Баща му обаче има различен план за живота му. Той иска синът му да поеме семейния бизнес (местния магазин). Карлос не иска да разочарова баща си, затова всяка сутрин става рано преди училище и помага на баща си. През уикендите играе футбол, но напоследък баща му го моли вместо това да помага в магазина. Всеки път, когато Карлос се опитва да обясни на баща си, че е важно да ходи на тренировка, баща му му напомня, че може да си позволи да отиде само заради семейния бизнес. Баща му често казва: „Ако семейният бизнес се провали, вината ще бъде твоя” и „Ти дори не си толкова добър футболист. Никога няма да си изкарваш прехраната от това. Спри да си губиш времето.” Въпреки че това наранява чувствата на Карлос, той не отговаря, защото знае, че баща му ще се ядоса.

В1: „Смятате ли, че това е **здравословна** или **нездравословна връзка**?”

Примерен отговор: Това е нездравословна връзка. Бащата на Карлос може да го обича, но в момента той не обръща внимание на това, което синът му казва. Изглежда той контролира времето на Карлос и не зачита чувствата му. Освен това изглежда, че говори с пренебрежение към Карлос и го омаловажава. Изглежда че Карлос се страхува да каже каквото и да било на баща си, което не е показател за здравословна връзка. В една здравословна връзка трябва да можете да имате разногласия, без да се страхувате.

В2: „Какви предпазни мерки за връзката се използват или кои бихте предложили да се приложат тук?”

Примерен отговор: Карлос може да говори честно с баща си за това как се чувства. Ако баща му отговори с агресия или продължи да го контролира, Карлос може да говори с майка си или с някой друг от семейството си. Ако се тревожи, че баща му може да прояви насилие или ако баща му наистина прояви насилие, той може да поиска помощ от доверен възрастен в неговата мрежа за безопасност.

Сценарий 4:

Криси е почти на 18 години и току-що е завършила първия си семестър в колежа. Тя получава добри оценки, но все още се адаптира и не е успяла да намери много приятели. Един ден Криси е в социалните мрежи, когато вижда съобщение от много красив млад мъж на име Джош. Той ѝ казва, че харесва стила ѝ и че съдейки по публикациите ѝ тя е много интересно момиче. С течение на времето Криси и Джош разговарят все повече и повече. Тя се чувства в безопасност с него и му разказва всичко за живота си и какво прави всекидневно. Тя разказва за любимите си места и ресторанти, къде е живее и т.н.

В крайна сметка се уговорят да се срещнат лично. Джош е точно толкова красив, колкото на снимките. Първото нещо, което казва на Криси, е „Ти си още по-красива на живо“. След няколко излизания Джош казва на Криси, че се страхува да не ѝ се случи нещо лошо и я моли винаги да споделя местоположението си с него. Той също я моли да промени малко начина си на обличане, като казва: „Изглеждаш твърде красива, когато носиш тези дрехи, притеснявам се, че хората ще се държат непристойно с теб.“ Един ден, докато са на среща, Джош преминава физическите граници на Криси. Тя не се чувства комфортно от начина, по който той я докосва, но не казва нищо, защото не иска той да ѝ се сърди. Освен това тя го вижда да изпраща на приятелите си няколко нейни лични, по-интимни снимки, които е направила само за него. Това я кара да се чувства малко неудобно, но също така си мисли, че може би той го прави, защото иска да се похвали с нея, а тя преувеличава.

В1: „Смятате ли, че това е **здравословна** или **нездравословна връзка**?“

Примерен отговор: Това е нездравословна връзка. Джош проявява нездравословно поведение - контролира действията на Криси, казва ѝ какво да облича и споделя нейни снимки с хора, които тя не познава, без нейно разрешение. В една здравословна връзка Криси трябва да може да каже на Джош какво я кара да се чувства неудобно и да постави здравословни граници. Виждаме някои червени знамена в начина, по който Джош се държи, което кара Криси да се чувства неудобно (напр. нежелан физически контакт, превръщане на лични съобщения/снимки без съгласие). Въпреки че Криси се чувства неудобно, тя не казва и не прави нищо, защото се притеснява как ще реагира Джош. Страхът от реакцията на партньора може да означава, че е на лице контролиращо и манипулативно поведение. В една здравословна връзка и двамата партньори трябва да се чувстват свободни да изразяват чувствата си без страх от отмъщение или изоставяне.

В2: „Какви предпазни мерки за връзката се използват или кои бихте предложили да се приложат тук?“

Примерен отговор: Криси трябва да постави граници за нещата, които изискват нейното съгласие. Тя трябва да се чувства спокойна да има открита и честна комуникация с Джош. Важно е Криси да се доверява на преценката си. Ако се страхува, че Джош ще ѝ се ядоса или ще се разстрои, може би това не е здравословна връзка и тя трябва да помоли за помощ. Освен това Криси трябва да говори с някого за тази ситуация, например възрастен, на когото има доверие.

Стъпка 4:

КАЖЕТЕ:

Понякога можем да се окажем в **нездравословни и опасни връзки**, независимо дали са романтични, семейни или платонични. В тази дейност видяхме, че понякога най-добрият вариант е да помолите **възрастен, на когото имате доверие**, за помощ. За да направите това, е добре да знаете кои са **доверените възрастни** във вашия свят.

Стъпка 5:

ПИТАЙТЕ:

В1: „Ако се сблъскате със ситуация, подобна на тази в дейността, кои са хората от вашия безопасен кръг, при които бихте отишли?“

Примерен отговор: Доверен възрастен (напр. майка, татко, баба, дядо, учител, полицаи)

В2: „Как наличието на безопасен кръг ви помага да сте в безопасност както онлайн, така и офлайн?“

Примерен отговор: Нашите безопасни кръгове се състоят от **доверени възрастни**. Когато не сме сигурни какво трябва да направим или се нуждаем от помощ, за да се справим в трудна ситуация, имаме човек, който ни съветва, към когото можем да се обърнем в спешни ситуации. По-лесно е да сме в безопасност, когато има други хора, които се грижат за нас и са готови да помогнат.

В3: „Кой е във вашия безопасен кръг?“

Примерни отговори:

- Мама
- Татко
- Баба/дядо
- Законен настойник
- Роднини (напр. братовчеди, лели, чичовци)
- Полицейски служители
- Лекар и медицински сестри
- Учител
- Социален работник, психолог

Стъпка 6 (по избор):

Помолете децата и младежите да изберат един от сценариите и да работят заедно като група, за да превърнат сценария в такъв, който могат да изиграят. Може да ги насърчите да спират играта, когато смятат, че трябва да се добави предпазна мярка, за да може сценарият да изобрази здравословна връзка.

Децата и младежите могат да спират и да говорят директно на публиката за проблемите и какви предпазни мерки за връзката могат да се използват в дадения момент.

Например:

- „Тук можем да видим, че приятелите на нашата главна героиня стават зловни и казват неща, които нараняват чувствата ѝ. Това е страхотна възможност за нея да говори честно с приятелите си за това как се чувства.“ **(Сценарий 1)**
- „В този момент приятелят на главната героиня не проявява уважение към нея и е преминал допустимите граници. Тя може да заяви своите лични граници и да отстоява правото си на съгласие.“ **(Сценарий 4)**

Цел:

Да помислим върху личните граници и границите във взаимоотношенията и как може да изглежда нежеланата привързаност. Да дефинираме качествата и характеристиките на добрата връзка.

Материали:

- Формуляр за размисъл
- Химикалки, моливи

Стъпка 1:

Раздайте формуляра за размисъл на всяко дете.

Стъпка 2:

Помолете децата и младежите да отделят време и да размишляват. Всяко размишление е лично и не е необходимо да се споделя с никой друг.

Формуляр за размисъл

1. Какви качества и характеристики търсите в една здравословна връзка (напр. добро приятелство или с романтичен партньор)?

2. Какви качества и характеристики могат да накарат човек да се чувства несигурен или неудобно в приятелство или с романтичния си партньор?

3. По скалата от 1 до 10 (1 означава „не добре“ и 10 означава „много добре“), как бихте оценили състоянието на най-близките си взаимоотношения?

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ВЪПРОСИ

4. Имате ли лични граници или принципи, които не подлежат на компромис в приятелство или романтична връзка?

5. С кого бихте могли да говорите, ако сте в нездравословна връзка (напр. приятелска или с романтичен партньор)? (Избройте поне пет доверени възрастни.)

Цел:

Да покаже, че и в миналото хората са успели да постигнат велики неща, независимо от трудностите, през които са преминали.

Материали:

- Кой съм аз? Сценарии и отговори

Стъпка 1:

КАЖЕТЕ:

Ще играем играта Отгатни. Ще прочета подробности за живота на един човек, а вие трябва да познаете името му. Някои от хората са известни музиканти, учени, защитници на човешките права, спортисти, актьори, изобретатели или политици.

Стъпка 2:

Използвайки сценарийте в Кой съм аз?, прочетете всеки по отделно и помолете децата и младежите да познаят кой според тях е човекът. Кажете им, че могат да предполагат по всяко време..

кой съм аз Сценарии и отговори

Сценарий 1

Роден съм в Германия през 1879 г. Живях и изучавах наука тук дълги години. Успях да пътувам из Европа и да стана специалист в областта на физиката. Станах професор и до войната живях в Германия. През 1933 г. се отказах от гражданството си по политически причини и емигрирах в Съединените щати. Най-известен съм с моята теория на относителността и разбирането за гравитацията. Кой съм аз?

Отговор: Алберт Айнщайн²⁹

Сценарий 2

Роден съм през 1946 г. на остров Занзибар. През 1964 г. семейството ми трябваше да напусне родния ни град, след като политическата нестабилност дестабилизира острова. Аз и семейството ми се озовахме в Лондон, Обединеното кралство. Там се запознах с бъдещите си колеги и страстта ми към музиката порастна. Няколко години по-късно се присъединих към група, наречена Queen, като техен фронтмен и написах известни песни като „Bohemian Rhapsody“ и „We Are the Champions“. Кой съм аз?

Отговор: Фреди Меркюри³⁰

Сценарий 3

Роден съм в Пакистан през 1997 г. Баща ми беше просветител и деец. Когато бях по-млада, пишех блог под псевдоним (фалшиво име), противопоставяйки се на ограниченията наложени от талибаните върху образованието на жените. Когато бях на 15 години, ме простреляха в главата заради възгледите ми за образованието, докато се прибирах от училище. Оцелях след тази атака и избягах със семейството си в Обединеното кралство. През 2014 г., когато бях само на 17 години, спечелих Нобелова награда за мир за работата си в борбата всички деца да получат образование. Аз съм най-младият лауреат на Нобелова награда в историята. Коя съм аз?

Отговор: Малала Юсафзай³¹

Сценарий 4

Роден съм в Прага през 1937 г. в бивша Чехословакия (сега Чехия или Чехска република). Семейството ми избяга в Англия, за да избяга от етническото прочистване и политическото преследване по времето на Хитлеризма. Върнахме се у дома, само за да избягаме отново от политическо преследване, този път в Съединените щати. Живях в Ню Йорк и успях да уча в университет, като по-късно станах член на факултета и посланик на САЩ в ООН. През 1997 г. станах първата жена държавен секретар и най-високопоставената жена в историята на Съединените щати по това време. Коя съм аз?

Отговор: Мадлин Олбрайт³²

Сценарий 5

Роден съм в Русия през 1973 г. Бях на 6 години, когато семейството ми имигрира в Съединените щати, за да избяга от институционалния антисемитизъм/религиозно преследване. Баща ми беше професор, а майка ми работеше за НАСА. Успях да отида в университет и с приятели да работя върху системи за извличане на данни, за да помогна в навигирането на информация за това ново нещо, наречено „интернет“. Нашето изобретение промени начина, по който използваме интернет днес. Ако не сте сигурни кой съм, можете да използвате моето изобретение Google, за да намерите отговора. Кой съм аз?

Отговор: Сергей Брин³³

Сценарий 6

Роден съм в село в Полша през 1849 г. Баща ми беше учител от френски произход. Сестра ми беше първият ми учител по пиано и след уроци с най-добрите учители от 6-годишна възраст станах страхотен композитор и пианист, често смятан за един от най-добрите за времето си. Композирах първото си произведение на 7-годишна възраст. В крайна сметка се преместих във Франция, след като бях изгонен от родината си заради политическите си възгледи. Кой съм аз?

Отговор: Фредерик Шопен³⁴

Сценарий 7

Роден съм в Ямайка през 1945 г. и започнах музикалната си кариера като част от ска и рок група, но по-късно продължих като солов изпълнител. Моята страст беше смесването на различни музикални стилове и чрез смесване на реге, ска, рок и Растафарианство създадох свой собствен звук, който достигна до различни страни по света. Бих се определил като миролюбив човек. Животът ми обаче не винаги беше спокоен и понякога бях жертва на насилие заради политическото си мислене. Кой съм аз?

Отговор: Боб Марли³⁵

Сценарий 8

Албанските ми родители ме родиха през 1990 г. в Косово. Албанците бяха жестоко преследвани и имаше много политическо напрежение, така че родителите ми решиха, че трябва да напуснем страната и да отидем да живеем в Обединеното кралство през 1991 г. Винаги съм обичала да пея и да правя представления в кръчмата на баща ми. Качвах кавъри в YouTube. Най-накрая през 2012 г. успях, като попаднах в класацията за сингли в Обединеното кралство с песента „Hot Right Now“. Коя съм аз?

Отговор: Рита Ора³⁶

Сценарий 9

Роден съм през 1856 г. в Австрийската империя. Родителите ми имаха финансови проблеми и това ме накара да уча. Влязох във Виенския университет на 17 години. Открих психоанализата и написах много важни книги в областта на медицината. През 1933 г. нацистите започнаха да извършват набези в Австрия. Въпреки че бях евреин, не исках да напусна страната си. Някои от най-добрите ми приятели настояха да напусна и помогнаха семейството ми и аз да получим гражданство в Англия. Най-накрая пристигнах в Лондон през 1938 г. Кой съм аз?

Отговор: Зигмунд Фройд³⁷

Стъпка 3: (По избор)

Нека децата и младежите да направят свое собствено проучване (независимо дали във времето, определено в клас или като домашна работа) и да създадат свои собствени сценарии „Кой съм аз?“

Напомнете им, че търсят подробности за влиятелни личности, например знаменитост, спортист, музикант, политик или учен, който е емигрирал или е започнал живота си като бежанец.

Цел:

Да покажем как може да сме много по-свързани с различни части на света, отколкото си представяме.

Материали:

- Таблица с данни за континент/държава
- Химикалки, моливи

Стъпка 1:

Раздайте таблицата за преброяване на континента/държавата на всички.

Стъпка 2:

КАЖЕТЕ:

Като използвате раздадения материал, разходете се из стаята и си задавайте въпроси, за да попълните различните части в таблицата. Попитайте приятелите си кои държави са посетили или в кои държави живеят членове на семейството им, или къде са родени. Трябва да се опитате да изброите имената на различни държави във всяка колона.

Стъпка 3:

Задайте на децата следните въпроси и им дайте възможност да споделят с групата..

В1: Колко континента е посетил всеки?

В2: Кои страни от тези континенти сте посетили вие или вашите приятели?

В3: Ако имате семейство на друг континент или в друга държава, или сте родени в друга държава и се чувствате комфортно да споделяте, какви са някои от причините вие/семейството ви да се преместите? (напр. възможности за работа, нов живот, бягство от конфликт, природно бедствие).

Таблица с данни за континент/държава (шаблон)

Континенти	Роден съм там	Семейството ми е там	Посещавал съм го
Европа			
Океания (Австралия/ Нова Зеландия/ Тихия океан)			
Азия			
Африка			
Северна Америка			
Южна Америка			
Антарктика			

Таблица на континента/държавата

Континенти	Роден съм там	Семейството ми е там	Посещавал съм го
Европа			
Океания (Австралия/ Нова Зеландия/ Тихия океан)			
Азия			
Африка			
Северна Америка			
Южна Америка			
Антарктика			

Цел:

Практическа дейност за деца и младежи, в която трябва да определят сами кои аспекти на обявата за работа са истински/ фалшиви и да идентифицират червени флагове, които биха ги накарали да се усъмнят във валидността на дадена работа, преди да я приемат.

Материали:

- Копия на таблицата със сценарии за истински/фалшиви обяви за работа
- Ръководство за безопасна работа

Стъпка 1:

Раздайте на всяко дете и младеж собствена таблица със сценарии за истински/фалшиви обяви за работа. (По-малките деца могат да работят в групи от по двама.)

Стъпка 2:

Помолете ги да разгледат и двете колони и да определят коя от обявите за работа е фалшива и коя е истинска, и след това ги помолете да подчертаят какви според тях са индикаторите за истинската работа. **(Забележка: Някои от обявите са написани така че да изглеждат истински/безопасни (лява колона), а други са написани така че да изглеждат фалшиви/небезопасни (дясна колона). Децата не трябва да знаят коя е.)**

Таблица със сценарии за истински/фалшиви обяви за работа

Истински	Фалшиви
Сценарий 1:	
Работа в земеделието Позиция: Мениджър дневна смяна Подробности: Ние сме селскостопанска компания, основана през 1997 г., работеща в и около провинция Валенсия. Търсим отговорен, трудолюбив човек с гъвкави графици. Опит: минимум 3 месеца Образователни изисквания: диплома за средно образование или сертификат за градинарство Националност: Трябва да е жител на Съединените щати или да притежава валидна работна виза (Ние НЕ помагаме при издаването на визи.) Вид договор: Почасов, с възможност за пълно работно време Заплата: \$15 200/година Имейл: jobvalenciaag@valenciaag.com Телефон: 678-355-9811 Facebook: ValenciaaAgriculture Уебсайт: ValenciaaAgriculture.com	Работа в земеделието Позиция: Мениджър дневна смяна Подробности: Ако търсите добре платена, гъвкава работа, заобиколени от страхотен екип, не търсете повече!! Опит: 1-3 месеца (за предпочитане) Образователни изисквания: Няма изисквания Националност: Не е необходимо да сте жител на Съединените щати. Можем да ви помогнем да кандидатствате за виза, без да се налага вие да правите каквото и да било (ЗАБЕЛЕЖКА: Ако пристигате от извън страната, ние ще ви помогнем да намерите жилище). Вид договор: Пълен работен ден Заплащане: Предлага се конкурентно възнаграждение. Възможност за извънреден труд срещу повишено заплащане. За контакт: Йоан: 431-993-4800

Сценарий 2:	
<u>Работа в строителството</u> Позиция: Мениджър на обекта Компания: ConstructCity Подробности: Ние сме компания, която търси трудолюбив човек със страст към строителството, който да се присъедини към нашия екип. Трябва да е гъвкав по отношение на графика. Съществува възможност за бъдещи управленски позиции. Опит: Изисква се способност за работа в екип и сътрудничество. 3 години опит. Лидерските умения се смятат за предимство. Моля, посочете желаната заплата в приложението. Тип договор: пълен работен ден (с 3-месечен изпитателен срок) Имейл: ConstructCity@gmail.com Телефон: 817 511 805 Фейсбук: ConstructCity Уебсайт: ConstructCity.org	<u>Работа в строителството</u> Позиция: Мениджър на обекта Компания: N/A Не се изисква опит/образование. Заплата: \$25 000 (плюс придобивки/много конкурентно заплащане за извънреден труд) Подробности: Извършваме строителство в и около Аликанте. Не е необходима работна виза. Кандидатствайте чрез имейл: johnconstruction@yahoo.com

Сценарий 3:	
<u>Маникюрист (в салон)</u> Компания: Happy Nails Подробности: Присъединете се към забавен, ориентиран към хората екип в едно от най-престижните студиа за красота в района. Търсим кандидати с минимум две години опит, способни да работят под напрежение. Моля, включете CV с актуална информация; мотивационно писмо, адресирано до Happy Nails, и списък с препоръки заедно с вашата кандидатура. Кандидатури без CV няма да бъдат разглеждани. Опит: изисква се 2 години опит; 2+ години е предимство. Кандидати, които не отговарят на изискванията, няма да бъдат разглеждани. Имейл: Happynails@gmail.com Телефон: 512 136 5118 Фейсбук: @_HappyNails Уебсайт: HappyNails123.com	<u>Маникюристка (в салон)</u> Подробности: Присъединете се към забавен, ориентиран към хората екип в един от най-престижните салони за красота в района. Необходим е опит от 1 година. Включен платен период на обучение. За предпочитане диплома за средно образование. Трябва да е жена. Не се колебайте да изпратите CV, дори ако не покривате гореизброените изисквания. Може да бъдете разгледани, ако нашият екип прецени, че сте подходящ. Моля, включете снимка в автобиографията си. Кандидатите трябва да са готови да работят на гъвкав график. Контакт: Мария: 512 888 5128

Сценарий 4:	
Барман Барът на Джо бул. 'България' 1235 342-1234 barjoes@gmail.com Подробности: Търсим креативен, социален човек, който е готов да работи на смени (нощни и почивни дни). Опит: Не се изисква опит като барман. Предишен опит в ресторантьорството е за предпочитане. Обучението е задължително, независимо от опита. При интерес, дори и да нямате право на работа, моля свържете се с нас. Заплащане: Минимална заплата + бакшиши Изпратете имейл с всякакви въпроси. Очакваме с нетърпение да се запознаем.	Барман Популярен бар близо до главната Подробности: Търсим млад, общителен човек, който може да работи до късно през нощта и през почивните дни. За предпочитане са жени, но може да кандидатства всеки. Опит: Не са необходими предишен опит/знания. Заплата: над минималната работна заплата + бакшиши (възможност за печелене на няколкостотин евро допълнително в натоварен уикенд). Вие получавате всички бакшиши! Работната виза не е задължителна. Моля, изпратете своя снимка заедно с документите. Моля, присъединете се към нашия екип!

Сценарий 5:	
Икономка Подробности: Търся икономка. Трябва да е законно пребиваваща с право на работа. Разрешението за работа трябва да бъде представено след успешно преминато интервю. Два дни/седмица по 3 часа. \$100 всяка седмица. Заявленията могат да се подават чрез House Keepers, Inc. Имейл: HousekeepersInc@gmail.com Уебсайт: HousekeepersInc.org	Икономка Търся икономка. Виза не е необходима. Изисква се да се покаже паспорт при пристигане. Заплащането е \$40 на час. Работното място е голяма къща, така че ще нужно да идвате всеки ден за няколко часа. Обадете се на 512 324 1432 при интерес

Стъпка 3:

ПОПИТАЙТЕ:

B2: „Кои са някои от червените флагове (предупредителни знаци), които ви направиха впечатление на фалшивите реклами? Защо?“

Примерни отговори:

- Липсваха подробности. Обявата не предоставя ясно обяснение относно заплата или работния график.
- Работодателят няма онлайн присъствие (няма посочен уебсайт, страници в социалните мрежи).
- Работата звучи твърде добре, за да е истина (напр. не се изискват умения, а се предлага наистина висока заплата, не се изисква виза или официални документи).

Стъпка 4:

ПОПИТАЙТЕ:

B2: „Ако се интересувате от работа, за която липсват подробности в обявата, какво бихте могли да направите, за да видите дали е истинска?“

Примерни отговори:

- да се обадим на посочения номер и да поискаме повече подробности. Ако не желаят да предоставят повече подробности, това не е работа, на която трябва да се доверяваме.
- Да търсим в сигурна и надеждна база данни за работа или да помолим трета страна да потвърди. Да звъннем на националната телефонна линия срещу трафик на хора 0800-20-100 и да помолим да направят проверка вместо нас.
- Да помолим доверен възрастен да разгледа молбата за работа заедно с нас..
- Ако не можем да намерим доказателства за работата онлайн или в доверена база данни за заетост и никой, на когото имаме доверие, не е чувал за тях, това вероятно е знак, че работата не е законна..

Стъпка 5 (алтернативен вариант):

Стъпка 1:

Раздайте на всяко дете и младеж собствена таблица със сценарии за истински/фалшиви обяви за работа (По-малките деца също могат да работят в групи от по двама). Кажете им, че всичко това са измислени обяви за работа.

Стъпка 2:

Помолете децата и младежите да разгледат колоните с фалшиви работни места и да идентифицират причините, поради които това предложение за работа изглежда фалшиво. Като използвате примерните сценарии и шаблон, поискайте да създадат реална и сигурна опция от лявата страна на таблицата, която ще бъде празна.

Примерен сценарий/шаблон:

Сценарий 1:	
<u>Работа в земеделието</u> Позиция: Мениджър дневна смяна Подробности: _____ _____ _____ Опит: _____ Образователни изисквания: _____ Изисквания за националност/виза: _____ Вид договор: _____ Заплата: _____ /година Имейл: _____ Телефон: _____ Фейсбук: _____ Уебсайт: _____	<u>Земеделие Работа</u> Позиция: Мениджър дневна смяна Подробности: Ако търсите добре платена, гъвкава работа, със страхотен екип, не търсете повече!! Опит: 1-3 месеца (за предпочитане) Образователни изисквания: Няма изисквания Националност: Не е необходимо да сте жител на Съединените щати. Можем да ви помогнем да придобиете виза, без да се изисква нищо от ваша страна (ЗАБЕЛЕЖКА: Ако пристигате от чужбина, ние ще ви помогнем да си америте жилище). Вид договор: Пълен работен ден Заплащане: Предлага се конкурентно възнаграждение. Възможност за извънреден труд срещу повишено заплащане. За контакт: Йоан на 431-993-4800

Сценарий 2:	
<u>Работа в строителството</u> Позиция: Мениджър на обекта Подробности: _____ _____ Опит: _____ Образователни изисквания: _____ Изисквания за националност/виза: _____ Вид договор: _____ Заплата: _____ /година Имейл: _____ Телефон: _____ Фейсбук: _____ Уебсайт: _____	<u>Работа в строителството</u> Позиция: Мениджър на обекта Компания: N/A Не се изисква опит/образование. Заплата: \$25 000 (плюс придобивки/много конкурентно заплащане за извънреден труд) Подробности: Извършваме строителство в и около Аликанте. Не е необходима работна виза. Кандидатствайте чрез имейл: johnconstruction@yahoo.com

Сценарий 3:	
<u>Маникюрист (в салон)</u> Подробности: _____ _____ Опит: _____ Образователни изисквания: _____ Изисквания за националност/виза: _____ Вид договор: _____ Заплата: _____ /година Имейл: _____ Телефон: _____ Фейсбук: _____ Уебсайт: _____	<u>Техник за нокти (в салон)</u> Подробности: Присъединете се към забавен, дружелюбен екип в един от най-реномираните салони за красота в района. Необходим е опит от 1 година. Включен платен период на обучение. За предпочитане диплома за средно образование. Кандидата трябва да е жена.. Не се колебайте да изпратите CV, дори ако не покривате гореизброените изисквания. Може да бъдете разгледани, ако нашият екип прецени, че сте подходящ. Моля, включете снимка в автобиографията си. Кандидатите трябва да са готови да работят на гъвкав график. Контакт: Мери: 512 888 5128

Сценарий 4:	
Барман Подробности: _____ Опит: _____ Образователни изисквания: _____ Изисквания за националност/виза: _____ Вид договор: _____ Заплата: _____ /година Имейл: _____ Телефон: _____ Фейсбук: _____ Уебсайт: _____	Барман Популярен бар близо до главната Подробности: Търсим млад, общителен човек, който може да работи до късно през нощта и през почивните дни. За предпочитане са жени, но може да кандидатства всеки. Опит: Не са необходими предишен опит/знания. Заплата: над минималната работна заплата + бакшиши (възможност за печелене на няколкостотин евро допълнително в натоварен уикенд). Вие получавате всички бакшиши! Работната виза не е задължителна. Моля, изпратете своя снимка заедно с документите.. Моля, присъединете се към нашия екип!

Сценарий 5:	
Икономка Подробности: _____ Опит: _____ Образователни изисквания: _____ Изисквания за националност/виза: _____ Вид договор: _____ Заплата: _____ /година Имейл: _____ Телефон: _____ Фейсбук: _____ Уебсайт: _____	Икономка Търся икономка. Виза не е необходима. Изисква се да се покаже паспорт при пристигане. Заплащането е \$40 на час. Работното място е голяма къща, така че ще нужно да идвате всеки ден за няколко часа. Обадете се на 512 324 1432 при интерес

Стъпка 6 (алтернативен вариант):
Ръководство за безопасна работа на A21

- Раздайте ръководството за безопасна работа на A21 и прочетете ръководството заедно (или поотделно). - Обсъдете съветите за безопасност на страници 5 и 6. - Попитайте децата дали се сещат за допълнителни съвети за безопасност.	
---	---

Цел:

Да покаже как образованието и превенцията могат да окажат положително въздействие върху живота на хората и да ги предпазят от опасности.

Материали:

- “Видеовръзка „Не отивай“.

Стъпка 1:

Гледайте видеоклипа „Не отивай“.

Стъпка 2:

КАЖЕТЕ:

Видеото изобразява едно и също семейство в две различни ситуации. Едната ситуация води до отделянето на бащата от семейството му и ставането му на жертва на трудова експлоатация, докато другата запазва семейството заедно и бащата в безопасност. В безопасния сценарий можем да видим, че бащата и дъщеря му са получили превантивни и образователни материали, подчертаващи различните индикатори за експлоатация, в допълнение към това, че са видели информационни материали из града и по телевизията. Бащата е в състояние да вземе информирано решение относно предложението за работа, което получава благодарение на този превантивен и образователен материал.

Стъпка 3:

ПОПИТАЙТЕ:

В1: „Според вас, какво се опитва да покаже видеоклипът?“

Примерен отговор: Показва как различните решения могат да повлияят на живота ни и как превенцията и образованието могат да помогнат на хората да вземат по-безопасни решения.

В2: „Разпознахте ли рискови фактори или индикатори за трафик на хора?“

Примерни отговори:

- Да.
- Фалшива възможност за работа и опасни условия на труд.
- Принуден да предаде паспорта си.
- Работодателите изглеждат агресивни.
- Местоположението не изглежда чисто или безопасно.
- Има ограничена свобода на движение.
- Не се заплаща.

В3: „Какви бяха основните разлики в двете изобразени ситуации?“

Примерен отговор: В единия и дъщерята, и бащата научават за трафика на хора чрез информационни материали. В другия не знаят за рисковете от трафика на хора. Стандартът на живот на бащата в сценария, в който той приема опасната работа, е много по-лош, отколкото в алтернативния сценарий.

В4: „Как можете да повишите осведомеността относно трафика на хора във вашата общност, за да помогнете на някой, който може да изпадне в подобна ситуация?“

Примерен отговор: Мога да разлепя плакати в моето училище/общност.

Цел:

Да покажем колко лесно е да намерим лична информация за някого чрез неговите социални мрежи и това, което той публикува онлайн, и да научим децата какво трябва да знаят, за да практикуват дигитална безопасност.

Материали:

- Фалшиви профилни страници
- Химикалки, моливи
- Хартия

Стъпка 1:

Раздайте или покажете на екран фалшивите профилни страници. Дайте на децата и младежите 5–10 минути да разгледат всеки профил (Адриан и Мария).

Стъпка 2:

Помолете децата и младежите да запишат колкото се може повече неща за човека, като пълното им име, възраст/дата на раждане, къде ходят на училище или работа, или дейности/клубове, които посещават.

Стъпка 3:

ПОПИТАЙТЕ:

„Ето няколко допълнителни въпроса, за да видим колко лесно може да бъде да намерите или да се свържете с Мария и Адриан и да се преструвате, че ги познавате.“

B1: „Къде бихте могли да намерите Адриан преди или след училище? Ами Мария?“

B2: „Какво бихте подарили на Мария за рождения ѝ ден?“

B3: „Ако искахте да се свържете с Адриан, как бихте го направили?“

B4: „Как бихте изненадали Мария за специален повод?“

B5: „Ако искахте да бъдете приятели с Мария, какво бихте направили?“

B6: „Кои са най-близките приятели на Адриан?“

B7: „Знаете ли профила на майката на Мария?“

Стъпка 4:

КАЖЕТЕ:

Само за няколко минути е доста лесно да научите много за хората от техните профили в социалните мрежи. Например, кои са техните приятели и семейство, къде обичат да излизат, какви са техните хобита и може би дори името на тяхното училище, спортен клуб или работно място. Нашите публикации в социалните мрежи са като малки парченца пъзел за живота ни. Когато погледнете всяка публикация, която някой някога е публикувал, не е трудно да сглобите пъзела и да научите много за тях.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН ВЪПРОС:

В: „Какво биха могли да направят Адриан или Мария, за да практикуват дигитална безопасност и да запазят информацията си поверителна?“

Примерни отговори:

- Могат да се уверят, че настройките за поверителност на техния профил са зададени като лични, така че само семейството и приятелите им да могат да виждат това, което публикуват.
- Те трябва да избягват включването на лична информация в техните коментари, като името и местоположението на тяхното училище, техния имейл адрес или телефонен номер.

78
публикации

233
последователи

321
последвани

Адриан

Футбол и Fortnite, Играта като начин на живот 🎮🎮🎮 Snap @adr2.005

54 харесвания

adr2.005 стана на 15 🎂 #рожден ден #парти #приятели

сами хайде брато 🍷
mark Честито, красавец 🥳

12 харесвания

adr2.005 Геймърски живот #gamer #fortnite #winning
сами ще подобреш ли най-добрият си резултат довчера?

32 харесвания

adr2.005 съученици #2028 #134CY

Рафа нищо общо с якото 26то СУ

23 харесвания

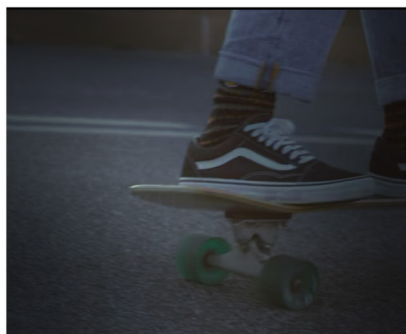
adr2.005 Да си голям брат не винаги е лесно 🤔
но те обичам @jacob #голямбрат

Рафа моите момчета 🍷

24 харесвания

adr2.005 Преследвайте мечтите си #ФКСлавия #вратар
сами Ще викам за теб ❤️

8 харесвания

adr2.005 Благодаря ти, че дойде в живота ми @sam :)

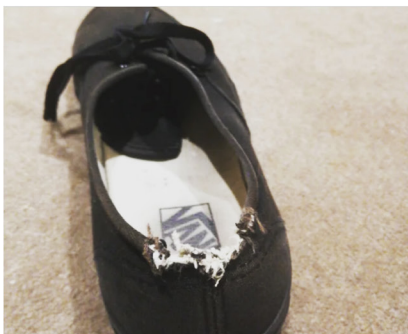
сами Моят любим човек, само ти и аз си знаем 🍷

18 харесвания

adr2.005 Е... Футболните ми гашета отново се скъсаха по средата на мача 🤔 #Помощ

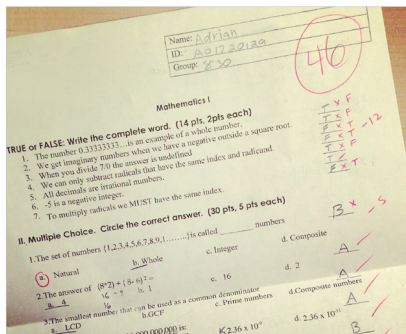
джийн Както и да е, ти си ужасен играч 🤔

11 харесвания

adr2.005 Джена 🤔 постоянно ми яде обувкитеееее
🤔🤔🤔някой знае ли как да спра това?
НЕ Е ИСТИНААААА (имам нужда от нов чифт
обувки всеки месец с това куче)

марк хаха

16 харесвания

adr2.005 Боря се с математиката за пореден път.
Честно казано... това училище е гадно 🤔
#неискамдауча #безумно #училище (Обичам
математиката и математиката ме обича)

марк какъв кошмар пич 🤔

123
публикации

533
последователи

460
последвани

Мария

Футбол. Танци, 🇪🇸👤 snap @maria.grace-1234

204 харесвания

maria.grace OMG! Най-накрая съм на 16 #рожден ден #селфи #родени2007 (Когато бях на шестнайсетттт ❤️❤ обичам ви всички, които празнувахте с мен) адриан Честит рожден ден како. Обичам те ❤️ muzza_11 най-накрая!!!!

114 харесвания

maria.grace Танцуйте сякаш е последният ден #танцувай #танцорка #цели kateL няма търпение да те види muzza_11 изглеждаш невероятно! 🍷 Джо Кралицаааа

32 харесвания

maria.grace Още един ден, който ми се искаше да съм някъде другаде, но все още си спомням за петък вечер #уча @134CY muzza_11 и аззззззззззз Джо да!

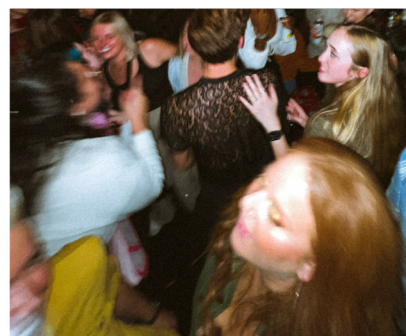
187 харесвания

maria.grace Тези момчета притежават сърцето ми #Иванови #смейство #любов #мама #братя #сестри Адриан Обичам те, сестра ми kellyyyy Най-якото семействохх mrs_rowels Моите бебета ❤️ muzza_11 🍷сем

67 харесвания

maria.grace Отново на тренировка по футбол. Уфффф! Напоследък всеки четвъртък сутрин е отврат 🍷 #женскифутбол #настроение @ФКСлавия muzza_11 Копай 🍷 адриан бягай бягай

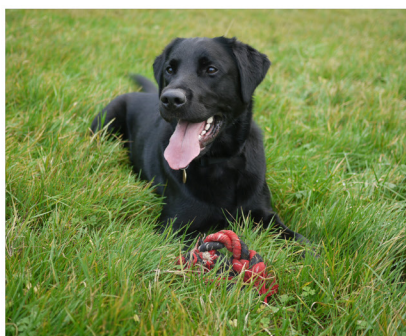
13 харесвания

maria.grace Обичам ги тези глупаци! #beties #приятели #безфилтър muzza_11 Bestiesssss набор 07 KateL ❤️❤️❤️

48 харесвания

maria.grace Голям провал на работа днес. Уф, аз съм идиот! #ИКЕА #уволнена? row2007 Hee! кофти muzza_11 Съжалявам мами, добре ли си? adrian Кво стана??

302 харесвания

maria.grace Обичам моята Фифи. Ще умра, ако нещо се случи с нея #кучета #най-добър приятел #любов #лабрадори muzza_11 Фифи ❤️ jo сладуранаа

32 харесвания

maria.grace К.Р.А.Й. Мислех, че сме приятели - май не. #предадена #край #немогадаседоверянякого muzza_11 Кво стана? jo Heeee! ЛС

Цел:

Да видим как децата и младежите биха реагирали на някои сценарии за виртуални съобщения, с които могат да се сблъскат през целия си живот, и да им дадем знания какво могат да направят.

Материали:

- Как бихте отговорили? Сценарии

Стъпка 1:

КАЖЕТЕ:

Представете си, че един ден се свързвате с някого онлайн в приложение, игра или дори сайт за запознанства. Вие почти не познавате този човек. Никога не сте го срещали лично и никога не сте потвърждавали самоличността му.

Стъпка 2:

Попитайте децата и младежите: „Какво бихте направили, ако получите следното съобщение?“ и след това изберете сценарий за четене на глас. Всеки сценарий има четири отговора. След като децата и младежите дадат своите отговори, можете да прочетете съвета за безопасност.

Как бихте отговорили? Сценарии

Какво бихте направили, ако получите следното съобщение? Изберете един от предоставените отговори.

1. „Знаеш ли ‘кво ще те накара да се почувстваш по-добре? Видеоразговор с мен“

Вариант 1: Ще се обадя и ще затворя, ако се почувствам неудобно.

Вариант 2: Не бих се обадил.

Вариант 3: Бих се обадил, но във спряно видео.

Вариант 4: Ще върна текстово съобщение.

Съвет за безопасност: Ако не познавате някого добре, не трябва да приемате видео разговори от него. Ако не се чувствате комфортно да провеждате видео разговор с някого, независимо дали го познавате добре или не, имате право да кажете „не“ и той трябва да уважава вашите граници. Имате право да се чувствате комфортно и безопасно.

2. „съжалявам, че камерата ми не работи, но микрофонът работи. Поне мога да видя красивото ти лице.“

Вариант 1: Ще се обадя и ще затворя, ако се почувствам неудобно.

Вариант 2: Не бих приел видеообаждање, ако не мога да видя другия.

Вариант 3: Бих се обадил, но също бих изключил видеото си.

Вариант 4: Бих ги помолил да поговорим по-късно, когато камерата им работи.

Съвет за безопасност: Известен червен флаг за груминг е, когато човекът, с когото говорите, винаги се извинява че не може да включи видеото си по време на видео чат. Манипулаторите се представят за някой, който не са, така че често се опитват да избегнат споделянето на лична информация и ще използват фалшиво име/лични данни и фалшива снимка. Те се извиняват и не пускат видеото си, така че да не можете да видите, че лъжат за самоличността си. Ако някой всеки път не може да включи видеото си, трябва да се запитате дали казва истината за това кой е или какво може да се опитва да скрие.

3. „Искаш ли да се срещнем? Каж ми място близо до вас и може да се срещнем там. По-лесно ми е аз да дойда при теб ;-)"

Вариант 1: Бих избрал обществено място и бих отишъл там рано, за да видя кой е.

Вариант 2: Бих избрал обществено място и бих довел приятел, за да съм в безопасност.

Вариант 3: Бих помолил те да изберат място и аз да отида при тях.

Вариант 4: Не бих отишъл.

Съвет за безопасност: Въпреки че това може да изглежда като невинно съобщение, този текст всъщност е измамен начин да разберат повече за района, в който живеете. Въпреки че може да не разкривате местоположението на дома си, вие предоставяте на непознат място близо до вас (напр. мол, кафене, парк). Вие по невнимание предоставяте алтернативен начин да ви намерят, което може да даде възможност на извършителя да се свърже с вас, дори след като прекратите връзката или разговора.

4. „Искам да знам повече за теб 🥰❤️ родители? Братя и сестри? котка? хаха"

Вариант 1: Бих им разказал всичко за семейството си. Имена и всичко останало.

Вариант 2: Бих им разказал за семейството си, но не бих споделил лични данни.

Вариант 3: Не бих им казал нищо за семейството си.

Вариант 4: Ще бъда учтив и ще им кажа няколко неща, но само обща информация.

Съвет за безопасност: Когато манипулатор знае за живота ви, той може да използва тези подробности, за да се преструва, че се свързва с вас, за да създаде по-дълбоко приятелство. Когато манипулатор знае за живота ви, той може да използва тези подробности, за да се преструва, че се свързва с вас, за да създаде по-дълбоко приятелство. Те могат също да използват тези подробности, за да се опитат да ви подмамат, заплашат или изнудят да правите неща, които може да не искате.

5. „Видях нещо и се сетих за теб тази седмица. Просто трябваше да го купя. Дай ми адреса си и аз ще ти го изпратя 😊"

Вариант 1: Бих им изпратил адреса си. Искам да знам какво са ми купили..

Вариант 2: Бих им изпратил адреса на приятел.

Вариант 3: Бих попитал дали може да се видим и да ми го дадат лично.

Вариант 4: Бих казал "Благодаря, но не го искам".

Съвет за безопасност: Въпреки че това може да изглежда като невинно или дори сладко съобщение, този текст всъщност е измамен начин да открият личния ви адрес. Лесно е да се почувстваме поласкани или дори ценени, когато някой мисли за нас или ни прави подаръци. Никога обаче не трябва да споделяте лична информация с някой, когото не познавате. Също така е важно да сте наясно, че манипулаторите често искат да „купят“ приятелството ви с подаръци; може да бъде изкушаващо, ако се чувствате самотни, необичани или подценени. Ако не познавате някого добре и той ви купува подаръци, запитайте се каква може да е неговата мотивация.

Цел:

Да се осигури практическа дейност на децата и младежите, за да определят сами какво биха направили в потенциално опасна ситуация онлайн, като използват съвети за безопасност/дигитални граници на безопасност.

Материали:

- Съвети за безопасност/граници за дигитална безопасност
- Сценарии

Стъпка 1:

Прочетете на глас информацията в Съветите за безопасност.

Съвети за безопасност/граници за дигитална безопасност

- **Идентифицираща информация:** Избягвайте да публикувате информация, която може да бъде идентифицирана (напр. вашия адрес, възраст, телефонен номер, имейл, училище).
- **Доверени взаимоотношения:** Избягвайте да добавяте хора, които не познавате, в социалните мрежи и блокирайте и/или докладвайте онези, които ви карат да се чувствате неудобно.
- **Поверителност:** Изберете потребителско име, което не разкрива вашата възраст или година на раждане.
- **Въздействие върху бъдещето:** Избягвайте да правите или публикувате неподходящи/неприлични снимки и винаги казвайте на някого, ако получите снимка или видеоклип, които включват нежелано съдържание.
- **Сигурност:** Избягвайте да се срещате лично с хора, които срещате онлайн (особено сами).
- **Настройки за поверителност:** Регулирайте настройките си за поверителност в социалните мрежи, така че само хората, на които разрешите, да имат достъп до вашето съдържание.
- **Право на глас:** Говорете. Винаги казвайте на доверен възрастен (напр. вашите родители, по-възрастен член на семейството, учител), ако някой ви кара да се чувствате неудобно, споделя неподходящи снимки с вас, иска интимни снимки или ви заплашва, ако кажете на някого.

Стъпка 2:

Прочетете на глас двата сценария. Всеки сценарий има четири въпроса и примерни отговори.

Сценарий 1:

Габриела и Пол са на 12 години. Те ходят на училище с Джейн, която също е на 12. Всички в училище знаят коя е Джейн, защото тя винаги споделя лигави и глуповати снимки и видеоклипове на себе си. Дори има собствен уебсайт. Повечето хора смятат, че тя се перчи. Постоянно търси внимание и това е досадно. Един ден Джейн изпраща своя неподходяща снимка на Габриела, Пол и куп други по-големи ученици в училището. Някои от учениците се смееха и споделиха снимката с приятели, които ходят в друго училище. Габриела и Пол не се чувстваха комфортно от случващото се, но и се притесниха за Джейн, защото тя възрастност е добър човек. Те знаеха, че тя е преживяла трудна ситуация у дома. Чудеха се защо споделя тези снимки и дали всичко е наред.. Наистина ли е само за внимание?

B1: „Какво мислите, че се случва в този сценарий?“

Примерен отговор: От подробностите, с които разполагаме, не знаем дали Джейн споделя тези снимки и видеоклипове по желание или е принудена. Ние обаче знаем, че тя е само на 12 години, така че е твърде малка, за да разбере как тези действия могат да ѝ повлияят сега и в бъдеще. Снимките, които Джейн споделя, биха се считали за неподходящи изображения на дете, независимо от съгласието или не, защото Джейн е твърде малка, за да даде съгласието си за подобни неща. Освен това, споделянето на неподходящи изображения на дете е престъпление. В някои държави няма значение на колко години сте или дали самият вие сте все още непълнолетен, споделянето на неподходящи изображения на дете може да ви създаде проблеми.

В2: „Какво трябва да направите, ако получите такива снимки и видеоклипове? Или ако знаете, че се споделят из училището?“

Примерен отговор: Ако знаете, че се случва нещо подобно, важно е незабавно да споделите тази информация с доверен възрастен. Не знаем в каква ситуация се намира Джейн, дали е в беда или има нужда от помощ. Невинаги знаем какво се случва в живота на някого. Вместо да игнорирате ситуацията или просто да си мислите, че се „излага“, по-добре е да кажете на доверен възрастен, в случай че Джейн наистина има нужда от помощ или трябва да говори с някого. Дори и да прави това, защото си мисли, че иска, тя е твърде млада, за да разбере дългосрочните последици на своите действия. Ето защо е важно доверен възрастен да знае какво се случва, за да може да помогне.

В3: „Има ли някакви последствия за другите ученици, които споделят тези снимки и видеоклипове?“

Примерен отговор: Възможно е да има редица последствия за хората, които споделят снимките и видеоклиповете. Знаем, че по-нататъшното споделяне на тези снимки и видеоклипове не е хубаво нещо. В този сценарий не знаем в каква ситуация се намира Джейн и дали не е принудена да споделя тези снимки и видеоклипове. Да не говорим, че другите ученици, които споделят снимките с трети лица, могат да загаят, защото по този начин тормозят Джейн. В някои държави, дори ако сте непълнолетен, по-нататъшното споделяне на неподходящи снимки на дете може да бъде престъпление със сериозни последици. Също така е важно да помислите хубаво, преди да споделите нещо онлайн или с други хора, защото това може да повлияе на живота на някой друг или дори на вашия.

В4: „Вече запознати със Съветите за безопасност/Границите за дигитална безопасност, какъв съвет бихте предложили?“

Примерен отговор: „Въздействие върху бъдещето“ и „Правото на глас“: Джейн може да има порблеми или да е притисната от някого да сподели тези снимки. Дори нейните приятели, Габриела и Пол, да не са сигурни защо тя споделя тези снимки, като нейни приятели те трябва да се опитат да говорят с нея. Те трябва да я попитат дали е добре и дали има нужда от помощ и да й напомнят за бъдещото въздействие, което тези снимки могат да имат. Освен това те трябва да й напомнят, че може да говори с доверен възрастен и ако се притеснява, те могат да отидат с нея.

Сценарий 2:

Блейк и Алекс са на 16 години. Двамата излизат от три месеца и нещата стават сериозни. Алекс смята, че те са наистина сладка двойка. Блейк заминава за няколко седмици през лятото и Алекс ще му липсва много. Алекс решава да направи интимни/секси изображения и видеоклипове, които да изпрати на Блейк, за да не е самотен, докато са разделени. След седмица отсъствие, Алекс вижда Блейк да танцува с непознати в социалните си мрежи и забелязва, че Блейк харесва всички снимки на човек, с когото се е снимал. Алекс изпраща съобщение на Блейк, за да го попита какво става, но Блейк не отговаря. Алекс чака няколко дни и след това отново изпраща съобщение, вече по-разстоена. Все още няма отговор. По-късно същия ден Блейк публикува още снимки със същия непознат в социалните мрежи. Алекс е разстроена и разговаря с техните общи приятели в училище, питайки ги дали знаят какво се случва. Тя казва, че е наистина объркана от цялата ситуация, защото смятала, че връзката им е била сериозна. Един от приятелите им казва: „Сигурна ли си? Излизате само от няколко месеца. Блейк ни каза, че дори не сте двойка.“ Алекс наистина се ядосва и изпраща съобщение на Блейк, питайки защо се държи така: „Какво става? Мислех, че наистина ме харесваш?“ Блейк най-накрая отговаря: „Ние не сме двойка. Трябва да ме оставиш на мира! Ако не спреш да ми пишеш, ще изпратя на всички, които познаваме, видеото, което ми изпрати, и ще им кажа, че си ме преследвала.“

В1: „Какво мислите, че се случва в този сценарий?“

Примерен отговор: В този сценарий може да се случват редица неща. Изглежда, че Блейк и Алекс са започнали да излизат и след това са се разделили. Може да е имало неразбиране на това какво означава връзката им един за друг, както и неразбиране на това какво изпитват един към друг. Също така, може да има някакъв тормоз и малтретиране и от двете страни. Алекс може да се чувства игнорирана или сякаш Блейк я е зарязал. Блейк може да смята, че Алекс го тормози и не схваща намека, че той не иска да говори. Може да е трудно да разберем какво точно се е случило във връзката им, но виждаме, че Блейк се ядосва и заплашва Алекс със сексуално изнудване, което не е добре.

В2: „Ще има ли някакви последствия, ако Блейк сподели видеоклипа?“

Примерен отговор: Да, ще има. Когато лице използва лични/интимни образи на друг, за да го контролира (**сексуално изнудване**), той може да използва страха и уязвимостта, за да принуди това лице да прави неща, които никога не би направило иначе. В тази ситуация Блейк заплашва да сподели лична/интимна снимка на Алекс, ако тя не направи това, което той казва. В много страни е престъпление, ако Блейк сподели това изображение; може да е престъпление дори заплахата да го направи.

В3: „Какво би направил, ако беше Блейк?“

Примерен отговор: Дори да чувствате, че Алекс ви тормози, никога не трябва да прибегвате до споделяне на лични/интимни снимки или видеоклипове на друг човек като отмъщение. На много места това е престъпление и можете да имате много проблеми. При този сценарий би било най-добре Блейк да отиде и да поговори с приятел или доверен възрастен за това как се чувства.

В4: „Какво би направил, ако беше Алекс?“

Примерен отговор: Алекс трябва да се вслуша в молбата на Блейк да спре да контактува с него. Да уважава границите му. Алекс също трябва да каже на учител или възрастен, на когото има доверие, или дори на полицията, ако Блейк заплашва да сподели нейни лични/интимни снимки.

В5: „Какво бихте препоръчали, вземайки предвид Съветите за безопасност/Границите за дигитална безопасност?“

Примерен отговор: „Влияние върху бъдещето“, „Доверени взаимоотношения“ и „Правото на глас“: Решенията, които Алекс и Блейк вземат, ще повлияят на бъдещето им. Важно е да помислите сериозно, преди да споделите лични/интимни снимки или видеоклипове на себе си с друг човек. В този сценарий Алекс не познава Блейк достатъчно дълго, за да споделя подобни лични/интимни снимки. Те всъщност не са в добри отношения. И Алекс, и Блейк имат право да говорят за ситуацията си и как се чувстват и да поискат помощ от доверен възрастен, ако е необходимо.

Цел:

Да използвате критично мислене, за да прегледате потенциално опасна ситуация и да разпознаете какво може да се направи, за да се промени резултатът.

Материали:

- Копия на сценариите за промяна на резултатите
- Химикалки, моливи

Стъпка 1:

Раздайте сценариите за промяна на последствията на всяко дете.

Стъпка 2:

КАЖЕТЕ:

Всеки сценарий има част А и част Б. Част А е оригиналният сценарий. Част Б е същият сценарий с празни места. Трябва да използвате предоставените думи/опции и попълнете празните полета, за да промените резултата от сценария. Вашата работа е да се опитате да промените сценария, за да стане безопасен и позитивен.

Промяна на последствията - сценариите

СЦЕНАРИЙ 1

А. Джо получава нов телефон за рождения си ден. Семейството му го оставя да прави каквото си иска. Веднага след като Джо получава телефона си, той се присъединява към това ново приложение и създава акаунта @joe_23!! Той веднага добавя всички. Джо е развълнуван да отиде на парти по-късно. Той решава да публикува за него с тези хаштагове: #Ресторант "Парадайс" #Кърджали #РД на Джо.

ПРОМЕНЕТЕ ПОСЛЕДСТВИЯТА (попълнете празните полета)

В. Джо получава нов телефон за рождения си ден. Семейството му _____. Веднага след като Джо получава телефона си, той се присъединява към това ново приложение и създава акаунта @joe_23! Той веднага _____. Джо е развълнуван да отиде на парти по-късно. Той решава да _____.

СЦЕНАРИЙ 1: Опции за попълване на празните места

Празно поле #1:

- инсталират родителски контрол на телефона му
- установяват ясни правила за използване на мобилен телефон
- не ги интересува какво прави
- подаряват му калъф, протектор за екрана и неограничен интернет
- активират проследяване на телефона (за спешни случаи)

Празно поле #2:

- добавя неговите познати и доверени хора, включително приятели, семейство и други доверени възрастни

- добавя всеки, който изглежда заслужаващ доверие и има хубав профил
- добавя всеки акаунт с готин профил
- приема всеки последовател, за да може да има много

Празно поле #3:

- публикува местоположението на партито
- тагне хората, които ще са на партито
- публикува снимка на дрехите, които ще носи

СЦЕНАРИЙ 2

- А. Миа обича да публикува креативни и забавни влогове в социалните си мрежи, когато е на училище, обикновено в час по английски или танци. Тя винаги отбелязва приятелите си и местоположението на училището. Започва да трупа доста голям борй последователи и отчаяно иска да стане инфлуенсър. Миа обича да общува с нови „приятели“ онлайн чрез ЛС. Веднага след като им се „довеи“, тя им дава телефонния си номер и ги моли да ѝ „звъннат“, ако някога са в града или искат да си сътрудничат.

ПРОМЕНЕТЕ ПОСЛЕДСТВИЯТА (попълнете празните полета)

- В. Миа обича да публикува креативни и забавни влогове в социалните си мрежи, когато е _____, обикновено е _____. Тя винаги отбелязва приятелите си и _____. Започва да трупа доста голям борй последователи и отчаяно иска да стане инфлуенсър. Миа обича да общува с _____ онлайн чрез ЛС. Веднага след като _____ и ги моли да _____.

СЦЕНАРИЙ 2: Варианти за попълване на празните места

Празно място #1

- на нови места
- на красиво място
- в нейната стая
- на известни места

Празно място #2

- сама
- с приятели

Празно място #3

- публичния адрес
- място на провеждане

Празно място #4

- доверените си приятели
- приятели на приятелите ѝ
- семейни приятели
- всеки

Празно място #5

- се свърже с тях, тя изпраща забавни мемета
- почва да гледа техните видеоклипове, тя решава да се свърже
- се свърже с тях, тя иска номера им

Празно място #6

- проведат видео разговор
- ѝ изпращат забавни котешки мемета
- харесат публикациите ѝ

СЦЕНАРИЙ 3

- А. Катя винаги е имала проблеми с психичното си здраве. Един ден тя се чувства много тъжна и решава да публикува снимка, на която плаче. Нейният съученик @QVee1 прави екранна снимка и я изпраща на група от училище. Когато на следващия ден Катя отива на училище, всички ѝ се смеят, дори приятелите ѝ. Има чувството, че никой не я обича/харесва. Тя изтичва до банята и поглежда телефона си. Веднага вижда екранната снимка на нейния плач с надпис „И аз бих плакала, ако бях толкова грозна“. Цялото училище коментира снимката и се съгласява или казва други гадни неща. Дори хората, които е смятала за свои приятели, не казват нищо, за да я защитят. Човекът, който е направил екранната снимка и е добавил неприятния текст, смята, че това е смешно, така че продължава да я споделя с хората. Никой в училището не казва нищо; те просто се смеят.

ПРОМЕНЕТЕ ПОСЛЕДСТВИЯТА (попълнете празните послета)

- Б. Катя винаги е имала проблеми с психичното си здраве. Един ден тя се чувства много тъжна и решава да публикува снимка, на която плаче. Нейният съученик @QVee1 прави екранна снимка и я изпраща на група от училище. Когато на следващия ден Катя отива на училище _____. Тя има чувството че _____. Тя изтичва до банята и поглежда телефона си. Веднага вижда екранната снимка на нейния плач с надпис „И аз бих плакала, ако бях толкова грозна“. Цялото училище коментира снимката _____ или казва _____. Дори хората, които е смятала _____. Човекът, който е направил екранната снимка и е добавил неприятния текст, смята, че това е смешно, така че продължава да я споделя с хората. _____ в училище казва(т) _____.

СЦЕНАРИЙ 3: Варианти за попълване на празните послета

Празно място #1:

- всички се тревожат за нея
- приятелите ѝ веднага я намират и питат дали е добре
- нейните приятели я проверяват и питат дали има нужда от нещо

Празно място #2:

- всички смятат, че тя се опитва да привлече внимание
- всички са си гворили за нея
- всички я подкрепят
- хората се интересуват от нея
- на никой не му пука за нея
- е била предадена

Празни места #3 and #4:

- и казва че трябва да се махне
- и казва че това не е мило
- и се възхищава на честността на Катя
- се надява Катя да е добре
- че ще докалдат автора за тормоз

- че тя просто се опитва да привлече внимание
- че няма нужда това да се публикува
- че тя е винаги прави драми

Празно място #5:

- че не са нейни приятели я защитават
- че не я харесват, я питат дали е добре

Празно място #6:

- Нейните приятели
- Всички
- Учителите

Празно място #7:

- нещо
- че това не е правилно
- че публикацията трябва да бъде изтрита
- че тя трябва да разкаже на учителя за ситуацията и да го попита какво да прави
- да се докладва ученика, пуснал поста
- да се премахне човека, пуснал поста от груповия чат

СЦЕНАРИЙ

- А. Излизате с партньора си от няколко месеца. Той/тя беше сладък/а в началото, но сега виждате промяна. Вчера бяхте навън с приятелите си и партньорът ви започна да се шегува с вас. Всички се смееха. Първоначално вие също се смеехте, но след известно време шегите започнаха да стават доста зловни. В един момент партньорът ви започна да се подиграва с външния ви вид и интелекта ви. Виждате го да ви снима как ядете и се страхувате, че ще изпрати унизителни съобщения до общите ви приятели, за да продължи да ви се подиграва.

ПРОМЕНЕТЕ ПОСЛЕДСТВИЯТА (попълнете празните полета)

- Б. Излизате с партньора си от няколко месеца. Той/тя _____ наистина сладък/а _____, но сега виждате промяна. Вчера бяхте навън с приятелите си и партньорът ви започна да _____. Всички се смееха. Първоначално вие също се смеехте, но след това шегите започнаха да стават _____. В един момент партньорът ви започна да _____. Виждате го да ви снима как ядете и _____ общите ви приятели _____.

СЦЕНАРИЙ 4: Варианти за попълване на празните полета

Празно място #1:

- е
- не е
- може да бъде

Празно място #2:

- през цялото време
- понякога
- често

Празно място #3:

- разказва забавни истории за уикенда
- прави шегички
- прави саркастични коментари за връзката ви

Празно място #4:

- малко неуместни
- малко нелюбезни
- глупави

Празно място #5:

- прави снимки
- ви се подиграва
- се смее за ваша сметка

Празно място #6:

- молите учтиво да не споделя снимките с
- казвате как се чувствате и го молите да не споделя снимките с
- се притеснявате, че ще продължи да ви се подиграва с

Празно място #7:

- и вашият партньор се вслуша в молбата ви
- и вашият партньор се извинява
- и вашият партньор ви игнорира

Стъпка 3:

След заниманието помолете децата и младежите да споделят кои опции за „попълване на празното място“ са избрали. Насърчете всички да споделят как според тях промененият избор променя резултата от сценария, така че да стане по-безопасен и по-положителен.

Цел:

Да се подходи креативно към различните сценарии като се разсъждава как могат да се променят резултатите от негативни към положителни.

Материали:

- Таблица със сценарии
- Химикалки, моливи
- Хартия
- Костюми/Реквизит

Стъпка 1:

Помолете децата и младежите да се разделят на групи, за да създадат пиеса или сценка, като използват различните сценарии от таблицата със сценарии.

Стъпка 2:

Помолете децата и младежите да напишат кратък сценарий. Осигурен е сценарий, герои и алтернативни резултати (положителни и отрицателни). Те могат да изберат да напишат свой сценарий с добър или лош резултат.

Стъпка 3:

Дайте време на децата и младежите да репетира и разиграят своите сценарии. Важно е да има достатъчно роли в сценария, за да може всяко дете да участва.

Стъпка 4:

След като всеки е написал, репетирал и изиграл своята пиеса/сценка пред цялата група, трябва да променят крайния резултат.

Ако първият сценарий има добър край, попитайте:

B1: Имаше ли защитник във вашата сценка, който се изправи и помогна?

B2: Какво би трябвало да се случи, за да може вашия сценарий да има лош край?

Ако първоначалната им пиеса или сценарии има лош край, попитайте:

B1: Имаше ли страничен наблюдател във вашата сценка, който наблюдаваше и не помогна?

B2: Какво можеше да се направи по различен начин, за да се постигне положителен край?

B3: Как може страничният наблюдател да стане защитник в тази ситуация?

Таблица със сценарии

#	Сценарий (група)	Герои	Краен резултат (положителен и отрицателен)
1	Училище (някой е тормозен)	Жертва Извършител Учител Съученици	Положителен: Съучениците забелязват проблема и общуват с учителя, който предприема действия и предлага решение на проблема. Отрицателен: Съучениците се присъединяват към насилника, а учителят игнорира проблема.
2	Онлайн (компрометираща информация и снимки се споделят на момиче/момче в Instagram)	Жертва Извършител Родители Приатели Онлайн свидетел	Положителен: Приятелите виждат какво се случва и се опитват да намерят решение, като ги насърчават да говорят с родители или отговорен възрастен, които предприемат действия. Онлайн свидетели докладват акаунта. Отрицателен: Приятелите се опитват да умаловажат проблема, а родителите не се интересуват от социалните мрежи на детето си. Онлайн свидетелите игнорират случващото се.
3	В парка (ваш приятел ви казва, че е видял много добра възможност за работа в Холандия - всички разходи се поемат от работодателя и има добра заплата)	Жертва Извършител Приятел Отговорен възрастен	Положителен: Приятелят ги съветва да направят проучване за работодателя и да поискат второ мнение от отговорен възрастен. Възрастният забелязва, че нещо не е наред и предлага помощ за намиране на други предложения за работа в надеждни сайтове. Отрицателен: Приятелят им предлага да се възползват от невероятната възможност. Отговорният възрастен показва слаб интерес към условията и източника на предложението за работа. За него е важно, че се печелят пари.
4	У дома/в семейството (приятел/приятелка не спазват границите)	Жертва Извършител Брат/сестра Отговорен възрастен	Положителен: Братът/сестрата забелязва нещо странно и насърчава жертвата да говори с родители или отговорен възрастен, който предприема действия. Отрицателен: Братът/сестрата знае за връзката и насърчава жертвата да поддържа връзката „в името на любовта“. Отговорният възрастен не се интересува от любовния живот на жертвата.
5	Възрастен човек е жертвата, а дете е свидетел (група тийнейджъри отиват в салон за маникюр, където има жертва на трудова експлоатация)	Жертва Извършител Тийнейджъри Отговорен възрастен	Положителен: Тийнейджърите забелязват какво се случва и казват на отговорен възрастен, който подава сигнал към властите. Отрицателен: Тийнейджърите не се интересуват от ситуацията. Отговорният възрастен не прави нищо, за да „избегне проблемите“.

Цел:

Да предоставим възможност на децата и младите хора да изразят себе си чрез творчество и да покажат това, което са научили по време на програмата.

Материали:

- Химикалки, моливи
- Боички/арт материали/всички налични материали за творене
- Хартия
- Музикални инструменти
- Костюми

Стъпка 1:

Нека децата и младежите да разсъждават върху важността на една от тези теми:

1. ава на детето
2. Трафик на хора
3. Безопасна миграция
4. Дигитална безопасност
5. Всички други теми, с които са се сблъскали по време на сесията

Стъпка 2:

Помолете ги да използват един от творческите методи по-долу.

СЪТВОРИ (АРТ ДЕЙНОСТ)

Децата и младежите рисуват картина, която показва 1) как се защитават правата на детето; 2) свят, свободен от трафик на хора; 3) безопасно мигриране; 4) осигуряване на безопасност онлайн; или 5) друга свързана тема и какво означава тя за тях. Те могат да работят заедно, за да създадат табло, плакати или рекламна кампания.

ИЗИГРАЙ (ДРАМАТИЗАЦИЯ)

Децата и младежите работят като група, за да създадат пиеса, драма или кратък филм, базирани на 1) защита на правата на детето; 2) защитаване на някого от трафик на хора; 3) безопасно мигриране; 4) осигуряване на безопасност онлайн; или 5) друга свързана тема. Да напишат кратък сценарий и да дадат роля на всеки член на групата.

НАПИШИ (ИЗРАЗИТЕЛНО)

Децата и младежите пишат в дневник как изглежда един „мирен свят или перфектна общност“, където всяко дете има права и е защитено, като пишат или рисуват своите творчески идеи и мисли. Нека да анализират определени права в тяхната „идеална общност“ и какво би се случило, ако тези права бъдат нарушени.

РАЗКАЖИ (МУЗИКА)

Децата и младежите работят като група, за да създадат песен, рап или стихотворение, за да изразят какво чувстват относно 1) правата си като дете; 2) защо никой не трябва да бъде държан в съвременно робство; 3) значението на възможността да се движим свободно; 4) осигуряване на безопасност онлайн; или 5) друга свързана тема. Те могат също да изберат да обяснят за какво е тяхната тема и да споделят защо са избрали тази конкретна тема, която са включили в своята музикална интерпретация.

Стъпка 3:

Използвайки творческия метод, който те изберат, поканете всяко дете и млад човек да демонстрира как тяхната тема допринася за свят, в който всички деца са свободни и защитени от зло.

Стъпка 4 (по избор):

Като допълнително предизвикателство, накарайте децата и младежите да помислят за своя сценарий в свят без човешки права и без никакви правила.

ПОПИТАЙТЕ:

B1: „Мислите ли, че свят без права на човека и всякакви правила би бил добър или лош? Защо да; защо не?“

B2: „Кое е най-важното човешко право или правило в темата, която сте избрали?“

Поканете децата и младежите да обяснят допълнително, като използват изчисления от тях метод.

Основна идея

Програмата се състои от три интерактивни сесии, с две части на сесия. Предложената времева рамка е от 45 минути до един час на част.

Разширена версия

Разширената версия на програмата се състои от **три интерактивни** сесии, с **четири части** на сесия (т.е. част 1А, 1В, 2А, 2В и т.н.).

Ръководството по-долу предлага структурирана разбивка на програмата, предоставяйки предложение за това как всяка сесия може да бъде разширена чрез разделяне на всяка част на по-кратки уроци. Чрез удължаване на продължителността на урока модераторите могат да насърчат смислено ангажиране и да осигурят на учениците цялостно разбиране на материала. [Забележка: Текстът в червено предоставя ръководство за това къде уроците могат да бъдат органично разделени и кои дейности включват].

Сесия 1: Човешки права и как ценим взаимоотношенията

Част 1: Човешки права и ценности

А: Урок 1: Права на човека/цели за устойчиво развитие (ЦУР) (стр. 8–12)

- Дейност по правата на човека в четири ъгъла (Приложение 1)
- Таблица с правата на човека и законите (Приложение 2)
- Светът без това право (Приложение 3)

Б: Урок 2: Трафик на хора (стр. 13–18)

- Какво се случва след това? Дейност (Приложение 4)
- „Виждаш ли ме?“ Дейност за дискутиране на видео материал (Приложение 5)

Част 2: Ценности във взаимоотношенията и безопасни взаимоотношения

А: Урок 1: Преглед на здравословни и нездравословни взаимоотношения (стр. 19–21)

- Индикатори за нездравословна и здравословна връзка Дейност (Приложение 6)

В: Урок 2: Инструменти за защита на взаимоотношенията (стр. 21–22))

- Сценарии за взаимоотношения (Приложение 7)
- Дневник за размисъл Дейност (Приложение 8)

Сесия 2: Миграция/Движение

Част 3: Безопасна миграция и безопасна работа

А: Урок 1: Учим за миграцията, тласкащите и привличащите фактори и индикаторите (стр. 24–26)

- Въпроси, без дейности

Б: Урок 2: Историята и известните личности (стр. 26–29)

- Кой съм аз? Дейност (Приложение 9)
- Игра за преброяване на континент/държава - Дейност (Приложение 10)

Част 4: Фалшиви възможности за работа, опасна миграция и трафик с цел трудова експлоатация

А: Урок 1: Фалшиви възможности за работа (стр. 30–33)

- Дейност за анализиране на предложенията за работа (Откриване на разликите) (Приложение 11)

Б: Урок 2: Фалшиви работни места и трафик с цел трудова експлоатация (стр. 33))

- Видео дейност „Не отивай“ (Приложение 12)
- Дейност по желание: Призив за действие (Приложение 18)

Сесия 3: Дигитална безопасност: Да бъдем в безопасност онлайн

Част 5: Дигитална грамотност: Познаване на дигиталния ви отпечатък

А: Урок 1: Грамотност и вашият дигитален отпечатък (стр. 34–37)

- Фалшиви акаунти (Приложение 13)

Б: Урок 2: дигитално ръководство за безопасност/Груминг(стр. 37))

- Ръководство за дигитална безопасност
- Как бихте отговорили? Дейност (Приложение 14)

Част 6: Да останем в безопасност онлайн и да се защитим

А: Урок 1: Безопасни кръгове, граници и странични наблюдатели (стр. 38–41)

- Какво бихте направили? Сценарии (Приложение 15)

В: Урок 2: Практическо приложение (стр. 41–43)

- Промени последствията от ситуацията (Приложение 16)
- Какво бихте направили? (Драматизация) (Приложение 17)
- Дейност по желание: Призив за действие (Приложение 18)

1. United Nations. (n.d.). *Universal Declaration of Human Rights*, 1948.
<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
2. United Nations. (n.d.). *Convention on the Rights of the Child* (UNCRC), General Assembly resolution 44/25, 20 November 1989 <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
3. UNICEF. (1989). *The United Nations Convention on the Rights of the Child: The children's version*.
<https://www.unicef.org/media/60981/file/convention-rights-child-text-child-friendly-version.pdf>
4. United Nations. (n.d.). *Universal Declaration of Human Rights*, 1948.
<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
5. Project Everyone. (n.d.). *Goal 4: Quality education*. The Global Goals.
<https://www.globalgoals.org/goals/4-quality-education/>
6. United Nations Department of Economic and Social Affairs. (n.d.). The 17 goals, Sustainable Development Goals (SDGs) History.
<https://sdgs.un.org/goals>
7. Project Everyone. (n.d.). *Goal 2: Zero hunger*. The Global Goals.
<https://www.globalgoals.org/goals/2-zero-hunger/>
8. United Nations Development Programme. (n.d.). *Goal 16: Peace, justice and strong institutions*.
<https://www.undp.org/sustainable-development-goals/peace-justice-and-strong-institutions>
9. United Nations Office on Drugs and Crime. (2004). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the protocols thereto*.
<https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>
10. A21 USA, Inc. (n.d.). *Human trafficking*. Retrieved September 30, 2022, from
<https://www.a21.org/content/human-trafficking/gqe0rc>
11. Rape, Abuse & Incest National Network. (n.d.). *Sexual harassment*.
<https://www.rainn.org/articles/sexual-harassment>
12. United Nations. (n.d.). *International migration*. Retrieved November 2023, from
<https://www.un.org/en/global-issues/migration>
13. United Nations. (n.d.). *International migration*. Retrieved November 2023, from
<https://www.un.org/en/global-issues/migration>
14. United Nations Office on Drugs and Crime. (2019, January). *Migration and migrant smuggling*.
<https://www.unodc.org/e4j/zh/tip-and-som/module-5/key-issues/Migration-and-migrant-smuggling.html>
15. International Organization for Migration. (n.d.). *World Migration Report 2022*.
<https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>
16. Worldometer. (n.d.). *Countries in the world by population (2023)*. Retrieved November 2023, from
<https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>
17. Worldometer. (n.d.). *Countries in the world by population (2023)*. Retrieved November 2023, from
<https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>
18. See United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2023). Figures at a glance.
<https://www.unhcr.org/us/about-unhcr/who-we-are/figures-glance> ; Concern Worldwide US. (2023). The 10 largest refugee crises to know in 2023 <https://concernusa.org/news/largest-refugee-crises/> ; USA for UNHCR. (n.d.). *Afghanistan humanitarian crisis: Refugees*. <https://www.unrefugees.org/emergencies/afghanistan/> ; UNHCR. (March, 2023). *Syria Refugee Crisis Explained*, Retrieved November 2023, from <https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/> ; UNHCR. (2023). *About the Crisis in South Sudan* <https://www.unrefugees.org/emergencies/south-sudan/>
19. United Nations Children's Fund. (n.d.). *Digital literacy for children: 10 things to know*.
<https://www.unicef.org/globalinsight/documents/digital-literacy-children-10-things-know>
20. World Bank. (n.d.). *Individuals using the Internet (% of population)*. Retrieved September 10, 2023, from
<https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?end=2021&start=1960&view=chart>
21. United Nations Children's Fund. (2019). *Growing up in a connected world*.
<https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/GKO%20Summary%20Report.pdf>
22. A21's K-12 Human Trafficking Education Curriculum, Grade 5: Relationship Boundaries, p25.
23. Merriam-Webster. (n.d.). Advocate. In *Merriam-Webster.com dictionary*. Retrieved September 9 2023, from
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/advocate>

24. A21's Human Trafficking Education Curriculum, Grade 11: Rights and Responsibilities, p9.
25. Queensland Law Society (QLS) The College of Law, *Practice Paper PR404 A Lawyer's Relationship with the Public* (PDF), s 4.7, 15.
26. This right connects to SDG 4.1: "By 2030, ensure that all girls and boys complete free, equitable and quality primary and secondary education leading to relevant and effective learning outcomes". Project Everyone. (n.d.). *Goal 4: Quality education*. The Global Goals.
<https://www.globalgoals.org/goals/4-quality-education/>
27. This right connects to SDG 6: "By 2030, achieve universal and equitable access to safe and affordable drinking water for all" and "access to adequate and equitable sanitation and hygiene for all." Project Everyone. (n.d.). *Goal 6: Clean water and sanitation*. The Global Goals.
<https://www.globalgoals.org/goals/6-clean-water-and-sanitation/>
28. United Nations. (n.d.). *Universal Declaration of Human Rights*. 1948. Article 19
<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
29. International Rescue Committee (IRC). (2017). *Famous refugees*. Retrieved September 9, 2023, from <https://www.rescue.org/article/famous-refugees> ; The Nobel Prize. (n.d.). *Albert Einstein*.
<https://www.nobelprize.org/prizes/physics/1921/einstein/biographical/>
30. Britannica. (n.d.). Freddie Mercury. In *Britannica.com encyclopedia*. Retrieved September 9, 2023, from <https://www.britannica.com/biography/Freddie-Mercury>
31. The Nobel Prize. (n.d.). Malala Yousafzai: Facts. <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2014/yousafzai/facts/>; United Nations. (n.d.). *Malala Yousafzai*. <https://www.un.org/en/messengers-peace/malala-yousafzai>
32. US Department of State, Office of the Historian. (n.d.). *Biographies of the Secretaries of State: Madeleine Korbelt Albright (1937–2022)*. <https://history.state.gov/departments/history/people/albright-madeleine-korbelt>
33. History-Computer. (2023, August 1). *Sergey Brin: Biography, history and inventions*. Retrieved September 9, 2023, from <https://history-computer.com/sergey-brin-complete-biography/> ; The Immigrant Learning Center. (n.d.). Sergey Brin. Retrieved September 9, 2023, from <https://www.ilctr.org/entrepreneur-hof/sergey-brin/>
34. Refugee Week. (n.d.). Famous refugees. <https://refugeeweek.org.uk/resources/facts-figures-and-contributions/famous-refugees/>
35. Bob Marley. (n.d.). *History*. <https://www.bobmarley.com/history/>
36. UNICEF. (2023). Rita Ora, UNICEF UK Ambassador, Retrieved September 9, 2023, from <https://www.unicef.org.uk/celebrity-supporters/rita-ora-ambassador/>
37. Thornton, S. P. (n.d.). Sigmund Freud (1856—1939). In *Internet Encyclopedia of Philosophy*.
<https://iep.utm.edu/freud/>

[A21.org](https://a21.org)

[@A21Campaign](https://www.facebook.com/A21Campaign)

[@A21](https://twitter.com/A21)

[@A21](https://www.instagram.com/A21)